

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG'LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI
RESPUBLIKA O'RTA TIBBIYOT VA FARMASEVTIKA XODIMLARI
MALAKASINI OSHIRISH VA ULARNI IXTISOSLASHTIRISH MARKAZI**

"TASDIQLAYMAN"

Respublika o'rtta tibbiyot va farmasevtika
xodimlari malakasini oshirish va ularni
ixtisoslashtirish Andijon

filial direktori *G.A. Turaxodjayeva*
27.10.2026y.

Bilimlar sohasi: Sog'liqni saqlash

"Stomatologiyada hamshiralik ishi"

(sikl bo'yicha malaka oshirish guruhlar uchun)

Ishchi o'quv dasturi
(144 - kredit)

Andijon-2026 y.

Tuzuvchilar:	
N. Qo'chqarova	Respublika o'rta tibbiyot va farmasevtika xodimlari malakasini oshirish va ularni ixtisoslashtirish markazi Andijon Filiali o'qituvchisi
D.Gapparova	Respublika o'rta tibbiyot va farmasevtika xodimlari malakasini oshirish va ularni ixtisoslashtirish markazi Andijon Filiali o'quv ishlari bo'yicha direktor o'rinbosari
Taqrizchilar:	
B.A.Muydinova	ADTI Terapavtik stomatologiya kafedra katta o'qituvchisi
B.A.Usmonov	ADTI Terapavtik stomatologiya kafedra mudiri

Ishchi o'quv dastur Respublika o'rta tibbiyot va farmasevtika xodimlari malakasini oshirish va ularni ixtisoslashtirish markazining Andijon Filialining uslubiy kengashida ko'rib chiqildi va tasdiqlashga tavsiya etildi.

“ 6 ” yanvar 2026 yil.

bayonnoma № 1

Uslubiy kengash raisi:

G.I.Sodiqova

Ishchi o'quv dastur Respublika o'rta tibbiyot va farmasevtika xodimlari malakasini oshirish va ularni ixtisoslashtirish markazining Andijon Filialining pedagogik kengashida ko'rib chiqildi va tasdiqlandi.

“ 7 ” yanvar 2026 yil.

bayonnoma № 1

Pedagogik kengash raisi :

G.A. Turaxodjayeva

Kirish

O‘zbekiston Respublikasida o‘rta tibbiyot xodimlarini tayyorlash, malakasini oshirish, tibbiyot muassasalarida hamshiralik ishini xalqaro andozalarga mos tarzda tashkil etish borasida zamonaviy tizim yaratilgan. Mazkur o‘quv dasturi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 6 maydagi “Tibbiyot va farmatsevtika ta’limi va ilm-fani tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ- 4310-son va 2020 yil 7 apreldagi “Tibbiy-sanitariya sohasida kadrlarni tayyorlash va uzluksiz kasbiy rivojlantirishning mutlaqo yangi tizimini joriy etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ 4666-sonli qarorlari, O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligining 2020 yil 15 iyundagi 160-sonli “Tibbiy-sanitariya va farmatsevtika kadrlarining uzluksiz malakasini oshirish tizimini tashkil etish bo‘yicha meyoriy hujjatlarni yanada takomillashtirish to‘g‘risidagi” buyrug‘i, O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligining 2024 yil 28 oktabr 333-sonli “O‘rta tibbiyot va farmatsevtika xodimlarining malakasini oshirish va qayta tayyorlashga qo‘yiladigan Davlat talablari” ijrosini ta’minlash maqsadida ishlab chiqilgan.

Dasturda o‘quv fanning mazmuni, uni o‘zlashtirish shakli va usullari mujassamlashtirilgan. Dastur mazmunida nazariy bilimlarni amaliy ko‘nikmalar orqali mustahkamlash va chuqur bilimlarni egallash alohida e’tiborga olingan. “Ichki kasalliklarda hamshiralik ishi” o‘quv dasturi yo‘nalishining o‘quv rejasi asosida tayyorlangan bo‘lib, hamshiralarni 144 kredit malaka oshirishlari uchun mo‘ljallangan. Dasturda fanlar modullarga ajratilgan bo‘lib, kasbiy rivojlanish moduli ma’naviy va siyosiy dunyoqarashlarini kengaytirishga qaratilgan yangiliklar, shuningdek, sog‘liqni saqlash tizimidagi islohatlar, tibbiyot sohasining ilm – fani va amaliyotining rivojlanishi tendensiyalari va yutuqlari, yangi texnika va texnologiyalari to‘g‘risida ma’lumotlar kiritilib, tibbiy ta’limda uzluksizligi va uzviyligini, fanlar va bo‘limlarni ketma-ketligini ta’minlangan holda tinglovchilarni mustaqil ishlashga va fikrlashga qaratilgan o‘quv materiallarini qamrab olgan. Dasturda davolash profilaktika muassasalari ichki kasalliklar bo‘limlari hamshiralarni malakaviy tavsifnomasi va lavozim yo‘riqnomalariga muvofiq, lozim bo‘lgan yangi bilim va ko‘nikmalarni yetarli darajada o‘zlashtirishga qaratilgan materiallar taqdim etilgan.

1.1. Maqsad:

O‘qish natijasida “Stomatologiyada hamshiralik ishi” yo‘nalishi bo‘yicha o‘rta tibbiyot xodimlarining mavjud kompetensiyalarni takomillashtirish va kasbiy faoliyat uchun zarur yangi bilim va ko‘nikmalarni egallash va kasbiy darajasini oshirish. O‘rta tibbiyot xodimlarini har tomonlama yetuk va mutaxassisliklari bo‘yicha yetarli bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lishlariga erishish, shu bilan bir qatorda ularga hamshiralik ishi mohiyati, uning sog‘liqni saqlash tizimidagi o‘ziga hosligi, normativ-huquqiy hujjatlar bilan ishlash, bemorlarga sifatli hamshiralik yordamini ko‘rsatish, bemor hayotiga havf soluvchi holatlarda shoshilinch yordam ko‘rsatish, profilaktik tadbirlar majmuasini amalga oshirish bo‘yicha nazariy bilim va amaliy ko‘nikmalarni chuqurlashtirish va yangilash.

1.2. Vazifalar:

- Umumiy malaka oshirish o'quv jarayonini modulli tibbiy ta'lim tamoyili bo'yicha, zamonaviy, innovatsion, isbotlangan tibbiyotga asoslangan halqaro ilmiy-amaliy ma'lumotlarni davlat talablariga mos holda tuzilgan o'quv dasturi bo'yicha tizimli tashkillashtirish va tibbiy davolash muassasalarida ko'rsatiladigan profilaktik, tashxislash va davolash uchun kerakli amaliy ko'nikmalarni mustaqil qo'llashga tayyorgarlikni shakllantirish;
- sog'liqni saqlash tizimidagi islohotlar va me'yoriy hujjatlarni ish faoliyatida qo'llay olishga o'rgatish;
- zamonaviy klinik protokollar va standartlar bilan tanishtirib, ular asosida ishlash ko'nikmalarini yangilash va mukammallashtirish;
- etika va deontologiyani zamonaviy jihatlari bilan tanishtirish;
- aholi o'rtasida to'g'ri, ratsional ovqatlanish, zararli odatlarga qarshi kurashish, sog'lom turmush tarzini qo'llab-quvvatlash, o'sib kelayotgan avlodni sog'lomlashtirish tadbirlarini yangilash;
- aholi o'rtasida tibbiy madaniyatni oshirish, aholi orasida ko'p tarqalgan kasalliklarni oldini olish, dispanser kuzatuvini olib borishni tashkillashtirishni takomillashtirish;
- aholiga malakali stomatologik yordamni tashkil etish va stomatologik kasalliklarni oldini olishda ilg'or usullardan foydalanish;
- salomatligini qayta tiklash va yanada mustahkamlash, aholini tibbiy ko'riklaridan o'tkazish, biriktirilgan aholi guruxlari orasida profilaktik tadbirlar majmuasini amalga oshirish, ko'p uchraydigan asosiy patologik holatlar va ularga olib keluvchi havf omillarini erta aniqlash mahoratini oshirish;
- stomatologik tibbiy yordamga muxtoj bemorlarni zamonaviy apparaturalarda tibbiy yordam ko'rsatish chora tadbirlari, yangi tibbiy texnologiyalar to'g'risida ma'lumot berish;
- stomatologik kasalliklar: kariyes, prodontit, pulpit, stomatit kasalliklarini davolash bo'yicha nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarini yangilash;
- bemorlar hayotiga havf soluvchi holatlarda shoshilinch tez tibbiy yordam ko'rsatish bo'yicha nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarini mukammallashtirish.

1.3. Ta'lim oluvchilar toifasi (kontingenti):

O'quv dasturi bo'yicha davolash profilaktika muassasalari stomatologiya bo'limlari hamshiralari malakaviy tavsifnomasi va lavozim yo'riqnomalariga muvofiq, ya'ni mutaxassisligini *tasdiqlovchi hujjati* bo'lgan hamshiralar uchun mo'ljallangan.

1.4. O'quv dasturni o'zlashtira olish uchun zarur bo'lgan tinglovchi kompetensiyasi:

- tibbiy etika va deontologiyani amalda qo'llay oladigan, yetuk mutaxassis bo'lishi;

- hamshiraning huquqiy me'yorlarini, bemor huquqlari, roziligi, rad etishi, bemorlarning yoshiga nisbatan xususiyatlarini bilishi;
- tibbiyot psixologiyasi va shaxslararo muloqot ko'nikmalarini amalga oshira olishi;
- stomatologik kasalliklarda salomatligini saqlash bo'yicha direktiv hujjatlarni o'rganish, me'yoriy hujjatlarni yuritishni bilishi;
- stomatologiya xonasi ish joyini tashkil qilish;
- stomatologik steril stolni jihozlash va undan foydalanish;
- asosiy va yordamchi tekshiruv usullarini o'tkazishda stomatolog shifokorga yordam berish;
- muolajadan so'ng qo'llanilgan stomatologik asboblarni birlamchi tozalovdan o'tkazish va zararsizlantirish ko'nikmalariga ega bo'lishi;
- kariyesni davolash jarayonida shifokorga yordam berish, malham pastalari, plomba ashyolarini tayyorlash;
- o'tkir pulpit va periodontitlarda shifokorgacha yordam ko'rsatish;
- o'z kasbiy salohiyati doirasida sanitar oqartuv, sanitar-gigienik, profilaktik, reabilitatsion, diagnostik va reanimatsion tadbirlarni, shifokor ko'rsatmalarini amalga oshirish;
- shoshilinch holatlarda shifokorgacha tez tibbiy yordam choralarini amalga oshirish.

1.5. Dasturning dolzarbligi:

Ishchi o'quv dasturining dolzarbligi amaliy tibbiy yordamning real ehtiyojlaridan kelib chiqib, amaldagi standart va bayonnomalar, dalillarga asoslangan tibbiyot tamoyillarida kasalliklar diagnostikasi, zamonaviy davolash va profilaktika choralarini qo'llash, shuningdek tibbiyot huquqi bo'yicha amaldagi qonunchiligi, hamda zamonaviy ilm-fan yutuqlariga muvofiqligi, tibbiyot fani va amaliyotidagi mavjud vaziyat o'zgarishini hisobga olgan holda ishlab chiqilgan.

1.6. Dastur hajmi: 144 kredit (kuniga 6 soat, haftada 36 kredit).

1.7. O'qish shakli:

- kunduzgi - o'qish ishdan ajralgan holda
- on/offline, masofaviy - o'qish ishdan ajralgan/ ajralmagan holda

1.8. Mashg'ulotlarni o'tish tartibi: Mashg'ulotlar "Tibbiy-sanitariya va farmasevtika kadrlarining uzluksiz malakasini oshirish tizimini tashkil etish to'g'risidagi" O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligining 2020 yil 15 iyundagi 160-sonli buyrug'i va markazning ichki tartib-qoidalari asosida rejalashtiriladi va amalga oshiriladi. Mashg'ulotlar 8³⁰ da boshlanib, 13¹⁰ da tamom bo'ladi. Tushlik - 30 daqiqa.

1.9. Malaka oshirishdan so'ng: o'quv kursni to'liq o'zlashtirgan va yakuniy attestatsiyani topshirgan tinglovchilarga "Stomatologiyada hamshiralik ishi" bo'yicha umumiy malaka oshirganligi haqida Davlat talablari namunasidagi sertifikat taqdim etiladi.

2. REJALASHTIRILAYOTGAN TA'LIM NATIJALARI

2.1. Rejalashtirilayotgan ta'lim (natijalari)dan so'ng tinglovchi kompetensiyasi:

- o'z-o'zini baholash, tanqidiy tahlil qilish va to'g'ri qarorlarni qabul qilish, aholi orasida stomatologik kasalliklarni rivojlanishini oldini olish va profilaktik sanitariya targ'ibot tadbirlarni olib borish, sog'lom turmush tarzi ko'nikmalarini shakllantirishda innovatsion texnologiyalarni keng tadbiq etadi;
- aholi o'rtasida to'g'ri, ratsional ovqatlanish, zararli odatlarga qarshi kurashish, sog'lom turmush tarzini qo'llab-quvvatlash, o'sib kelayotgan avlodni sog'lomlashtirish tadbirlarini o'tkazish ko'nikmalari yangilanadi;
- aholi o'rtasida tibbiy madaniyatni oshirish, ko'p tarqalgan stomatologik kasalliklarni oldini olish, dispanser kuzatuvini olib borish malakasi takomillashadi;
- hamshiralik jarayoni orqali tibbiyot hamshirasi amaliyot standartlarini, hamshiraning kasallik tarixi va hamshiralik tashxisi, shuningdek hamshiralik parvarishini amalga oshirish ko'nikmasi takomillashadi;
- tibbiy-ijtimoiy va hamkorlik faoliyatini olib borish, kelishmovchiliklarni hal etish, hamkasabalar, patsientlar va ularning yaqinlari bilan to'g'ri muloqot qilish hususiyati takomillashadi;
- stomatologik bemorlar bilan ishlashda foydalaniladigan tibbiy va texnik jihozlar bilan ishlash, kompyuter texnologiyalari, turli manbalardan ma'lumot olish;
- stomatologik kasalliklari tashxis qo'yishda bemorlarni zamonaviy tekshirish usullariga tayyorlash ko'nikmalari yangilanadi;
- bemorlarni ruhan tayyorlash, keyingi davrda bemorlarni parvarish ko'nikmalari yangilanadi;
- shifokorgacha shoshilinch holatlarni o'z vaqtida tashhishlash, birlamchi tezkor yordamni amalga oshirish, hamda o'rnatilgan tartibda hujjatlashtirish ko'nikmalarini mustahkamlaydi;
- intizomiy, ma'muriy, fuqarolik, axloqiy javobgarlikni amalga oshirayotganda tibbiy xatolarning oldini olish bo'yicha o'z faoliyati natijalarini tahlil qilish va amalga oshirish qobiliyatini mukammallashtiradi;
- zamonaviy tibbiy jihozlarni ishlatish, texnik ishlov berish vazifalari takomillashadi;
- hamshiralik ishini amalga oshirish va tashkil etishning ilg'or shakllari va usullarini ishlab chiqish, ommalashtirish, tajriba almashish hamda boshqa kasbiy faoliyat turlariga moslashtirish qobiliyatiga ega bo'ladi.

3. DASTUR MAZMUNI

3.1. “Stomatologiyada hamshiralik ishi” kursi ishchi o‘quv rejasi.

№	Modul va mavzular nomi	Kredit	Auditoriya mashg‘ulotlari		Seminar	Attestatsiya
			Nazariy	Amaliy		
1.0	Kasbiy rivojlantirish moduli	32	16	16		
1.1	Modul: O‘zbekiston Respublikasining tibbiyot sohasidagi davlat siyosati.	4	4	-		
1.1.1	Sog‘liqni saqlash tizimini yanada rivojlantirishning asosiy ustuvor yo‘nalishlari.	2	2	-		
1.1.2	Tibbiyot sohasida korrupsiyaviy jinoyatlarning yuzaga kelish omillari va javobgarlik masalalari. Korrupsiyaga qarshi kurashishga oid milliy qonunchilik tahlili va davlat siyosatining asosiy yo‘nalishlari, oldini olishga doir amalga oshirilayotgan ishlar	2	2	-		
1.2	Modul: Tibbiyotda raqamli texnologiyalar	6	2	4		
1.2.1	Zamonaviy axborot texnologiyalari va ularning hamshiralik amaliyotidagi o‘rni	2	2	-		
1.2.2	Raqamli hamshiralik amaliyoti - elektron tibbiy yozuvlar, bemor ma’lumotlarini kiritish va tahlil qilish	2	-	2		
1.2.3	Ma'lumotlar xavfsizligi, sun'iy intellekt va yangi tibbiyot platformalari	2	-	2		
1.3	Modul: Infekcion nazorat. Yangi sanitariya -epidemiologiya tartib va me'yorlari.	6	4	2		

1.3.1	Sanitariya epidemiologiya sohasida qo‘llaniladigan me‘yoriy hujjatlar va infeksiyon nazorat.	2	2	-		
1.3.2	Karantin va o‘ta xavfli yuqumli kasalliklar profilaktikasi. OIV/OITS xaqida tushuncha.	2	2	-		
1.3.3	Shifoxona ichi infeksiyalari profilaktikasi.	2	-	2		
1.4	Modul: Sterilizatsiyada zamonaviy usullar va texnika xavfsizligi	6	2	4		
1.4.1	Aseptika va antiseptika haqida tushuncha. Sterilizatsiya jarayoni. Tibbiy asboblarni sterilizatsiyadan oldingi tozalash qoidalari va usullari.	2	2	-		
1.4.2	Sterilizatsiya turlari, zamonaviy usullari. Gazli, plazmali va ozonli sterilizatsiya usullari.	2	-	2		
1.4.3	Sterilizatsiya xonasida texnika xavfsizligi koidalari.	2	-	2		
1.5	Modul: Sog‘lom turmush tarzini shakllantirish mezonlari. Jismoniy faollik	10	4	6		
1.5.1	Salomatlik tushunchasi. Salomatlik darajasi ko‘rsatkichlari	2	2	-		
1.5.2	Salomatlik indeksini baholash.	2	-	2		
1.5.3	Sog‘lom turmush tarzi yo‘nalishlari. To‘g‘ri ovqatlanish mezonlari.	2	2	-		
1.5.4	Jismoniy faollik. Asosiy sog‘lomlashtiruvchi mashg‘ulotlar.	2	-	2		
1.5.5	Jismoniy mashqlarni turli yoshdagi sog‘lom odamlarda hamda bemorlarda qo‘llash metodikasi.	2	-	2		
2.0	Mutaxassislik fanlar	104	44	60		
2.1	Modul. Aholiga stomatologik yordam ko‘rsatish. Stomatologik bemorlarni tekshirishda hamshiraning vazifalari	12	6	6		
2.1.1	Aholiga stomatologik yordamni tashkil etish.	2	2	-		

2.1.2	Stomatologik davolash muassasalarini tuzilishi va jixozlanishi.	2	2	-		
2.1.3	Stomatologik kasalliklarni oldini olishda tibbiyot xamshirasining vazifasi.	2	-	2		
2.1.4	Stomatologik poliklinika. Stomatologik poliklinikadagi bo'limlar va xizmat turlari	2	2	-		
2.1.5	Zamonaviy stomatologik moslamalar, asbob va uskunalar. Stomatologik kasalliklar bilan kasallagan bemorlarni tekshirish	2	-	2		
2.1.6	Stomatologik bemorlarni zamonaviy qo'shimcha tekshirish usullariga tayyorlash.	2	-	2		
2.2	Modul. Stomatologik bo'limlarda amalga oshiriladigan sanitar talablar. Stomatologiyada aseptika va antiseptika .	6	2	4		
2.2.1	Stomatologik bo'limlarda amalga oshiriladigan sanitar talablar.	2	2	-		
2.2.2	Avtoklavdan foydalanish.Steril Kraft qog'ozidan foydalanish.	2	-	2		
2.2.3	Stomatologik asboblarni bug' ostida sterillash.	2	-	2		
2.3.	Modul. Stomatologik asbob va ashyolar	12	6	6		
2.3.1	Stomatologiyada qo'llaniladigan zamonaviy asboblari va ashyolar	2	2	-		
2.3.2	Terapevtik stomatologiyada qo'llaniladigan asboblari	2	-	2		
2.3.3	Xirurgik stomatologiyada qo'llaniladigan asboblari	2	-	2		
2.3.4	Ortodontiyada qo'llaniladigan asboblari	2	2	-		
2.3.5	Yuz-jag' stomatologiyasida qo'llaniladigan asboblari,	2	2	-		
2.3.6	Ortopedik stomatologiyada qo'llaniladigan asboblari.	2	-	2		

2.4	Modul. Og‘iz bo‘shlig‘i gigiyenasi va tishlar parvarishi	6	2	4		
2.4	Og‘iz bo‘shlig‘i shahsiy gigiyenasi, zararli odatlarni og‘iz bo‘shlig‘iga salbiy ta’siri.	2	2	-		
2.4	Tish karashlarini tozalash.	2	-	2		
2.4	Tishlarni oqartirish texnikasi	2	-	2		
2.5	Modul.Terapevtik stomatologiya bo‘limining tuzilishi va hamshiraning vazifalari.	20	8	12		
2.5.1	Stomatologik kasalliklar. Qattiq va yumshoq tish karashlari	2	2	-		
2.5.2	Terapevtik xonaning tuzilishi, jixozlanishi.	2	-	2		
2.5.3	Tishning qattiq to‘qimalari kasalliklari tasnifi.	2	2	-		
2.5.4	Karies, pulpit, periodontit kasalliklari klinik belgilari, hamshira parvarishi.	2	-	2		
2.5.5	Og‘iz bo‘shlig‘i parodont kasalliklarida hamshira parvarishi.	2	-	2		
2.5.6	Gingivit, stomatit, paradontit kasalligi haqida umumiy ma’lumot.	2	2	-		
2.5.7	Stomatit kasalligida bemorlar parvarishi.	2	-	2		
2.5.8	Stomatologiyada tish qattiq to‘qimalarining kariessiz nuqsonlarining belgilari, gipoplaziya, flyuoroz, emal eroziyasi, patologik yemirilishni aniqlash	2	2	-		
2.5.9	Stomatologiyada gipoplaziya, flyuoroz, emal eroziyasi, patologik yemirilishda bemorlarni parvarishlash	2	-	2		
2.5.10	Stomatologik kasalliklarni oldini olish chora-tadbirlari.	2	-	2		
2.6.	Modul. Jarrohlik stomatologiya bo‘limining tuzilishi va hamshiraning vazifalari.	18	6	12		
2.6.1	Zamonaviy stomatologik jarrohlikning o‘ziga xos xususiyatlari va hamshira parvarishi.	2	2	-		
2.6.2	Jarrohik stomatologiya statsionarida va operatsiya xonasida ishni tashkillashtirish.	2	-	2		
2.6.3	Pastki va yuqori jag‘ sinishlari tasnifi, klinik ko‘rinishi.	2	2	-		

2.6.4	Pastki va yuqori jag‘ sinishlarida birinchi tibbiy yordam ko‘rsatish.	2	-	2		
2.6.5	Chakka pastki jag‘ bo‘g‘imining chiqishida birinchi yordam ko‘rsatish.	2	-	2		
2.6.6	Yumshoq to‘qimalar jarohatlari.	2	2	-		
2.6.7	Yumshoq to‘qimalar jarohatlarida tibbiy yordam ko‘rsatish.	2	-	2		
2.6.8	Periostitlar,osteomielitlar,absesslar,flegmonalar bilan kasallangan bemorlarni umumiy ahvoli va parvarishini olib borish.	2	-	2		
2.6.9	Og‘riq shokida yordam ko‘rsatish. Qon ketishda vaqtinchalik va uzil-kesil qon to‘xtatish.	2	-	2		
2.7	Modul. Bolalar stomatologiyasining o‘ziga xos xususiyatlari va hamshiralik parvarishi .	12	6	6		
2.7.1	Bolalarda tish va jag‘ suyaklari tuzilishining anatomo-fiziologik xususiyatlari.	2	2	-		
2.7.2	Bolalarda parodontit kasalliklari.	2	2	-		
2.7.3	Sut tishlarda paradontit, gingivit,stomatit tasnifi, klinikasi, xamshiralik parvarish.	2	-	2		
2.7.4	Tish qattiq to‘qimalarining kariyesli nuqsonlari tasnifi.	2	2	-		
2.7.5	Pulpit bilan og‘rigan bolalarni parvarishlash.	2	-	2		
2.7.6	Bolalarda yuzning yumshoq to‘qimalarida o‘smalarning o‘ziga xos kechishi.	2	-	2		
2.8	Modul. Stomatologiyada og‘riqsizlantirish usullari. Tish olish amaliyotida hamshira vazifasi	12	6	6		
2.8.1	Stomatologiyada og‘riqsizlantirish usullari.	2	2	-		
2.8.2	Umumiy va mahalliy og‘riqsizlantirish usullari, ularni o‘tkazishga bo‘lgan ko‘rsatmalar.	2	2	-		
2.8.3	Zamonaviy og‘riqsizlanitish usullari. Infiltratsion, o‘tkazuvchan, tuberal, infraorbital, anesteziya o‘tkazishda tibbiyot	2	-	2		

	hamshirasining vazifasi.					
2.8.4	Mandibular, torusal anesteziya.	2	2	-		
2.8.5	Palatinal anesteziya o'tkazish jarayonida shifokorga yordam berish.	2	-	2		
2.8.6	Tish olishda uchraydigan asoratlarda yordam ko'rsatish.	2	-	2		
2.9	Modul. Favqulodda vaziyatlar va hayot uchun xavfli holatlarda birinchi yordam ko'rsatish.	6	2	4		
2.9.1	Favqulodda vaziyatlar. Tasnifi, uning turlari, kelib chiqish sabablari, Tibbiy saralash bosqichlari.	2	2	-		
2.9.2	Ommaviy talofat o'chog'ida jabrlanuvchilarni evakuatsiya qilish va birinchi tez tibbiy yordam ko'rsatish tamoyillari.	2	-	2		
2.9.3	Terminal holatlarda birinchi yordam ko'rsatish. Yurak-o'pka reanimatsiyasi va uni bajarish algoritmi.	2	-	2		
3.0	Tanlov fanlar moduli	4	-		4	
4.0	Attestatsiya	4				4
	Jami	144	60	76	4	4

3.2.1 O'quv moduli mazmuni

1.0. Kasbiy rivojlantirish moduli.

1.1 Modul: O'zbekiston Respublikasining tibbiyot sohasidagi davlat siyosati 4 kredit

O'quv moduliga ajratilgan kredit:	4 kredit
Tinglovchida kasbiy kompetensiyaning shakllanishini ta'minlovchi bilim, ko'nikmalar	PF-158- "O'zbekiston 2030" strategiyasi mazmun mohiyati haqida Tibbiyotdagi islohotlar va korrupsiya nima? Tibbiyotdagi islohotlar – bu sog'liqni saqlash tizimini modernizatsiya qilish, xizmat ko'rsatish sifatini oshirish, moliyaviy va tashkiliy samaradorlikni yaxshilash bo'yicha amalga oshiriladigan o'zgarishlar.

	Misol: elektron sog‘liqni saqlash tizimlari, poliklinika va dorixonalarni raqamlashtirish, diagnostika va davolash standartlarini takomillashtirish. Korrupsiya – bu tibbiyot tizimida qonunga xilof ravishda shaxsiy foyda olish uchun amalga oshiriladigan harakatlar. Misol: noto‘g‘ri retsept yozish, tibbiy xizmat uchun ortiqcha to‘lov, shifokor tomonidan bemorning manfaatlarini e’tiborsiz qoldirish. Tibbiyot mutaxassisi uchun bu ikki jihatni tushunish va ularga qarshi samarali kurashish kompetensiya talab qiladi. 2. Kompetensiya tushunchasi Kompetensiya – bu muayyan faoliyatni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun zarur bo‘lgan bilim, ko‘nikma va malaka majmui. Tibbiyotdagi islohotlar va korrupsiya bo‘yicha zarur kompetensiyalar A) Bilim kompetensiyalari Tibbiyot tizimidagi islohotlar, ularning maqsad va prinsiplarini bilish Sog‘liqni saqlash qonunchiligi va etika normalarini tushunish Korrupsiyaning turlari va oqibatlarini bilish B) Amaliy ko‘nikmalar Sog‘liqni saqlash jarayonlarini samarali va shaffof boshqarish Resurslardan tejamkor va qonuniy foydalanish Korrupsiya holatlarini aniqlash va ularga munosabat bildirish C) Analitik va qaror qabul qilish kompetensiyalari
--	---

	Tibbiyot jarayonlarida islohotlarni baholash Korrupsiya xavfini aniqlash va oldini olish strategiyasini ishlab chiqish Qaror qabul qilishda axloqiy va qonuniy asoslarni hisobga olish D) Kommunikativ kompetensiyalar Bemorlar, jamoa va rahbariyat bilan shaffof va samarali muloqot qilish Korrupsiyaga qarshi tashabbuslarni targʻib qilish Axborot va trening orqali xodimlarni islohotlar va etikaga oʻrgatish E) Shaxsiy va ijtimoiy kompetensiyalar Axloqiy prinsiplarni saqlash Javobgarlik va fidoyilik Sogʻliqni saqlash tizimini shaffof va adolatli qilishga intilish
Oʻquv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	1. Sovgʻalar va ishbilarmonlik mehmondoʻstligi bilan bogʻliq korrupsiyaviy xavf-xatarlar: • Qachon sovgʻa berish yoki qabul qilish qonunga zid va korrupsiya sifatida baholanishi mumkinligini; • Qonuniy ishbilarmonlik munosabatlari bilan shaxsiy manfaat oʻrtasidagi farqni; • Qonun va ichki hujjatlarda belgilangan sovgʻalarni qabul qilish/bosh tortish qoidalarini; • Sovgʻa yoki mehmondoʻstlik orqali taʼsir oʻtkazish holatlari bilan bogʻliq jiddiy xavf-xatarlarni. • Uchinchi shaxslar orqali pul yoki sovgʻa qabul qilish kabi yashirin xavflarni aniqlashni. 2. Korrupsiyaviy harakatlar tushunchasi va ularning turlari: • Korrupsiyaviy xatti-harakatlar (pora berish/olish, suisteʼmol qilish, manfaatlar toʻqnashuvi, soxta hujjat tayyorlash va h.k.) nima ekanini;

	• Davlat xizmatchilari, tibbiyot xodimlari va boshqa mansabdor shaxslar tomonidan amalga oshirilishi mumkin bo'lgan korrupsiyaviy harakatlar turlari. 3. Korrupsiyaviy harakatlar uchun intizomiy javobgarlik: • Qonun va ichki meyoriy hujjatlarga ko'ra xodimlar tomonidan sodir etilgan intizomiy buzilishlarni; • Intizomiy choralar (hayfsan, lavozimdan ozod etish, tanbeh va h.k.) qanday holatlarda qo'llanilishini; • Xizmat tekshiruvi, intizomiy ish yuritish va qaror qabul qilish tartibini. 4. Korrupsiyaviy harakatlar uchun jinoiy javobgarlik: • O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksida belgilangan korrupsiya bilan bog'liq moddalar (210-modda – pora berish, 211-modda – pora olish, 205-modda – hokimiyat yoki mansab vakolatini suiste'mol qilish va b.); • Jinoyat tarkibi, javobgarlik turlari va jazo choralari (jarima, ozodlikdan mahrum etish va h.k.); • Aybdor shaxslarga nisbatan amaliyotda qanday jazo qo'llanilishi mumkinligi.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	1. Sovg'alar va mehmondo'stlik bilan bog'liq xatarlarni baholash va to'g'ri munosabatda bo'lish ko'nikmasi • Qonuniy va noqonuniy sovg'a/mehmondo'stlik o'rtasidagi farqni anglash; • Sovg'a yoki xizmat qabul qilishdan bosh tortish yuzasidan to'g'ri qaror qabul qilish; • Ishbilarmonlik munosabatlarida xolislik va kasb etikasiga amal qilish. 2. Fuqarolar bilan tozalik va shaffoflikka asoslangan munosabat o'rnatish ko'nikmasi • O'zaro munosabatlarda xizmat vazifalariga tayanish, shaxsiy manfaatlardan qochish; • Kontragentlar bilan kelishuvlarda korrupsiya xavfini oldindan ko'ra bilish; • Tashqi ta'sirlarga moyillikdan saqlanish va qarorlarni mustaqil qabul qilish. 3. Hujjatlar ekspertizasi va ijrosini xolis va shaffof amalga oshirish ko'nikmasi

	• Hujjatlar bilan ishlashda faktlar va dalillarga tayanish; • Ijro nazorati jarayonida “shaxsiy munosabatlar” emas, qonun va reglamentlarga asoslanish; • Hujjatlar orqali manfaatli tarafni qo‘llab-quvvatlash xavfini aniqlash va undan saqlanish. 4. Korrupsiyaviy harakatlar to‘g‘risida xabardor qilish ko‘nikmasi • Korrupsiya holatlarini qanday va qayerga xabar qilishni aniq bilish; • Xabar berishdagi anonimlik, himoya va huquqiy kafolatlardan xabardor bo‘lish; • Xabar mazmunini aniq, asosli va ishonchli tarzda shakllantirish. 5. Qonunga muvofiq murojaat qilish va xabar berish ko‘nikmasi Korrupsiya holatlari yuzaga kelganda qanday organlarga, qanday tartibda murojaat qilishni bilish;
O‘quv moduli mazmuni:	Korrupsiya tushunchasi va uning turlari haqida bilim berish; Milliy va xalqaro qonunchilikni tahlil qilish; Korrupsiyaga qarshi davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlarini o‘rganish; Talabalarda huquqiy madaniyatni shakllantirish; Amaliy holatlar tahlili asosida huquqiy fikrlashni rivojlantirish. 1. Korrupsiya tushunchasi – Korrupsiya nima ekanligi, uning ta’rifi, mohiyati va kelib chiqish sabablari; – Korrupsiyaning asosiy turlari: pora olish va berish, xizmat mavqeidan suiiste’mol qilish, manfaatlar to‘qnashuvi va h.k. 2. Milliy qonunchilik asoslari – “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonunning asosiy normalari; – O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi va Ma’muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksdagi korrupsiyaga oid moddalar;

- Korrupsiyaga qarshi Milliy strategiya va dasturlar mazmuni.

3. Davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlari

- Korrupsiyaga qarshi davlat siyosatining maqsadlari va vazifalari;
- Hukumat organlari va jamoatchilikning bu sohadagi o‘rni;
- Ochiqlik va shaffoflikni ta‘minlash orqali korrupsiyani kamaytirish usullari.

4. Huquqiy madaniyat va ong

- Korrupsiyaning jamiyatga va davlatga keltiruvchi zararlari haqida tushuncha;
- Fuqarolarning huquqiy bilimi va mas‘uliyatining ahamiyati;
- Etik meyorlarga amal qilish va halollikning ahamiyati.

5. Amaliy misollar tahlili orqali bilimlarni mustahkamlash

- Real hayotdagi korrupsiya holatlarini tahlil qilish;
- Ularni huquqiy nuqtai nazardan baholash;
- Qonuniy va samarali yechimlar taklif qilish qobiliyatini rivojlantirish.

Tibbiyot sohasida korrupsiyaviy jinoyatlar tushunchasi

- Pora olish va berish, xizmat mavqeidan suiiste‘mol qilish, dori vositalari bilan bog‘liq jinoyatlar.

2. Korrupsiyaviy jinoyatlarning asosiy sabablari

- Nazoratning sustligi, tizimdagi shaffoflik yetishmasligi, huquqiy madaniyat pastligi, jamiyatda jazosizlik hissi.

3. Ichki va tashqi omillar

- Tibbiyot muassasalaridagi tashkiliy kamchiliklar;

	– Aholining korrupsiyaga nisbatan murosali munosabati. 4. Korrupsiya uchun javobgarlik turlari – Jinoiy javobgarlik: Jinoyat kodeksining 210, 211, 212-moddalari; – Ma'muriy va intizomiy javobgarlik: jarima, ishdan bo'shatish, ogohlantirish.
Adabiyotlar: 1. PF-158-son 11.09.2023y. .”O‘zbekiston-2030”strategiyasi 2. O‘zbekiston Respublikasining 03.01.2017 yildagi “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi O‘RQ-419-sonli Qonuni // [Elektron manba]. URL: https://lex.uz/docs/3088008. 3. O‘zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksi // [Elektron manba]. URL: https://lex.uz/docs/111453. 4. O‘zbekiston Respublikasining Jinoyat-protsessual kodeksi // [Elektron manba]. URL: https://www.lex.uz/acts/111460. 5. O‘zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksi // [Elektron manba]. URL: https://lex.uz/docs/97664. 6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 02.02.2017 yildagi “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi qonunining qoidalarini amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-2752-sonli Qarori [Elektron manba]. URL: https://lex.uz/docs/3105125. Elektron ta'lim resurslari: -www.minzdrav.uz– www.gov.uz www.press-service.uz www.parlament.gov.uz - www.uza.uz - www.cbu.uz- - www.lex.uz - www.ziynet.uz	

1.2. Modul: Tibbiyotda raqamli texnologiyalar

O‘quv moduliga ajratilgan kredit:	6 kredit
Tinglovchida kasbiy kompetensiyaning shakllanishini	Tibbiyotda raqamli texnologiyalar bo‘yicha zarur kompetensiyalar

ta'minlovchi bilim, ko'nikmalar	A) Bilim kompetensiyalari Raqamli texnologiyalar va ularning tibbiyotdagi qo'llanilishini bilish Elektron sog'liqni saqlash tizimi (EHR/EMR) va telemeditsina printsiplarini tushunish Ma'lumot xavfsizligi va bemor maxfiyligini himoya qilish qonunchiligini bilish AI va diagnostika dasturlarining asosiy ishlash printsiplari B) Amaliy ko'nikmalar Elektron sog'liqni saqlash tizimidan samarali foydalanish Telemeditsina orqali bemorlar bilan masofaviy konsultatsiya o'tkazish Raqamli diagnostika vositalarini ishlatish (masalan, laboratoriya natijalarini tahlil qilish) Ma'lumotlarni xavfsiz saqlash va uzatish C) Analitik va qaror qabul qilish kompetensiyalari Raqamli ma'lumotlardan tahlil qilish va xulosalar chiqarish Diagnostika va davolash bo'yicha qarorlarni AI va boshqa raqamli vositalardan foydalangan holda qabul qilish Ma'lumotlar xavfsizligi va etik cheklovlarni hisobga olish D) Kommunikativ kompetensiyalar Bemorlar va hamkasblarga raqamli texnologiyalarni tushuntirish Telemeditsina konsultatsiyalarida aniq va samarali muloqot qilish
---	--

	Raqamli tizimlar bo'yicha jamoa bilan hamkorlik qilish
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	• Kompyuterga axborot kiritish va axborot olish qoidalarini; • kompyuterni tuzilishi to'g'risida qisqacha ma'lumotni, kompyuterning foydali va zararli tomonlarini, kompyuterda ishlash jarayonida sanitariya qoidalariga rioya qilishni; • tibbiyotda zamonaviy axborot kommunikatsion texnologiyalari bilan ishlashni; • sog'lom jamiyat qurishda axborotlashtirishning o'rnini; • sog'liqni saqlash tizimini axborotlashtirishda jahon tajribalarini; • axborotlarga ishlov berish, kiritish va chiqarish qurilmalari va ularning tavsifini; • tibbiyotda aloqa va kommunikatsiya vositalarini; • ma'lumotlarni saqlash, qayta ishlash va uzatish; • xozirgi kunda tibbiyotda informatsion texnologiyalari sohasi rivojlanib kelmoqda-tibbiyot xodimlari uchun planshetlardan foydalanib, <i>online</i>-registratsiya qilish va ulardan foydalana olishi.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	• kompyuter texnikasi bilan ishlashda texnika havfsizligini; • dasturlar bilan ishlashni; • ma'lumotlar bazasi yaratish, ular ustida ishlashni va dasturlash asoslarini; • kompyuter grafik usullaridan foydalana olishni; • tibbiy axborotlar almashinuvi va uni izlashda internet tarmog'ida ishlashni; • elektron pochta dasturi bilan ishlashni; • AKT sog'liqni saqlash tizimida qo'llashni.
O'quv moduli mazmuni:	Tibbiyot sohasida kompyuter texnologiyalaridan foydalanish. Tibbiyotda qo'llanilayotgan zamonaviy axborot texnologiyasi qurilmalarining dasturiy va texnik ta'minoti to'g'risida nazariy va amaliy bilimlar Tibbiy statistik ma'lumotlarni to'g'ri tahlil qilish va ulardan kasallikning oldini olish yoki davolashda qo'llash. Axborot texnologiyalaridan foydalanish borasida amaliy ko'nikmalarga ega bo'lish, internet

	tarmog'ida ishlash, axborot qidirish va ulardan foydalanish, tibbiyot axborot tizimlari xususiyatlari, ma'lumotlar bazasini tashkil etish, ekspert tizimlari va axborot xavfsizligi asoslarini bilish.
--	--

Tavsiya etiladigan adabiyotlar:

- 1.O.N.Djurayev Axborot tizimlari va texnologiyalari (tarmoqlar va sohalar buyicha) Toshkent 2020y
 - 2.Aminov S.M “Axborot kommunikatsion texnologiyalar” 2020 y
 - 3.Tursunov, Nazarov “Ta’limda axborot texnologiyalari” 2021 y
 - 4.Ayupov Ravshan Hamdamovich “Ta’limda axborot texnologiyalari” TDPU, 2020 y
 5. Informatika asoslari
Mualliflar: M. Aripov, A. Haydarov
Yuklab olish:
Informatika asoslari PDF
(https://uzsmart.uz/kitoblar/view/6551?utm_source=chatgpt.com)
 6. Informatika va axborot texnologiyalari
Muallif: Z.S. Abdullayev
 7. Kompyuter savodxonligi kitobchasi
Yuklab olish:
Kompyuter savodxonligi PDF(https://pdfbox.uz/books/uzbek/11329-kompyuter-savodxonligi-kitobchasi?utm_source=chatgpt.com)
 8. Kompyuterli va raqamli texnologiyalar
Mualliflar: Hoshimov, Tulyaganov
 9. Informatika (klassik darslik)
Muallif: N.V. Makarova
- Elektron ta’lim resurslari:**
1. DMED haqida asosiy tushuncha (Kapital.uz)
 2. O‘zbekcha tayyor adabiyotlar (PDF / DOC) (soff.uz)
 2. DMED bo‘yicha test savollar (Hujjat24)

1.3.Modul: Infeksion nazorat

O‘quv moduliga ajratilgan	6 kredit
--	-----------------

kredit:	
Tinglovchida kasbiy kompetensiyani ng shakllanishini ta'minlovchi bilim, ko'nikmalar	Infeksion nazoratda kompetensiya Bu — tibbiyot xodimi yoki mutaxassisning bilim, ko'nikma va mas'uliyatli yondashuvi majmui. Kompetensiya quyidagilarni o'z ichiga oladi: ☐ Bilimlar: • Infeksion kasalliklar yuqish yo'llari • Sanitariya-epidemiologik me'yorlar • Dezinfeksiya va sterilizatsiya turlari ☐ Amaliy ko'nikmalar: • To'g'ri qo'l yuvish texnikasi • Himoya vositalarini to'g'ri kiyish va yechish • Asboblarni xavfsiz qayta ishlash ☐ Mas'uliyat va xulq-atvor: • Qoidalarga qat'iy rioya qilish • Infeksiya xavfini baholay olish • Favqulodda holatlarda tezkor choralar ko'rish
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	• sanitariya qoidalari, normalari va gigiena normativlarini (SanQvaN); • davolash-profilaktika muassasalariga qo'yiladigan sanitar talablarni va "infeksion nazorat komissiyasi" ish faoliyatini; • sanitar me'yor va qoidalar bo'yicha amaldagi hujjatlarni; • OIV/OITSga oid normativ hujjatlarni; • OIV etiologiya va patogenezini, epidemiologiyasini; • OIV yuqish yo'llari, tekshirish usullari, klinikasi va bemorlar parvarishini; • kasalliklardan (COVID -19) himoyalash tamoyillarini.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	• shifoxona ichi infeksiyasini oldini olishda SanQvaMlarga rioya qilishni; • muolajalar vaqtida avariya holatlari yuzaga kelishini oldini olishni; • avariya holatlari yuzaga kelganda o'tkaziladigan chora-tadbirlar yig'indisini; • o'ta xavfli va karantin infeksiyalarda epidemiyaga qarshi o'tkaziladigan chora-tadbirlarni; • himoya kiyimlari va ulardan foydalanish tartibini. • qo'llarga gigienik ishlov berish usullari, texnikasi va qo'llarni yuvish tartibini;
O'quv moduli mazmuni:	Davolash profilaktika muassasalarida shifoxona ichi infeksiyasini oldini olish borasida qabul qilingan normativ hujjatlar. Shifoxona

	ichi infeksiyasini oldini olishda akusherlarning vazifalari. Tibbiy muolajalar orqali yuqadigan kasalliklarni oldini olish. Yuqumli kasalliklar (o'ta havfli va karantin infeksiyalar, OITS)ni tarqalishini oldini olish. OIV/OITSga oid normativ hujjatlar. OIV etiologiya va patogenez, epidemiologiyasi. OIV/OITS infeksiyasi. Kasalliklardan (COVID19) himoyalash tamoyillari. Himoya kiyimlari va ulardan foydalanish tartibi.
--	---

Tavsiya etiladigan adabiyotlar

1. San. Q va M. № 0342/17 “ DPMLarda shifoxona ichi infeksiyalari profilaktikasi” 10 yanvar 2017 y.
2. San. Q va M. № 03-17-15.”O‘zbek. Res. davolash- profilaktika muassasalarida chiqindilarni yig‘ish, saqlash va yo‘q qilish sanitariya qoidalari va meyorlari”
3. V.N. Turaqulov, X.A. Raxmatova, N.A. Avezova.”Yuqumli kasalliklarda xamshiralik parvarishi” O‘quv qo‘llanma. Navoi nashriyot. 2019 yil.
4. F.I Salomova, Sh.T Iskandarova “Gigiyena. Tibbiy ekologiya” Toshkent-2020
5. S.B. Israilova “Sanitariya epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi xizmati” o‘quv qo‘llanma. Turon nashr. Samarqand-2026 <https://e-library.sammu.uz/uz/book/5400>
6. COVID-19 bo‘yicha milliy qo‘llanma JSST. O‘zbekiston Sog‘liqni saqlash vazirligi. 2020 yil 26 mart.
7. **O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi sayti**
→ **rasmiy sanitariya me‘yorlari va hujjatlar**
8. **ZiyoNET**
→ bepul darsliklar va o‘quv qo‘llanmalar
Elektron ta’lim resurslari:
<http://www.edu.uz>
<http://www.pedagog.uz>
www.tma.uz,
www.lex.uz
<https://ru.pinterest.com/vkhamidov/>

1.4.Modul: Sterilizatsiyada zamonaviy usullar va texnika xavfsizligi

O‘quv moduliga ajratilgan kredit:	6 kredit
Tinglovchida kasbiy	Sterilizatsiya jarayonida texnika xavfsizligi — xodimlar salomatligi va atrof-muhitni himoyalashning asosiy omili.

kompetensiyaning shakllanishini ta'minlovchi bilim, ko'nikmalar	Kompetensiya quyidagilarni o'z ichiga oladi: • Nazariy bilimlar: sterilizatsiya usullarining fizik-kimyoviy asoslarini bilish • Amaliy ko'nikmalar: uskunalarni to'g'ri ishlatish va nazorat qilish • Xavf-xatarni baholash: issiqlik, bosim, kimyoviy va biologik xavflarni aniqlash • Me'yoriy hujjatlarga rioya qilish: sanitariya qoidalari va xalqaro standartlar • Favqulodda vaziyatlarga tayyorgarlik: nosozlik yoki avariya holatida to'g'ri harakat qilish 3. Zamonaviy yondashuvning ahamiyati Zamonaviy sterilizatsiya texnologiyalarini joriy etish: • infeksiya xavfini kamaytiradi, • ish unumdorligini oshiradi, • xodimlar va bemorlar xavfsizligini ta'minlaydi, • sifat menejmenti tizimlarini mustahkamlaydi.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	• Sterilizatsiya sohasi bo'yicha mavjud bo'lgan fizikaviy, kimyoviy, mexanik, biologik, aralash va yangi zamonaviy usullar to'g'risida to'liq ma'lumotlarga ega bo'lish • Sterilizatsiya va uning turlarini. • Gazli sterilizatsiya usullarini • Plazmali va ozonli sterilizatsiya usullarini • Sterilizatorlar va avtoklavlar bilan ishlash davridagi texnika xavfsizligi qoidalari haqida tushunchaga ega bo'lishi
O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	• tibbiy asboblarni quruq issiqlik shkafida sterillashni, • tibbiy vositalarning sterillanganlik sifatini tekshirish usullarini, • texnika xavfsizligini, • tibbiy vositalarning sterilizatsiya sifatini tekshirish usullarini bajara olishi.
O'quv moduli mazmuni:	Sterilizatsiyani olib borish xonalaridagi aseptika va antiseptika tadbirlari. Sterilizatsiya va avtoklavlash tadbirlariga tinglovchilarni amaliy tomondan o'qitish va o'rgatish. Mashg'ulotlar davomida markazlashtirilgan va markazlashtirilmagan sterilizatsiya bo'limlari turlari haqida tushuncha berish, zamonaviy sterilizatsiya apparatlari bilan tanishtirish, texnika xavfsizligi masalalari bo'yicha ma'lumotlar berib borish.

	Asosiy diqqat va e'tiborni sterilizatsiya ishlarini to'g'ri olib borish, sterilizatsiyaning sifatli bo'lishini ta'minlovchi tadbirlar va uni tekshirish uchun zarur indikatorlardan to'g'ri foydalanish va ishlatish qoidalariga to'la amal qilish.
Tavsiya etiladigan adabiyotlar: 1.K.F.Melibayeva,G.F.Ergasheva. "Aseptika, antiseptika va dezinfeksiya" Uslubiy qo'llanma.Qo'qon.2025yil. 2.V.N.Turaqulov,F.A.Qurbonov."Xirurgiyada xamshiralik parvarishi"O'quv qo'llanma.Navoi nashriyot.2019 yil. 3. G.T Dxritiman,G.T.Iskandarova "Uskunaning hayotiy siklini boshqarish bo'yicha qo'llanma-Bug'li sterilizator(Avtoklav)"Tibbiyot xodimlari uchun uslubiy tavsiyanomalar.Toshkent.2024 yil. 4.G.T Dxritiman,G.T.Iskandarova "Uskunaning hayotiy siklini boshqarish bo'yicha qo'llanma-Plazmali sterilizator" Tibbiyot xodimlari uchun uslubiy tavsiyanomalar.Toshkent 2024 yil. 5.Elektron ta'lim resurslari: 1. Zamonaviy sterilizatsiya usullari • Sterilizatsiya usullari. Sterilizatsiya xususiyatlari Muallif: Arzimatova Ra'no Pardaboy qizi (JournalSS) 2. Aseptika va antiseptika asoslari • Tibbiyot xodimlarining aseptika va antiseptik sterilizatsiya usullarini qo'llanishi Mualliflar: ◦ Sh.Ya. Radjabov ◦ G.R. Kadamova ◦ M.M. Olimova (pedagogs.uz) 3. Mikrobiologiya va sterilizatsiya • Mikrobiologiya va virusologiya • Mualliflar: OTM professor-o'qituvchilari (NamDU) (www.namdu.uz) 4. Umumiy tibbiyot va dezinfeksiya • Tibbiyotda dezinfeksiya va sterilizatsiya asoslari (book.bsmi.uz) 5. Sterilizatsiya usullari va qo'llanilishi, Stomatologiyada sterilizatsiya • Sterilizatsiya usullari va ularning qo'llanilishi • Muallif: Shoda Team (Hujjat24)	

1.5. Modul: Sog'lom turmush tarzini shakllantirish mezonlari. Jismoniy faollik

O'quv moduliga	10 kredit
----------------	-----------

ajratilgan kredit:	
Tinglovchida kasbiy kompetensiyaning shakllanishini ta'minlovchi bilim, ko'nikmalar	Jismoniy faollik va sog'lom turmushda kompetensiyalar Bu sohadagi kompetensiyalar quyidagilarni o'z ichiga oladi: • Sog'lom turmush qoidalari bo'yicha bilimga ega bo'lish • Shaxsiy sog'liqni baholay olish va nazorat qilish • To'g'ri ovqatlanish rejasini tuzish ko'nikmasi • Jismoniy mashqlarni xavfsiz va samarali bajarish • Sog'lom hayot tarzini boshqalarga targ'ib qila olish
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	• Salomatlik tushunchasi, salomatlik darajasi ko'rsatkichlarini; • sog'lom turmush tarzini shakllantirish tamoyillarini; • salomatlikka ta'sir etuvchi omillar: • irsiy, ekologik tibbiy va hayot tarzi va salomatlik mexanizmlarini bilishi, tahlil qila olishni; • atrof muhit va ekologik omillarning salomatlikka ta'sirini; • salomatlikni mustahkamlashga qaratilgan standart va algoritmlarni; • to'g'ri ovqatlanish prinsiplarini; • kun tartibini to'g'ri tashkil etishni; • jismoniy faollik va chiniqishning • salomatlikka ta'sirini; • zararli odatlarning organizmga ta'sirini; • tibbiy ko'riklarni tashkil etish va aholini • jalb etishni; • sog'lom turmush tarzini maqsadli guruhlar o'rtasida shakllantirish va targ'ib etishni;
O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	• Aholining turli guruhlarida (yoshiga, mehnat turiga, jinsiga qarab) psixoemotsional holatni aniqlashni; • sog'lom turmush tarzini qo'llab quvvatlashda maqsadli guruhlarini shakllantirish va ular o'rtasida suhbatlar olib borishni; • individual salomatlik va uni asrash yo'llarini; • jismoniy faollik, to'g'ri ovqatlanish prinsiplari, zararli odatlarning salomatlikka ta'siri mavzularida aholi o'rtasida tadbirlar tashkil etishni; • maqsadli guruhlar o'rtasida targ'ibot ishlarini olib

	borishni; • inson salomatligini saqlash va tiklashda jismoniy tarbiya mashqlari kompleksini; • jismoniy mashqlarni har xil yoshdagi sogʻlom odamlarda va bemorlarda qoʻllash uslublarini; • Skandinaviya yurish usullarini.
Oʻquv moduli mazmuni:	Sogʻlom turmush tarzini tashkil etish asoslari. Sogʻlom turmush tarzini shakllantirishda maqsadli guruhlar bilan ishlash. Atrof muhit va ekologik omillarning salomatlikka taʼsiri, toʻgʻri ovqatlanish prinsiplari, kun tartibini toʻgʻri tashkil etish, jismoniy faollik va chiniqishning salomatlikdagi ahamiyati, zararli odatlarning organizmga taʼsiri, tibbiy koʻriklarni tashkil etish va aholini jalb etish.
Tinglovchilarni mustaqil oʻzlashtirishi uchun adabiyotlar roʻyxati: 1. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 10 noyabrda “Aholining sogʻlom ovqatlanishini taʼminlash boʻyicha qoʻshimcha chora-tadbirlar toʻgʻrisida”gi PQ 4887-sonli qarori. 2. VMQ 2025 y. 6-may № 297 “ Sogʻliqni saqlash va taʼlim tashkilotlarida ichimlik suvi hamda sanitariya-gigiyena infratuzilmasini kengaytirishga qaratilgan “ Toza qoʻllar” dasturi. 3. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 18 dekabrda “Yuqumli boʻlmagan kasalliklarning profilaktikasini, sogʻlom turmush tarzini qoʻllab – quvvatlash va aholining jismoniy faolligi darajasini oshirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida”gi PQ 4063-sonli qarori. 4. SSV buyrugʻi № 97, 2024 y, 27 mart. “Axoli orasida kasalliklarni erta aniqlash, skrining dasturlari samarali oʻtkazish, aniqlangan kasalliklar boʻyicha manzilli sogʻlomlashtirish ishlarini tashkil etish” toʻgʻrisida. 5. SSV ning № 175-buyrugʻi, 2025 yil, 20-iyun.” Aholiga birlamchi tibbiy-sanitariya yordami koʻrsatish tizimini takomillashtirish toʻgʻrisida” 6. Sh. Zokirxoʻjayev, A. Gadoyev, M. Turimbetova “Dietologiya ” 2023 yil 7. A. Gadayev, L. Musadjanova, N. Pirmatova, N. Moʻminova “Shifobaxsh taomlar ” 2017 yil. 8. Sh. Qurbonov, A. Qurbonov “Toʻgʻri ovqatlanish qoidalar ” 2014 yil 9. Elektron taʼlim resurslar: 1. inlibrary.uz – sogʻlom turmush maqolalari 2. globalsciences.uz – ilmiy tadqiqotlar 3. avitsenna.uz – ovqatlanish boʻyicha tavsiyalar 4. yuz.uz – sogʻlom turmush dasturlari 5. hujjat 24.uz – oʻquv materiallar	

--

2.1. Modul. Aholiga stomatologik yordam ko'rsatish. Stomatologik bemorlarni tekshirishda hamshiraning o'rni

O'quv moduliga ajratilgan kredit:	12 kredit
O'quv moduli mazmuni:	Aholiga stomatologik yordamni tashkil etish. Stomatologik davolash muassasalarini tuzilishi va jixozlanishi. Stomatologik kasalliklarni oldini olishda tibbiyot hamshirasining vazifasi. Stomatologik poliklinika. Stomatologik poliklinikadagi bo'limlar va xizmat turlari. Stomatologik yordam haqida ma'lumotlar. Stomatologik bo'lim xonalarini jihozlash. Zamonaviy stomatologik moslamalar, asbob va uskunalar. Stomatologik kasalliklar bilan kasallagan bemorlarni tekshirish va t. yekshirishda tibbiyot hamshirasining roli. Og'iz bo'shlig'i kasalliklar profilaktikasi. Stomatologik bemorlarni tekshiruvlarga tayyorlash va og'iz bo'shlig'i salomatligini saqlashda tibbiyot hamshirasining o'rni. Stomatologik bemorlarni zamonaviy qo'shimcha tekshirish usullariga tayyorlash. To'g'ri ovqatlanish tartibining tish kasalliklarini oldini olishdagi ahamiyati. Kasallik varaqasini to'ldirish. Stomatologik bemorlarni qo'shimcha tekshirish usullariga (rentgen tekshiruviga) tayyorlash.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	• Aholiga stomatologik yordamni tashkil etish. • Stomatologik davolash muassasalarini tuzilishi va jixozlanishi. • Stomatologik kasalliklarni oldini olishda tibbiyot hamshirasining vazifasi. • Stomatologik poliklinikadagi bo'limlar va xizmat turlari. • Stomatologik yordam haqida ma'lumotlar. • Stomatologik bo'lim xonalarini jihozlash. • Zamonaviy stomatologik moslamalar, asbob va uskunalar • Og'iz bo'shlig'i kasalliklar profilaktikasi. • To'g'ri ovqatlanish tartibining tish kasalliklarini oldini olishdagi ahamiyati.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara	• Zamonaviy stomatologik moslamalar, asbob va uskunalar. • Stomatologik kasalliklar bilan kasallagan bemorlarni tekshirishni

olishi lozim:	• Stomatologik bemorlarni tekshiruvlarga tayyorlash va og‘iz bo‘shlig‘i salomatligini saqlashda tibbiyot hamshirasining o‘rni. • Stomatologik bemorlarni zamonaviy qo‘shimcha tekshirish usullariga tayyorlash. • Kasallik varaqasini to‘ldirish. • Stomatologik bemorlarni qo‘shimcha tekshirish usullariga (rentgen tekshiruviga) tayyorlash.
----------------------	--

2.2 Modul . Stomatologik bo‘limlarda amalga oshiriladigan sanitar talablar.Stomatologiyada aseptika va antiseptika

O‘quv moduliga ajratilgan kredit:	6 kredit
O‘quv moduli mazmuni:	Stomatologik bo‘limlarda amalga oshiriladigan sanitar talablar. Dezinfeksiya va uning turlari. Dezinfeksiyalovchi eritmalarni tayyorlash qoidasi Aseptika va antiseptika. Sterilizatsiyadan oldingi tozalash va sterillash. Sterilizatsiya oldi tozalashning sifatini tekshirish.Sterilizatsiyada qo‘llanuvchi ashyolar, dezinfeksiya turlari. Avtoklavdan foydalanish.Steril Kraft qog‘ozidan foydalanish.Stomatologik asboblarni bug‘ ostida sterillash.
O‘quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	• Stomatologik bo‘limlarda amalga oshiriladigan sanitar talablar. • Dezinfeksiya va uning turlari. • Aseptika va antiseptika. • Sterilizatsiyadan oldingi tozalash va sterillash. • Sterilizatsiyada qo‘llanuvchi ashyolar, dezinfeksiya turlari.
O‘quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	• Dezinfeksiyalovchi eritmalarni tayyorlash qoidasi • Sterilizatsiyadan oldingi tozalash va sterillash. • Sterilizatsiya oldi tozalashning sifatini tekshirish. • Avtoklavdan foydalanish. • Steril Kraft qog‘ozidan foydalanish. • Stomatologik asboblarni bug‘ ostida sterillash.

2.3 Modul . Zamonaviy stomatologik asboblarni va ashyolar

O‘quv moduliga ajratilgan kredit:	12 kredit
O‘quv moduli mazmuni:	Stomatologiyada qo‘llaniladigan zamonaviy asboblarni va ashyolar: terapevtik stomatologiyada qo‘llaniladigan asboblarni, xirurgik stomatologiyada qo‘llaniladigan

	asboblar, ortodontiyada qo'llaniladigan asboblar, yuz-jag' stomatologiyasida qo'llaniladigan asboblar, ortopedik stomatologiyada qo'llaniladigan asboblar.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	• Stomatologiyada qo'llaniladigan zamonaviy asboblar va ashyolarni • terapevtik stomatologiyada qo'llaniladigan asboblar • xirurgik stomatologiyada qo'llaniladigan asboblar, • ortodontiyada qo'llaniladigan asboblar, • yuz-jag' stomatologiyasida qo'llaniladigan asboblar • ortopedik stomatologiyada qo'llaniladigan asboblar.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	• terapevtik stomatologiyada qo'llaniladigan asboblar, • xirurgik stomatologiyada qo'llaniladigan asboblar, • ortodontiyada qo'llaniladigan asboblar, • yuz-jag' stomatologiyasida qo'llaniladigan asboblar, • ortopedik stomatologiyada qo'llaniladigan asboblar.

2.4 Modul . Og'iz bo'shlig'i gigiyenasi va tishlar parvarishi

O'quv moduliga ajratilgan kredit:	6 kredit
O'quv moduli mazmuni:	Og'iz bo'shlig'i gigiyenasi va tishlar parvarishi: tishlar parvarishi va tishlarni to'g'ri tozalash texnikasi. Tish karashlarini tozalash. Tishlarni oqartirish texnikasi. Og'iz shilliq qavatini ko'rish va unda kechayotgan kasalliklarni davolash jarayonida qatnashish. Og'iz bo'shlig'i shahsiy gigiyenasi, zararli odatlarni og'iz bo'shlig'iga salbiy ta'siri. To'g'ri ovqatlanish tartibining tish kasalliklarini oldini olishdagi ahamiyati.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	• Og'iz bo'shlig'i gigiyenasi va tishlar parvarishi. • Og'iz shilliq qavatini ko'rish va unda kechayotgan kasalliklarni davolash jarayonida qatnashish. • Og'iz bo'shlig'i shahsiy gigiyenasi, zararli odatlarni og'iz bo'shlig'iga salbiy ta'siri. • To'g'ri ovqatlanish tartibining tish kasalliklarini oldini olishdagi ahamiyati.
O'quv moduli	• tishlar parvarishi va tishlarni to'g'ri tozalash

yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	texnikasi. • Tish karashlarini tozalash. • Tishlarni oqartirish texnikasi.
---	--

2.5. Modul: Terapevtik stomatologiya bo'limining tuzilishi va hamshiraning vazifalari

O'quv moduliga ajratilgan kredit:	20 kredit
O'quv moduli mazmuni:	Terapevtik xonaning tuzilishi, jixozlanishi. Stomatologik kasalliklar(kariyes, parodontit, pulpit ,stomatit va boshqa).Qattiq va yumshoq tish karashlari Tishning qattiq to'qimalari kasalliklari tasnifi. Kelib chiqish sabablari, kinik ko'rinishlari.Karies, pulpit, periodontit kasalliklari klinik belgilari, hamshira parvarishi.Og'iz bo'shlig'i parodont kasalliklarida hamshira parvarishi. Gingivit,stomatit, paradontit kasalligi haqida umumiy ma'lumot. Klinik belgilari va havf omillari.Stomatit kasalligida bemorlar parvarishi. Stomatit kasalligini oldini olish chora tadbirlari.Stomatologiyada tish qattiq to'qimalarining kariessiz nuqsonlarining belgilari, gipoplaziya, flyuoroz, emal eroziyasi, patologik yemirilishni aniqlash, bemorlarni parvarishlash.Stomatologik kasalliklarni oldini olish chora-tadbirlari.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	• Terapevtik xonaning tuzilishi, jixozlanishi. Stomatologik kasalliklar • Qattiq va yumshoq tish karashlari • Tishning qattiq to'qimalari kasalliklari tasnifi. • Kelib chiqish sabablari, kinik ko'rinishlari. • Karies, pulpit, periodontit kasalliklari klinik belgilari, hamshira parvarishi. • Gingivit,stomatit, paradontit kasalligi haqida umumiy ma'lumot. • Klinik belgilari va havf omillari. • Stomatit kasalligini oldini olish chora tadbirlari. • Stomatologiyada tish qattiq to'qimalarining kariessiz nuqsonlarining belgilari, gipoplaziya, flyuoroz, emal eroziyasi, patologik yemirilishni aniqlash,.Stomatologik kasalliklarni oldini olish chora-tadbirlari.

O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	• Karies, pulpit, periodontit kasalliklarida hamshira parvarishi. • Og'iz bo'shlig'i parodont kasalliklarida hamshira parvarishi. • Stomatit kasalligida bemorlar parvarishi. • gipoplaziya, flyuoroz, emal eroziyasi, patologik yemirilishda bemorlarni parvarishlash
--	---

2.6. Modul: Jarrohlik stomatologiya bo'limining tuzilishi va hamshiraning vazifalari.

O'quv moduliga ajratilgan kredit:	18 kredit
O'quv moduli mazmuni:	Zamonaviy stomatologik jarrohlikning o'ziga xos xususiyatlari va hamshira parvarishi. Jarrohik stomatologiya statsionarida va operatsiya xonasida ishni tashkillashtirishda hamshiraning yordami. Pastki va yuqori jag' sinishlari tasnifi, klinik ko'rinishi. Pastki va yuqori jag' sinishlarida birinchi tibbiy yordam ko'rsatish. Chakka-pastki jag' bo'g'imining chiqishi, turlari. Chakka pastki jag' bo'g'imining chiqishida birinchi yordam ko'rsatish. Yuz- jag' sohasidagi jarohatlar. Yuz-jag' sohasida jarohatlari bo'lgan bemorni qabul qilish. Yuqori jag' sinishi turini aniqlash. Yuz- jag' sohasining yallig'lanish kasalliklarida hamshiralik parvarishi. Odontogen yo'l bilan kelib chiqadigan yallig'lanishlar turlari. Yumshoq to'qimalar jarohatlari. Yumshoq to'qimalar jarohatlarida tibbiy yordam ko'rsatish. Periostitlar, osteomielitlar, absesslar, flegmonalar bilan kasallangan bemorlarni umumiy ahvoli va parvarishini olib borish. Vaqtinchalik va doimiy immobilizatsiya qilishda shifokorga yordam berish. Chakka va pastki jag' bo'g'imi chiqishini aniqlash va shifokorgacha tibbiy yordam ko'rsatish. Og'riq shokida yordam ko'rsatish. Qon ketishda vaqtinchalik va uzil-kesil qon to'xtatish
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	• Zamonaviy stomatologik jarrohlikning o'ziga xos xususiyatlari . • Pastki va yuqori jag' sinishlari tasnifi, klinik ko'rinishi. • Pastki va yuqori jag' sinishlarida birinchi tibbiy yordam ko'rsatish. • Chakka- pastki jag' bo'g'imining chiqishi, turlari. Chakka pastki jag' bo'g'imining chiqishida birinchi

	yordam ko'rsatish. • Yuz- jag' sohasidagi jarohatlar. • Yuz-jag' sohasida jarohatlari bo'lgan bemorni qabul qilish. • Yuqori jag' sinishi turini aniqlash.. • Odontogen yo'l bilan kelib chiqadigan yallig'lanishlar turlari. • Yumshoq to'qimalar jarohatlari
O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	• Yuz- jag' sohasining yallig'lanish kasalliklarida hamshiralik parvarishi. • Yumshoq to'qimalar jarohatlarida tibbiy yordam ko'rsatish. • Periostitlar,osteomielitlar,absesslar,flegmonalar bilan kasallangan bemorlarni umumiy ahvoli va parvarishini olib borish. • Vaqtinchalik va doimiy immobilizatsiya qilishda shifokorga yordam berish. • Chakka va pastki jag' bo'g'imi chiqishini aniqlash va shifokorgacha tibbiy yordam ko'rsatish. • Og'riq shokida yordam ko'rsatish. • Qon ketishda vaqtinchalik va uzil-kesil qon to'xtatish

2.7. Modul: Bolalar stomatologiyasining o'ziga xos xususiyatlari va hamshiralik parvarishi .

O'quv moduliga ajratilgan kredit:	12 kredit
O'quv moduli mazmuni:	Bolalarda tish va jag' suyaklari tuzilishining anatomo-fiziologik xususiyatlari. Bolalarda parodontit kasalliklari. Sut tishlarda paradontit, gingivit,stomatit tasnifi, klinikasi, xamshiralik parvarish. Tish qattiq to'qimalarining kariyesli nuqsonlari tasnifi. Kariyesli nuqsonlar va kariyes klinikasi, parvarishlash usullari, profilaktikasi. Pulpit bilan og'rigan bolalarni parvarishlash. Yuz-jag' sohasida uchraydigan kasalliklarni oldini olish.O'tkir yiringli paradontitlarda birinchi yordam ko'rsatish. Bolalarda jag' suyaklarini odontogen periostiti, klinik kechishi.O'tkir yiringli periostit, klinikasi va davolash. Bolalarda odontogen osteomiyelitni klassifikatsiyasi. O'smalar tasnifi. Yuz-jag' va bo'yin soxasi yumshoq to'qimalar o'smalari.So'lak bezlari o'smalarini tasnifi.Bolalarda yuzning yumshoq

	to'qimalarida o'smalarining o'ziga xos kechishi.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	• Bolalarda tish va jag' suyaklari tuzilishining anatomo-fiziologik xususiyatlari. • Bolalarda paradontit kasalliklari. • Sut tishlarda paradontit, gingivit, stomatit tasnifi, klinikasi, xamshiralik parvarish. Tish qattiq to'qimalarining kariyesli nuqsonlari tasnifi. Kariyesli nuqsonlar va kariyes klinikasi, parvarishlash usullari, profilaktikasi. Pulpit bilan og'rigan bolalarni parvarishlash. Yuz-jag' sohasida uchraydigan kasalliklarni oldini olish. O'tkir yiringli paradontitlarda birinchi yordam ko'rsatish. Bolalarda jag' suyaklarini odontogen periostiti, klinik kechishi. O'tkir yiringli periostit, klinikasi va davolash. Bolalarda odontogen osteomiyelitni klassifikatsiyasi. O'smalar tasnifi. Yuz-jag' va bo'yin soxasi yumshoq to'qimalar o'smalari. So'lak bezlari o'smalarini tasnifi. Bolalarda yuzning yumshoq to'qimalarida o'smalarining o'ziga xos kechishi.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	• Sut tishlarda paradontit, gingivit, stomatit da xamshiralik parvarish.

2.8. Modul: Stomatologiyada og'riqsizlantirish usullari. Tish olish amaliyotida hamshira vazifasi

O'quv moduliga ajratilgan kredit:	12 kredit
O'quv moduli mazmuni:	Stomatologiyada og'riqsizlantirish usullari. Umumiy va mahalliy og'riqsizlantirish usullari, ularni o'tkazishga bo'lgan ko'rsatmalar. Tish nervini og'riqsizlantirish. Tish va og'iz bo'shlig'ini mahalliy og'riqsizlantirish. Zamonaviy og'riqsizlantirish usullari. Infiltratsion, o'tkazuvchan, tuberal, infraorbital, anesteziya o'tkazishda tibbiyot hamshirasining vazifasi. Palatinal anesteziya o'tkazish jarayonida shifokorga yordam berish. Kurak teshigi sohasini og'riqsizlantirish. Mandibular, torusal anesteziya. Til, engak, nervini og'riqsizlantirish usullari. Tish olishda ishlatiladigan asboblarning to'plami. Tish olish operatsiyasi. Tish olishda uchraydigan asoratlarning va ularning yordam ko'rsatish. Og'riqsizlantirishdagi xatoliklar,

	asoratlar (anestetikdan zaharlanish, qisqa xushsizlik holat, anafilaktik shok) va ularni bartaraf etish tadbirlari.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	• Stomatologiyada og'riqsizlantirish usullari. • Umumiy va mahalliy og'riqsizlantirish usullari, ularni o'tkazishga bo'lgan ko'rsatmalar. • Zamonaviy og'riqsizlanitish usullari. • Infiltratsion, o'tkazuvchan, tuberal, infraorbital, anesteziya o'tkazishda tibbiyot hamshirasining vazifasi. • Palatinal anesteziya o'tkazish jarayonida shifokorga yordam berish. • Mandibular, torusal anesteziya. • Til, engak, nervini og'riqsizlantirish usullari. • Tish olishda ishlatiladigan asboblarning to'plami. Tish olish operatsiyasi. • Tish olishda uchraydigan asoratlar va ularda yordam ko'rsatish. • Og'riqsizlantirishdagi xatoliklar, asoratlar (anestetikdan zaharlanish, qisqa xushsizlik holat, anafilaktik shok) va ularni bartaraf etish tadbirlari.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	• Tish nervini og'riqsizlantirish. • Tish va og'iz bo'shlig'ini mahalliy og'riqsizlantirish. • Zamonaviy og'riqsizlanitish • Palatinal anesteziya o'tkazish jarayonida shifokorga yordam berish. • Kurak teshigi sohasini og'riqsizlantirish.

2.9. Modul: Favqulodda vaziyatlar va hayot uchun xavfli holatlarda birinchi yordam ko'rsatish.

O'quv moduliga ajratilgan kredit:	6 kredit
O'quv moduli mazmuni:	Favqulodda vaziyatlar haqida asosiy tushuncha. Favqulodda vaziyatlar, ularning sabablari, turlari. Tibbiy saralash va triaj asoslari. Shoshilinch tibbiy yordam ko'rsatish bosqichlari va qoidalari. Ommaviy talofatlar holatida evakuatsiya va birinchi yordam ko'rsatish tamoyillari. Qon ketishni to'xtatish usullari. Yengil va og'ir kuyishlarda tibbiy yordam ko'rsatish. Elektr jarohatlari, ochiq va yopiq jarohatlar, sinishlar, uzoq muddat ezilishda shoshilinch tibbiy yordam ko'rsatish. Hushdan ketish, kollaps, shok, koma haqida umumiy ma'lumot. Hushdan ketish, kollaps holatlarida bemorga

	yordam ko'rsatish. Shok holatlarida yordam ko'rsatish algoritmi (gipovolemik, anafilaktik, travmatik). Komatoz holatda bemorni baholash va dastlabki yordam ko'rsatish. Terminal holat bosqichlari. Klinik va biologik o'lim belgilari. CPR – yurak-o'pka reanimatsiyasining nazariy asoslari. Kattalar va bolalarda yurak massaji va sun'iy nafas berishni o'tkazish algoritmi.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	• Favqulodda vaziyatlar va halokatlarning asosiy turlarini; • favqulodda vaziyatlar tasnifi, kelib chiqish sabablari, manbalarini; • tibbiy evakuatsiya bosqichlarini; • jarohatlanganlarni tibbiy saralash tartibini; • favqulotda vaziyatlarda o'rta tibbiyot xodimining vazifalarini; • evakuatsiya bosqichlarida tibbiy yordam turlarini; • ommaviy talofat o'chog'ida birinchi yordam ko'rsatishni; • o'tkir yurak qon – tomir yetishmovchiligida yurak-o'pka reanimatsiyasini.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	• Favqulodda vaziyatlarda shikastlanish turiga qarab jabrlanganlarni tibbiy saralashni; • texnogen, tabiiy, ekologik tushdagi favqulotda vaziyatlarda birinchi yordam ko'rsatishni; • jabrlanganlarni evakuatsiya qilishni; • transport avariylarida yordam ko'rsatishni; • jarohatlarda, suyak sinishida va Krash sindromida birinchi yordam ko'rsatishni; • o'tkir qon ketishlarda birinchi tibbiy yordam ko'rsatishni; • elektr toki bilan shikastlanishda birinchi yordam ko'rsatishni; • o'tkir zaharlanishlarda birinchi yordam ko'rsatishni; • sovuq urishi va issiqlik urishida birinchi yordam ko'rsatishni; • cho'kishda birinchi yordam ko'rsatishni; • bo'g'ilishda birinchi yordam ko'rsatishni; • hasharotlar chaqishi va hayvonlar tishlaganda tez tibbiy yordam ko'rsatishni; • o'tkir yurak qon – tomir yetishmovchiligida yurak-o'pka reanimatsiyasini asosiy tadbirlarning "SAV"

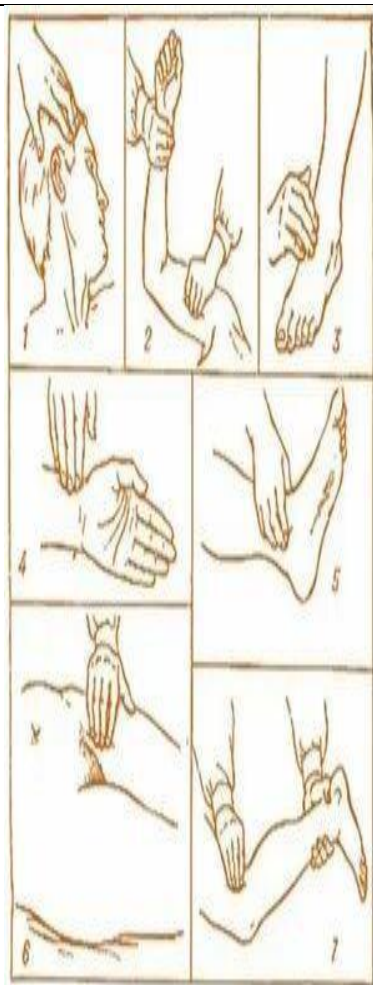
	ketma-ketligini bajarishni.
Adabiyotlar:	1.D.Turaqulov,L.X.Musajonova.”Shoshilinch tez tibbiy yordam ko‘rsatishda xamshiralik ishi”O‘quv qo‘llanma.A.Navoi nashriyot.2019 yil. 2. Y.Allayorov Y.Tojiboev “Favqulotda vaziyatlarda tez tibbiy yordam asoslari.”2017 y.Toshkent. 3.Elektron ta’lim resurslari: 1. Free online First Aid, CPR & AED kurslari • FirstAidForFree.com — asosiy birinchi yordam, CPR (CPR), AED (avtomatik tashqi defibrillyator) va boshqa ko‘plab mavzularni o‘z ichiga olgan bepul onlayn kurslar. 2. First Aid Online Classes — American Red Cross • American Red Cross (Amerika Qizil Xoch) tomonidan taklif etilgan onlayn birinchi yordam kurslari. Interaktiv modul orqali CPR, yaralanishlarni boshqarish va boshqa birinchi yordam ko‘nikmalari. 2. CPR, AED va First Aid kursi — Alison Free Course: CPR, AED and First Aid Alison platformasidagi bepul kurs. Bu kursda CPR, AED ishlatish va favqulotda vaziyatlarda tez yordam asoslarini mustaqil o‘rganish mumkin.

3.2.2 Simulyatsion kurs (tibbiy trening) mazmuni

№	Bajariladi gan ishlar mazmuni	Eskizlar, chizmalar rasmlar,	Kerakli bo‘lgan jixozlar.	Bajarilish tartibi
---	-------------------------------------	---------------------------------	------------------------------	--------------------

1	Qo'llarni yuvish	HANDS WASHING MEDICAL INSTRUCTION VectorStock VectorStock.com/6372085 	suyuk sovun, bir martalik qog'oz salfetka.	Ho'llash va sovunlash: Qo'llarni toza suv bilan ho'llang va yetarli miqdorda sovun surting. Kaftlarni ishqalash: Kaftlarni bir-biriga qaratib, aylanma harakatlar bilan ishqalang. Barmoqlar orasini tozalash: O'ng kaftni chap qo'l orqasiga qo'yib, barmoqlarni bir-birining orasiga kirgazing va ishqalang. So'ngra qo'llarni almashtiring. Barmoqlarni qulflash: Barmoqlarni bir-biriga ilashtirib (qulflab), barmoqlar orqa yuzasini qarama-qarshi kaft bilan ishqalang. Bosh barmoqlarni yuvish: Chap qo'l bosh barmog'ini o'ng kaft bilan qisib ushlab, aylanma harakatlar bilan tozalang. Keyin o'ng bosh barmoqni ham shunday yuving. Tirnoqlar va barmoq uchlari: O'ng qo'l barmoq uchlarini chap kaftga qo'yib, aylanma harakatlar bilan ishqalang. Bu tirnoq ostidagi mikroblarni ketkazadi. Keyin qo'llarni almashtiring.
---	-------------------------	---	---	--

2.	Radial pulsni aniqlash. Bemorni qulay xolatda o'tkazish yoki yotqizish.		Suyuq sovun, bir martalik qog'oz salfetka. Sekundomer, harorat varaqasi, ruchka. Qizil ruchka.	Radial pulsni aniqlash. 1.Qo'llar yuviladi va quritiladi. 2.Bemorga muolaja maqsadi tushuntiriladi 3.Bemor qulay xolatda o'tkaziladi yoki yotqi ziladi. 4.Bemorning qo'li bo'sh egilgan holatda bo'lishi kerak. 5.Radial pulsni aniq lashda tekshiruvchi bilakning ichki yuzasi, 1/3 pastki qismi, 1 – barmoq asosi bo'ylab bilak arteriyasi tomi rini shunday ushlashi kerakki II, III, IV barmoqlari tomir ustida bo'lishi kerak. 6.Pulsni tekshirayot gan vaqtda tekshiruv chi IV barmog'i bemor ning I - barmog'i ro'parasida bo'lishi kerak. 7.Pulsasiya qilayotgan arteriyani uchchala barmoq bilan paypaslab, asta bilak suyagining ichki tomoniga bosiladi 8. Pulsni aniqlayotganda uni maromiga, to'liqligiga ESLATMA: ahamiyat beriladi. 9. Bilak arteriyasida pulsni sanash mumkin bo'lmaganda uyqu va chakka sanaladi. 10. sohalarida Natijasi harorat varaqasiga qizil ruchka belgilanadi. ESLATMA: 1.Puls
----	--	--	---	--

urishini bun dan tashqari quyi dagi sohalarda aniqlash mumkin: a) Karotid puls – uyqu arteriyasida, ya’ni kekirdakning yon tomonidagi anatomik chuqurchada aniqlanib, kattalarda o’pka – yurak reani maksiyasini o’tkaz ganda foydalaniladi. b) Braxial puls - elka arteriyasida, ya’ni tirsak chuqurchasi markazining kichik barmoq aniqlanadi, tomonida asosan arterial qon bosimini o’lchashda foydalani ladi. v) Femoral puls – son arteriyasida, ya’ni tos suyagining yuqori oldingi qismi va chov birlashmasi o’rtasida aniqlanadi, asosan oyoqlarning qon bilan ta’minlanishi yoki o’pka – yurak reanimasiyasi o’tkazilganda ko’krak qafasining kompressiyalarini baholashda foydalaniladi. g) Pedal puls – oyoq kaftining dorzal yuzasida va to’piqning ichki (medial) o’simtasini orqa pastroq qismida aniqlanadi, asosan oyoqlarning qon bilan ta’minlanishini

				baholashda foydalaniladi d) Apikal puls – yurak cho‘qqisi turtkisida, ya’ni chap o‘mrov o‘rta chizig‘i bo‘ylab, 4 – 5 qovurg‘alararo sohada stetoskop yordamida eshitiladi. e) Apikal va radial pulsni aniqlash orqali puls defisitini (tanqisligi) aniqlash:
3	Arterial bosim (a.b.)ni o‘lchash.	 	Tonometr, fonendoskop	Arterial bosim (a.b.)ni o‘lchash. 1. Qo‘llar yuviladi va quritiladi. 2. Bemorga muolaja maqsadi tushuntiriladi 3. Arterial bosimni o‘lchash uchun bemor qulay o‘tkaziladi yoki yotqiziladi. Bemorning o‘ng yoki chap bilagini yelkasigacha yalang‘ochlanadi. 5. Bemor qo‘li krovat ga yoki stulga kafti bilan yuqoriga qaratib qo‘yiladi 6. Tonometr vintelini burab manjetini havo si chiqariladi. 7. Bemorni tirsagidan 2-3 sm yuqoriga manjetni 2 barmoq sig‘adigan qilib o‘rab olinadi. 8. Bemorning tirsak bo‘g‘imida yelka arte riyasi tomir urishini 2,3,4 barmoqlar yorda

mida topiladi.

9. Tomir urgan joyga fonendoskop membra nasini

qo'yiladi, eshituv nayi quloqqa ulanadi.

10. Vintelni berkitib rezina

ballon yordamida manjetkaga havo yuboriladi.

11. Vintelni ochib, havo asta-sekin chiqariladi.

12. Havo chiqish vaqtida fonendoskopda tomir urishi eshitiladi. Bu

sistolik

bosim

ko'rsatgichidir.

13. Havo chiqishi davomida tovushlar eshitilmay qoladi. Bu diastolik

bosim

ko'rsatgichini bildiradi.

14. Tovushlarning eshitilgan

va

eshitilmagan joylardagi

natijani

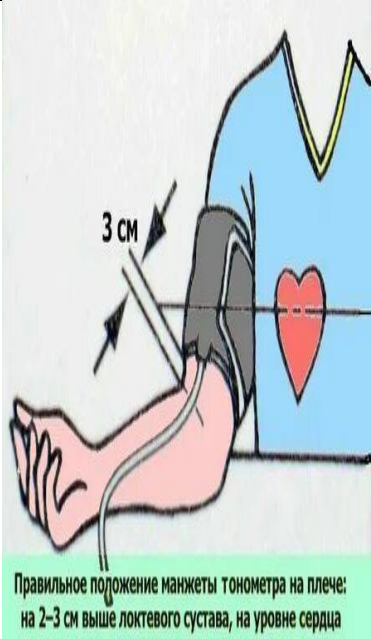
monometrdan

yozib olinadi.

15. Vintelni to'liq ochib, manjetkani ichidagi xavo to'liq chiqariladi.

16. Manjetka bemor bilagidan olinadi.

17. Natija xarorat

				varaqasiga belgilanadi. ESLATMA: Normada sistolik bosim kattalarda 100-130 mm.simob ustuniga, diastolik bosim 60-90mm. simob ustuniga teng bo‘ladi.
4	Nafas olish sonini sanash	HANDS WASHING MEDICAL INSTRUCTION VectorStock VectorStock.com/6372085 	Sekundomer-1 ta, lotok – 1ta, gemodi namika varaqlari-1 ta suyuq sovun -1 ml, qog‘oz sochiq-20sm, steril qo‘lqop -1 juft,70% li etil spirti – 5 ml, paxta sharcha-10 gr, 0,5% gipoxlorid natriy eritmasi -500 ml	1. Qo‘llar yuviladi va quritiladi. 2.Bemor bilan ishonchli munosabat o‘rnatiladi. 3.Muolaja mohiyati va ketma-ketligi tushuntiriladi. Bemordan muolajaga roziligi olinadi. 5.Kerakli jihozlar tayyorlanadi. 6.Hamshira qo‘llari yuviladi va quritiladi. 7.Nafasni sanash uchun bemor karovatga o‘tirgan yoki yotgan bo‘lishi kerak. Bemor oldida joylashib o‘tiriladi va bemorni chalg‘itish uchun uning qo‘lini pulsni aniqlash maqsadida ushlagandek ushlanadi. 9.Hamshira qo‘lini bemorning bilagidan

				ushlab, agar ko'krak tipidagi nafasni aniqlash kerak bo'lsa bemorning ko'krak sohasiga, qorin tipini aniqlashda epigastral sohasiga pulsni aniqlash maqsadida qo'ygandek qo'yadi. 10.Nafas olish sekundomerdan foydalangan holda sanaladi. 11.Nafas olish sanalganda uning maromini, sonini, chuqurligini va tipini baholanadi. 12.Nafas harakatlari 1 daqiqa davomida sanaladi.
5	Hushdan ketganda birinchi yordam ko'rsatish.	HANDS WASHING MEDICAL INSTRUCTION 	Yostiq yoki katlanadigan adyol ,Nam sochiq yoki salqin suv, Nashatir spirti (ammiak) ,Paxta ,Bir martalik qo'lqoplar ,Qaychi yoki tugmani ochish uchun vosita ,O'ralgan qulay mato (matrascha yoki polietilen) , Zaruratda yonboshlatish	1. Avvalo xavfsizlikni ta'minlang: O'zingiz va jabrlanuvchi uchun xavfsiz joyda ekaningizga ishonch hosil qiling (masalan, yo'l o'rtasida bo'lsa, uni chetga olib chiqing 2.BIRINCHI YORDAM QADAMLARI: Jabrlanuvchini tekshiring Odamga ohang bilan murojaat qiling : "Yaxshimisiz?",

Побрызгать лицо холодной водой,
дать понюхать ватку с нашатырным спиртом

1 Приподнимает ноги для улучшения притока крови к сердцу. Восстанавливает силы и готовится сменить уставшего участника. Координирует действия.

2 Проводит непрямой массаж сердца. Отдает команду «Вдох!» после каждого пятого надавливания (в момент вдоха следует сделать паузу на 3-4 секунды). Контролирует эффективность вдоха ИВЛ.

3 Проводит вдохи ИВЛ. Контролирует реакцию зрачков и пульс на сонной артерии.

uchun orqa
yostiq (kichik) ,
Og'ir holatlar
uchun telefon
yoki aloqa
vositasi

"Meni eshityapsizmi?" Javob bermasa, yengil silkitib ko'ring.
3. Burun tagiga paxtaga shimdirilgan nashatir spirti tutqazish mumkin – bu odamning o'ziga kelishiga yordam beradi. Ammo nashatirli paxtani burunga tiqmaslik, uni ichkariga quyib yubormaslik va hushsiz holatda odamni ichimlik bilan sug'ormaslik kerak – bu xatoliklar odamga zarar yetkazishi mumkin.
4. Nafas olishni va yurak urishini tekshiring. Nafas chiqishini og'iz yoki burundan eshiting yuzingiz bilan sezishga harakat qiling.
5. Ko'krakning ko'tarilishini kuzating. Nafas va urishni aniqlash 10 soniyadan oshmasligi kerak.
6. Agar nafas olmasa yoki yurak urishi to'xtagan bo'lsa: Zudlik bilan tez yordam chaqiring (103). Yurak urishini sun'iy yo'l bilan tiklash (KPR) boshlang:

				Ko'krakning markaziga ikki qo'lni qo'yib, har bir bosish 5–6 sm chuqurlikda va daqiqasiga ~100–120 marta bo'lishi kerak. 7. Agar nafas olayotgan bo'lsa, ammo hushsiz bo'lsa: Uni yonbosh holatga o'tkazing (stabil yon holat): Nafas yo'llari ochiq bo'lishi uchun tilni orqaga tushib qolishining oldini oladi. Nafasini va holatini doimiy kuzatib boring. Kiyimlarini bo'shating Yoqa, belbog', sutyen yoki boshqa qisuvchi kiyimlarni yeching.
6	Antropometriya o'tkazish	Ulchov tasmasi 	santimetrli o'lchov tasmasi; ruchka; suyuq sovun	Mijozdan issiq yoki qalin kiyimlarini yechishini iltimos qiling; O'lchashni yupqa kiyim ustidan amalga oshiring; Mijozdan o'lchash tasmagini gavda atrofidan (pastki qovurg'a va tos suyagining yuqori nuqtasi orasida joylashgan markaziy nuqtada) o'tkazishni iltimos qiling; O'lchash tasmasi bir xil sathda turganligiga ishonch hosil qiling; Mijozdan gavdasining

				og'irligini bir tekisda taqsimlagan holda, oyoqlarini birga qo'yishini iltimos qiling; Qo'llarini bo'shashgan holatda tutishi; Me'yoriy nafas olib so'ngra nafas chiqarishini iltimos qiling; Bel aylanasi uzunligini o'lchang; O'lchash tasmasi qattiq siqmagan holda, teriga yopishib turishi lozim (rasmlarga qarang). Mijozdan santimetrli tasmani qaytarab oling; Qo'llarni sovun bilan yuving. Me'yorida bel aylanasi erkaklarda 100 sm , ayollarda 90 sm bo'lishi kerak
7	Tana haroratini o'lchash.		tibbiy termometr, sochiq, harorat daftari, zararsizlantiruvchi eritma solingan idish (1% li xloramin eritmasi)	Qo'l yuviladi va quritiladi. Bemorga muolaja haqida ma'lumot beriladi. Bemor qulay vaziyatda yotqiziladi. Termometr olinadi va simob ustuni silkitib tushiriladi. Termometr qo'yiladigan soha ko'zdan kechiriladi va sochiq bilan quruq qilib artiladi. Termometr teri burmasiga qo'yiladi. Bunda termometrdagi

				simob rezervuari badanga tegib turishi kerak. 10 daqiqadan so'ng termometr olinadi. Termometrdagi ko'rsatgich aniqlanadi. Termometr ko'rsatgichi harorat daftariga qayt qilinadi. Termometr simob ustuni pastga tushguncha silkitiladi. Termometr zararsizlantiriladi. Harorat varaqasiga qayd qilinadi. Termometrni zararsizlantirish: termometr zararsizlantiruvchi eritmalaridan biriga solib qo'yiladi (2% li xloramin eritmasiga 30 daqiqaga, 3% perikis vodorodli eritmasiga 80 daqiqaga, 0,5% li dizoksan eritmasiga 20 daqiqaga) oqar suvda chayiladi va quruq qilib artiladi. Termometr quruq joyda, tagiga paxta solingan idishda saqlanadi.
--	--	--	--	---

Kollaps ,
Shokda
birinchi
yordam.

Yostiq yoki
katlanadigan
adyol ,Nam
sochiq yoki
salqin suv,
Nashatir
spirti
(ammiak)
,Paxta , bir
martalik
qo‘lqoplar
,Qaychi yoki
tugmani
ochish uchun
vosita
,O‘ralgan qulay
mato
(matrascha yoki
polietilen) ,
Zaruratda
yonboshlatis h
uchun orqa
yostiq (kichik) ,
Og‘ir holatlar
uchun telefon
yoki aloqa
vositasi

1. Holatni baholash
va yordam chaqirish
Jabrlanuvchining
holatini tezda
baholang: hushida
yoki yo‘qmi, nafas
olyaptimi.
Tez yordam 103
chaqiring.
2. Jabrlanuvchini yotqi
zing, iloji bo‘lsa
beliga orqa bilan, tekis
joyga. Oyoqlarini
biroz ko‘tarib
qo‘ying – bu miya va
yurakka qon oqimini
yaxshilaydi.
3. Agar voqea yopiq
joyda bo‘lsa,
derazani oching,
shamollatish
yarating. Kiyimlarnin
g yoqasini,
belbog‘ini,
tugmalarini yeching,
siqib turgan
qismlarni bo‘shating.
4. Boshni yon
tomon ga buring, bu
tilning orqaga
tushib nafas
yo‘llarini to‘sib
qo‘y masligi uchun
zarur. Agar qayt
qilish ehtimoli
bo‘lsa, yonbosh
yotqizing.
5. Terisi sovuq,
oqarib ketgan bo‘lsa
– tanani iliqlashtirish
chorala rini ko‘ring.
Sovuq ter chiqishi –
bu qon
aylanishining

			buzilganidan darak beradi. Nashatir spirtiga shimdirilgan paxtani burun tagiga olib boring (1–2 soniyaga). Agar nashatir bo‘lmasa, odekolon bilan artish mumkin. 7. Og‘ir holatlarda nafas va yurakni tekshirish Nafas yoki yurak urishi yo‘q bo‘lsa: Sun‘iy nafas (masalan, “og‘izdan og‘izga”) Yurakni bilvosita massaji (ko‘krakni 100–120 marta daqiqasiga bosish) 8. Agar bemor hushiga kelsa: Sokin yotishini ta‘minlang. Suyuqlik bering (masalan, iliq shirin choy), agar qusmayotgan bo‘lsa Avval ichib yurgan dori vositalarini o‘zi istasa, faqat o‘zi qabul qilgan dorilarni bering
--	--	---	--

9

Yurakni
bilvosita
massaj qilish
texnikasi.

Sun'iy nafas
berish uchun
niqob yoki
plyonka,
avtomatlashti
rilgan tashqi
defibrillyator,
gigiyenik
qo'lqoplar,se
kundomer,
yassi va qattiq
sirt, antiseptik
vositalar.

1. Bemor
holatini
tayyorlash:
Bemor qattiq va tekis
sirt ustiga yotqiziladi.
Ko'krak va qorin
qismini siqib turgan
kiyimlardan butunlay
ozod qilinadi.

2. Qutqaruvchi
bemorning
chap tomonida
joylashadi.
Chap qo'l kafti
ko'krak suyagining
pastki uchdan bir
qismiga, ya'ni
hanjarsimono'simtada
n 2–3 smyuqoriga
vertika
1 holatda qo'yiladi.

3 Qo'llarning
joylashuvi: O'ng qo'l
chap qo'lining ustiga
qo'yiladi.
Bunda bilaklar tekis,
kaftlar yumshoq
bukilgan, barmoqlar
esa na chap kaftga, na
bemorning ko'kragiga
tegmasligi kerak.

4. Ikkala qo'l to'g'ri
va bukilmagan
holatda bo'lishi kerak.
Qutqaruvchi o'z
vaznidan foydalangan
holda ko'krak
suyagini umurtqa
tomon 4–5 sm bosadi.
Har bir bosish
taxminan 0.5 soniya
davom etadi, urishsiz,
tiniq ritmda
bajariladi. Tezlik:

daqiqasiga 60–80 marta.

5. Yurak massaji + sun'iy nafas:

Yurak massaji sun'iy nafas bilan birga olib boriladi.

Qutqaruvchilar sonidan qat'i nazar, nafas va bosish nisbati 2:15 bo'lishi kerak (2 marta nafas, 15 marta ko'krak bosilishi)

6 Yurak massajining samaradorlik belgilari:

a) Massaj vaqtida bo'yin arteriyasida puls sezilishi

Ko'z qorachig'ining torayishi, yorug'likka reaksiya paydo bo'lishi

c) Teri rangi pushti rangga kirishi

d) O'z-o'zidan nafas olish va hushning tiklanishi

10

O'pka sun'iy
ventilyatsiy
asini
o'tkazish

4 qavat qilib
buklangan
steril
salfetkalar,
og'iz-halqum
naychasi
(havo yo'li),
AMBU
qopchasi bilan
birga yuz
niqobi.

1. Nafas yo'llarini
ochish: Bemorni
qattiq va tekis yuzaga
yotqiziladi, boshi yon
tomonga buriladi.
Ko'rsatkich barmoq
steril salfetka yoki
ro'molcha bilan o'ral
gan holda, bemorning
og'zi va halqumi
begona narsalardan
tozalanadi.

2. "Og'izdan og'izga"
usulida sun'iy nafas
berish: Yordam ko'rsa
tuvchi bemor yoniga
joylashadi. Bir qo'l
ostidan bemor ning
bo'ynini ushlab, ikkin
chi qo'l bilan pesho
nasini bosadi va
boshini maksimal
orqa ga egadi.
Ikki barmoq bilan
burunni bekitadi,
ikkin chi qo'li bilan
og'izni biroz ochadi.
Og'iz orqali mahkam
yopib , kuchli va tez
nafas (0.8–1.0litr)
yuboradi. Bemor
passiv ravishda nafas
chiqaradi
Sanitar-gigiyena
uchun nafas berishda
steril salfetka yoki
bintdan foydalaniladi,
ammo qalinmato
qo'llanilmaydi.
Kattalarda nafas
chastotasi: daqiqasiga
14–16 marta.
To'g'ri bajarilayotga
nini ko'krak qafasi

ning harakati bilan aniqlanadi: nafas olayotganda ko'tarilishi, chiqarayotganda tushishi.

3 Og'izdan burunga" usulida sun'iy nafas berish: Pastki jag' shikastlanganda yoki og'iz ochilmasa qo'llaniladi. Bosh orqaga egiladi, bir qo'l peshonada, ikkinchisi bilan pastki jag' yuqo riga ko'tariladi va og'iz yopiladi. Burun ni lablari bilan qamrab, nafas yuboriladi.

4. AMBU moslamasi bilan sun'iy nafas: Niqob bemorning yuziga qo'yiladi, og'iz va burunni to'liq yopadi.

Niqobning yuqori (burun qismi) qismi bosh barmoq bilan,

pastki qismi esa III, IV va V barmoqlar yordamida jag'ni yuqoriga ko'tarib mahkamlanadi.

II barmoq niqobning pastki qismini mahkam ushlab turadi. Bosh orqaga egilgan holatda bo'lishi lozim. Bo'sh qo'l bilan Ambu xaltachasi ritmik tarzda siqiladi — nafas yuboriladi.

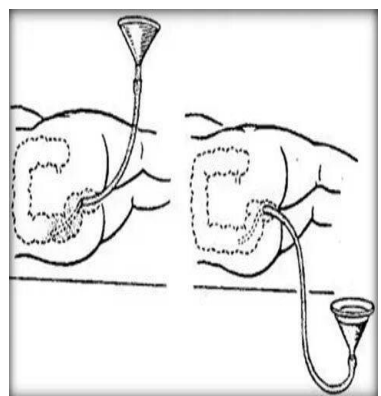
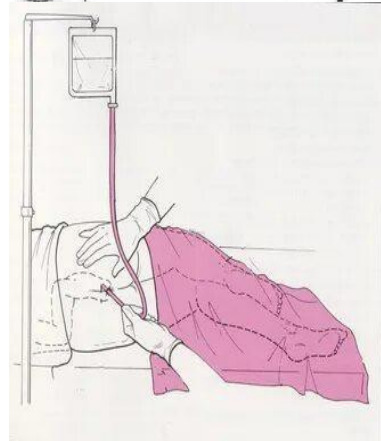
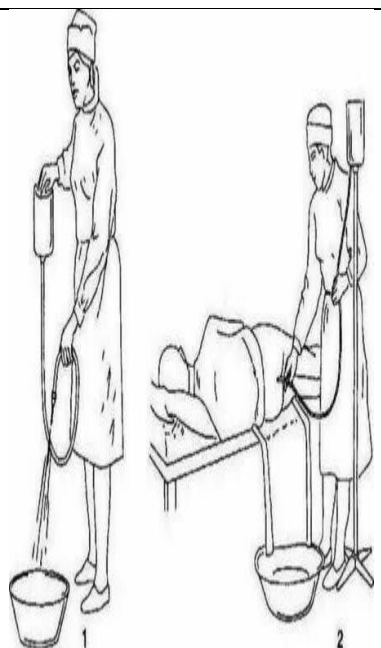
				Nafas chiqishi maxsus klapan orqali atmosferaga chiqadi 5. Sun'iy nafas yurak massaji bilan birga qo'llanganda: Tavsiya etilgan nisbat: 2 ta sun'iy nafas : 15 ta yurak siqilishi (2:15). Sun'iy nafas berish vaqtida yurak massaji to'xtatiladi, ammo bu tanaffus 3 soniyadan oshmasligi lozim
11	Pulsoksimetr ,		pulsoksimetr, ruchka, stul yoki kushetka (mijoz uchun).	Tibbiyot xodim quyidagi qadamlarni bajarishi lozim: Qo'llarni sovun bilan yuving; Pulsoksimetriyani o'tkazishdan oldin tekshirilayotgan barmoqning terisi toza ekanligiga va tirnoq ustida lak yo'qligiga ishonch hosil qiling; Pulsoksimetrini yoqing; Pulsoksimetrini mijozning barmog'iga qo'ying; Bir necha soniya kuting; Pulsoksimetr aniq signalini olganida, ekranda yurak urushi va saturatsiya aks etadi;

12	Oshqozonni yuvish ketma ketligi.	 Оборудование для экстренного промывания желудка довольно простое, однако необходимо помнить, что трубка, ведущая в желудок, должна быть стерильной.	Steril, yo‘gon me’da zondi, voronka, 1 chelak yuvish uchun eritma (4,2% li natriy gidrokarbonat eritmasi, suv), 1 litrli ko‘zacha, klyonkali fartuk, klyonka, suv solish uchun tog‘ora, sochiq, “Janye” shpritsi, qo‘lqop.	1 .Bemorga muolaja maqsadi tushuntiriladi; 2. Qo‘l yuviladi va quritiladi; 3. Fartuk va qo‘lqop kiyiladi; 4. Bemordan ko‘ylak tugmachalarini yechish so‘raladi; 5. Bemor to‘g‘ri o‘tqaziladi: stulga suyangan holda boshi oldinga engashgan, oyoqlari bir oz ochilgan holda o‘tqaziladi; 6. Bemorning bo‘yin va ko‘kragiga klyonka fartuk tutiladi; 7. Pinset yordamida steril, nam zond olinadi. O‘ng qo‘l bilan yopiq uchidan 10-15 sm oraliqda ushlanadi, chap qo‘l bilan ikkinchi uchi ushlanadi; 8. Me’daga qancha santimetrda zond kiritilishi aniqlanadi; 9. Bemordan og‘iz ochish va burun orqali chuqur nafas olish so‘raladi. Zondning yopiq uchi til ustiga qo‘yiladi; 10. Bemordan yutinishi so‘raladi. Har bir yutinganda
----	---	--	---	---

zond asta-sekin yuboriladi. Zond belgilangan qismigacha kiritiladi;
 11. Zondning ikkinchi uchiga voronka kiygiziladi;
 12. O'rnatilgan voronka bemorning tizzasigacha tushuriladi va yuvush uchun tayyorlangan eritma bilan to'ldiriladi;
 13. Eritma solingan voronka asta-sekinlik bilan ko'tariladi.
 14. Voronka yana asta-sekin tizzagacha tushiriladi va ichidagi suyuqlik tog'oraga tushuriladi;
 15. Muolaja me'dadan toza suv tushguncha 15 -16 marta qaytariladi;
 16. Salfetka bilan zond uchi o'raladi;
 17. Asta-sekinlik bilan zond me'dadan chiqariladi va salfetka bilan artiladi;
 18. Bemor oldidan klyonka olinadi va ishlatilgan asboblarni zararsizlantiriladi;
 Qo'lqop va fartuk yechiladi va zararsizlantiriladi;
 20. Me'da yuvilgandan so'ng bemor ahvoli

				kuzatiladi.
13.	Sifonli huqna o'tkazish ketma ketligi.	HANDS WASHING MEDICAL INSTRUCTION VectorStock VectorStock.com/6372085 	Suyuq sovun, bir martalik qog'oz salfetka, vazelin, bir martalik qo'lqop, kleyonka fartuk. Steril yo'g'on naycha, lotok, kleyonka, katta taglik, shpatel. Hajmi 1 litrli voronka, 10-12 litr qaynatilgan, harorati 37C li suv solingan idish, 1litr hajmdagi krujka. Voronka, yuvindi suvlar uchun idish. 0,5% gipoxlorid natriy eritmasi	1 .Bemorga muolaja maqsadi tushuntiriladi; .Qo'l yuviladi va quritiladi; .Fartuk va qo'lqop kiyiladi; .Bemordan ko'ylak tugmachalarini yechish so'raladi; .Bemor to'g'ri o'tqaziladi: stulga suyangan holda boshi oldinga engashgan, oyoqlari bir oz ochilgan holda o'tqaziladi; 6.Bemorning bo'yin va ko'kragiga klyonka fartuk tutiladi; 7.Pinset yordamida steril, nam zond olinadi. O'ng qo'l bilan yopiq uchidan 10-15 sm oraliqda ushlanadi, chap qo'l bilan ikkinchi uchi ushlanadi; .Me'daga qancha santimetrda zond kiritilishi aniqlanadi; .Bemordan og'iz ochish va burun orqali chuqur nafas olish so'raladi. Zondning yopiq uchi til ustiga qo'yiladi; 10.Bemordan yutinishi so'raladi. Har bir yutinganda zond asta-sekin

yuboriladi. Zond belgilangan qismigacha kiritiladi;
 11.Zondning ikkinchi uchiga voronka kiygiziladi;
 .O‘rnatilgan voronka bemor tizzasigatushuriladi va yuvush uchun tayyorlangan eritma bilan to‘ldiriladi;
 .Eritma solingan voronka asta-sekinlik bilan ko‘tariladi.
 .Voronka asta-sekin tizzagacha tushiriladi va ichidagi suyuqlik tog‘oraga tushuriladi;
 .Muolaja me’dadan toza suv tushguncha 15 -16 marta qaytariladi;
 16.Salfetka bilan zond uchi o‘raladi;
 .Asta-sekinlik bilan zond me’dadan chiqariladi va salfetka bilan artiladi;
 .Bemor oldidan klyonka olinadi va asboblarni zararsizlantiriladi;
 .Qo‘lqop va fartuk yechiladi va zararsizlantiriladi;
 20.Me’da yuvilgandan so‘ng bemor ahvoli kuzatiladi.

4. DASTURNI AMALGA OSHIRISHNING TASHKILIY-PEDAGOGIK TA'MINOTI

4.1. O'quv bazalari: : Respublika o'rta tibbiyot va farmatsevtika xodimlari malakasini oshirish va ularni ixtisoslashtirish markazi Andijon filiali Buvasa'din ko'chasi, 18-uy. Davolash profilaktika muassasalari qoshidagi o'quv bazalari.

Amaliyot bazasi: davolash profilaktika muassasalari qoshidagi o'quv bazalari.

4.2. Mashg'ulotlarni o'tkazish uchun zarur jixozlar ro'yxati:

Modul bo'yicha dars olib borish uchun nazariy, amaliy va seminar darslar o'tiladigan o'quv auditoriyalari.

Multimediali jamlanma: slaydlar to'plami bo'lgan rrt ko'rinishli ma'ruzalar, SD diskda ko'rgazma materiallar, ekran, videofilmlar.

Klinik amaliy ko'nikmalarni mustahkamlash trening o'kuv xonasi, mulyaj, fantom, nazorat savollarining elektron. Mavzular bo'yicha turli jadvallar, tasviriy ko'rgazma va qo'llanmalar.

4.3. ADABIYOTLAR RO'YXATI:

4.3.1. Qonunchilik va meyoriy-huquqiy hujjatlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 6 maydagi "Tibbiyot va farmatsevtika ta'limi va ilm-fani tizimini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ- 4310-son qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 7 apreldagi "Tibbiy-sanitariya sohasida kadrlarni tayyorlash va yanada uzluksiz kasbiy rivojlantirishning mutlaqo yangi tizimini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ 4666-sonli qarori.
3. "Yuqumli bo'lmagan kasalliklarning profilaktikasini, sog'lom turmush tarzini qo'llab-quvvatlash va aholining jismoniy faolligi darajasini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori PQ 40-63 18.12.2018 yil.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 11 noyabr PF 4887-sonli "Aholining sog'lom ovqatlanishi va jismoniy faolligini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risidagi" farmoni.
5. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligining 2020 yil 15 iyundagi 160-sonli "Tibbiy-sanitariya va farmatsevtika kadrlarining uzluksiz malakasini oshirish tizimini tashkil etish buyicha meyoriy hujjatlarni yanada takomillashtirish to'g'risidagi" buyrug'i.
6. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligining meyoriy hujjatlari.

4.3.2. Foydalanilgan adabiyotlar.

1. S.Azamxojayev, S.G'afforov "Stomatologik asbob va ashyolar" darslik Toshkent 2005-yil
2. D.O.Safarova "Stomatologiyada og'riqsizlantirish usullari" Darslik Toshkent 2024-yil

Elektron adabiyotlar.

1. N.P.Komilov, M.X. Ibragimova, J.O.Rizayeva "Stomatologik asbob va ashyolar" Darslik Toshkent 2005 yil

2. M.F. Ziyayeva, R.N.Boxodirova “Terapevtik stomatologiya”Darslik
Toshkent 2004 yil

Tavsiya etilgan adabiyotlar:

1. Natsionalnaya programma po borbe protiv tabaka v Respublike Uzbekistan na 2008 – 2012 gg. Tashkent 2007 g.
2. V.YE.Avakov O.V. Churilova A.M.Sharipov “Rukovodstvo po okazaniyu pervoy neotlojnoj dovrachebnoy pomoshi.” 2010g.
3. Y.Allayorov Y.Tojiboyev “Favkulodda vaziyatlarda tez tibbiy yordam asoslari.”
4. M.F.Ziyayeva Terapiya (ichki kasalliklar) Toshkent-2014 y; Y.L.Arslonov, T.A.Nazarov, A.A.Bobomurodov Ichki kasalliklar Toshkent-2014y
5. A.G.Gadayev, Karimov M.SH, Axmedov X.S Ichki kasalliklar propedevtikasi. Toshkent-2014 yil.
6. A.G.Gadayev Ichki kasalliklar Toshkent 2014 yil
7. A.G.Gadayev, R.K.Solixodjayeva, X.SH.Raxmonov Hamshiralilar faoliyatida profilaktika.Toshkent – 2013 yil
8. SH.I.Karimov Sog‘lom ovqatlanish – salomatlik mezoni Toshkent 2015 yil
9. Razikov A. A.G.Gadayev M.Raximova Amaliy kardiografiya Toshkent 2016 yil
- 10.V.G. Bubnov, N.V. Bubnova Osnovi meditsinskix znaniy. Moskva-2004
- 11.A.G.Gadayev, M.X.Alimova, X.S.Axmedov, S.X.Nazarova, R.K.Salixodjayeva, L.X.Musadjanova “Umumiy amaliyot hamshiralari” uchun amaliy- ilmiy ko‘nikmalar to‘plami Toshkent 2011
- 12.M.B.Xodjayev, R.Z. Mamaniyozov Terapiya fanidan ma‘ruzalar matni Samarqand 2012 yil
13. Shukina T.Y. Revmatizm: Osnovi sovremennogo lecheniya: Simptomi, licheniye, profilaktika. – Izdatelstvo A.V.K. – Timoshka, 2002g.
- 14.Chazov YE.I. Golitsin S.P. Rukovodstvo po narusheniyam ritma serdsa. M. 2008g.
- 15.A.G.Gadayev, M. Ziyaeva, R. To‘raqulov “Terapiya” o‘quv qo‘llanma Toshkent 2022 yil
- 16.Yu.Umarova "Hamshiralik ishi" Toshkent-2015y.
- 17.Yu.Allayorov, Yu.Tojiboev "Favqulodda vaziyatlarda tez tibbiy yordam asoslari."2017y.
- 18.V. E. Avakov O. V. Churilova A. M. Sharipov
- 19."Birinchi shoshilinch tibbiy yordam bo'yicha qo'llanma." 2010 yil.
- 20.D. M. Sabirov, A. Z. Gazizov "Birinchi tibbiy yordam" 2017 yil.
- 21.V. N. Turaqulov, F. A. Qurbonov, K. R. Tongotarova “Anesteziologiya va intensiv terapiya hamshiralik parvarishi.” O‘quv –qullanma.2017 yil.
- 22.Amerika yurak assotsiatsiyasi (American Heart Association) birinchi yordam bo'yicha qo'llanma, jumladan “Yurakni qayta jonlantirish (CPR) bo'yicha tavsiyalar. 2020 yil.

4.3.3. Elektron ta'lim resurslari

www.edu.uz

www.minzdrav.uz

<http://www.medpoisk.ru/>

<http://www.rusmedserv.com/>

www.medi.ru

www.medlinks.ru

www.medscape.com

www.medland.ru

www.med-lib.ru

www.ksmed.ru/pat/gynecology

www.medsan.ru

5. Oraliq nazorat

Oraliq nazorat – sikl davomida o'quv dasturining (bir necha mavzularni o'z ichiga olgan) moduli tugallangandan keyin tinglovchilarining bilim va amaliy ko'nikma darajasini aniqlash va baxolash usuli. Oraliq nazorat test, suxbat, vaziyatli masala yechish, yozma ish, amaliy ko'nikmalarni baxolash yoki ularni kombinasiyalangan shakllarida o'tkaziladi, aniq ishlab chiqilgan baholash mezonlari bo'yicha baxolanadi va natijalari gurux jurnalida qayd etiladi.

Andijon filialida malaka oshirish kurslaridagi oraliq nazoratlar bir marotaba og'zaki so'rov shaklida o'tilgan mavzular asosida nazariy amaliy savollarni o'z ichiga olgan xolda 5 ta savoldan iborat biletlar yordamida amalga oshiriladi. Har bir to'g'ri javobga maksimal 20 balldan (%) beriladi, o'tish balli 60 ball (%) .Oraliq nazoratdan o'tgan tinglovchilar nazoratning keyingi bosqichi Yakuniy attestatsiyaga qo'yiladi.

Oraliq nazorat

1- bilet

- 1 Stomatologik xonani jixozlanishi.
2. Emal chidamliligini mahalliy oshirish usullari.
3. Bolalar tishi emalning chidamliligini oshir
- 4 Tish va parodont kasalliklarini oldini olishda og'iz bo'shlig'i gigiyenasi.
- 5 Ro'yxatxona hamshiralarning ish uslubi , hujjatlari va ularni yuritish tartibi.

2- Bilet

1. Emal chidamliligini mahalliy oshirish usullari
2. Tish va parodont kasalliklarining oldini olish.

Maktabgacha tarbiya va maktab yoshidagi bolalar muassasalarida stomatologik kasalliklarni oldini olish.

3. Sanitariya — maorif ishlarini kimlar olib boradi

4. Tish choʻtkasi va tish pastasini turini tanlash;

5. Bolalarda tish kariyesi va uning asoratlari;

3-bilet

1. Tish pastasi turlari.

2. Emal chidamliligini mahalliy oshirish usullari

3. Ichimlik suvni ftorlash.

4. Ogʻiz boʻshligʻi gigiyenasi

5-bilet.

1. Parodont nima ?

2. Milk nima va u nimadan tashkil topgan

3. Milkning gistologik tuzilishi

4. Tish milk birlashmasining strukturasi

5. Alveolyar oʻsiqning suyak toʻqimasi

6-bilet

1. Parodontning qon bilan taʼminlanishi.

2. Parodontning innervatsiyasi.

3. Parodont toʻqimasida yoshga bogʻlik oʻzgarishlar.

4. Parodont funksiyasi

5. Parodont kasalliklari tasnifi.

7-bilet

1. Alveolyar oʻsiq suyak toʻqimasining tuzilishi.

2. Mahalliy jarohatli omillar.

3. Parodont holatini indeksli baxolash.

4. Parodont funksiyasini sanab berish.

5. Parodont kasalliklar tasnifi.

8-bilet

1. Flyuoroz kasalligini darajasi.

2. Ftor yetishmasligi sababali kelib chiqadigan kasallik.

3. Flyuorozni profilaktikasi.

4. Emal yuzida bosimon chiziqlar qaysi kasallikga xos.

5. Emal gipoplaziyasining sabablari.

9-bilet

1. Emalda ortiqcha tomchi kabi ortiqchalik xosil boʻlishi kasallikga xos.

2. Travmatik jaroxatlarda bemordan anamnez yigish (shikoyati, kasallik tarixi, xayoti.)

3. Bemorning yuz jag‘ soxasini tekshirish tartibi.
4. Kanday laborator tekshiruvlar utkaziladi,
5. Qaysi kasalliklar bilan kiyosiy tashxis utkaziladi?

10-bilet

1. Yuz jag‘ soxasida YAMR, UZD, MSKT, va boshkalari.
2. Travmatik jaroxatlarda xmashtiraliq taktikasi nimadan iborat
3. Periostitlarni tashxislash vaqtida uchraydigan xatolarni .
4. Davolash vaqtida uchraydigan xato va asoratlarni, ularning sabablari, ularni bartaraf kilish yullari.
5. Osteomiyelni davolashdan keyin uchraydigan asoratlarni .

11-bilet

1. Absessni davolashda uchraydigan xatolar.
2. Noodontogen yalliglanish belgilari bulgan bemordan anamnez yigish (shikoyati, kasallik tarixi, xayoti).
3. Bemorning yuz jag‘ soxasini tekshirish tartibi.
4. Laborator tekshiruv usullari.
5. Noodontogen yalliglanish kasalliklari bilan kiyosiy tashxislash.

12-bilet

1. Noodontogen yalliglanish belgilari bulgan bemorga yordam kursatish
2. Surunkali osteomiyelni kliniko-rentgenologik shakillari
3. Utkir yiringli periostitni osteomiyelit bilan kiyosiy tashxislash
4. Utkir odontogen periostitni kechishi va uni davolash.
5. Stomatologik operatsiyadan keyingi bemorlar parvarishi.

13-Bilet

1. Yuz va jag‘larda uchraydigan usmalar va usmasimon xosilalari bulgan bemordan anamnez yigish (shikoyati, kasallik tarixi, xayoti.)
2. Stomatologiyada steri stolni tayyorlash.
3. Stomatologiyada jarrohlik hamshirasining vazifasi.
4. Maxsus stomatologik asboblarni bilan tanish
5. Gistologik tekshiruvning uziga xos axamiyati.

14-Bilet

- 1) Yuqori lab kemtigida jarroxlik davolash vazifalari.
- 2) Yuqori lab kemtigi bilan bolalarda operatsiya utkazish muddatlari.
- 3) Yuqori lab kemtigini jarroxlik usulida davolash usullari.
- 4) Xeyloplastika operatsiyasidan keyingi parvarish.
- 5) Tanglay kemtiklari bilan bolalarda operativ davo utkazish muddatlari.

15-bilet

- 1) Operatsiyagacha bulgan tekshiruvlar va bemorni uranoplastika operatsiyasiga tayerlash.
- 2) A.A.Limberg buyicha radikal uranoplastika utkazish etaplari.
- 3) Frolova va Frolova-Maxkamov usullarida uranoplastikani uziga xosligi.
- 4) Tugma yuz nuksonlari bilan bolalarni dispanser nazorati vazifalari.
- 5) Tugma yuz nuksonlari bilan dispanser guruxlari.

6.YAKUNIY ATTESTATSIYA

6.1. Yakuniy attestatsiyaga quyiladigan talablar

Yakuniy attestatsiya O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash Vazirligining 2020 yil 15 iyundagi 160-sonli buyruq 3-ilovasidagi «Tibbiy-sanitariya va farmatsevtika kadrlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish ta'lim muassasalarida tinglovchilarning kasbiy bilim va ko'nikmalarini baholash to'g'risidagi Nizom» asosida o'tkaziladi.

Umumiy malaka oshirish kurslarida **Yakuniy attestatsiya** ga Oraliq nazoratdan o'tgan tinglovchilar kiritiladi. Nazoratning ushbu turi quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi:

- Test sinovi;
- Amaliy ko'nikmani baxolash bosqichlarida amalga oshiriladi
- Yakuniy suhbat (Imtixon)

Test sinovi – malaka oshirish o'quv dasturiga muvofiq ishlab chiqilgan test banki asosida o'tkaziladi. Test sinovi natijalari quyidagicha baxolanadi: to'plangan to'g'ri javoblar xajmi umumiy test topshirig'ining 60 % va undan ortiqni tashkil etganda “O'tdi”, 59% va undan kam natijaga erishilganda — “O'tmadi” deb baxolanadi. Tinglovchining tayanch bilimlarini aniqlash va yakuniy test sinovini o'tkazish uchun mazkur malaka oshirish kursi dasturi doirasida tuzilgan bir xil test topshiriqlari bankidan foydalaniladi. Tinglovchiga test topshiriqlari bankidan 50 tadan kam bo'lmagan xajmda test topshiriqlari beriladi. Har bir to'g'ri javob 2 balldan baholanadi.

Yakuniy attestatsiyaning amaliy ko'nikmani baxolash bosqichiga test sinovidan o'tgan tinglovchilar qo'yiladi. Amaliy ko'nikmani baxolashda o'rta tibbiyot va farmasevtika kadrlari malakasini oshirish va ularni ixtisoslashtirishga qo'yilgan amaldagi Davlat talablari va malaka talablari doirasida tinglovchi tomonidan amalga oshirilishi lozim ko'nikmalar sinovdan o'tkaziladi. Baxolash natijalari “O'tdi” va “O'tmadi” deb belgilanadi.

Yakuniy suhbat shaklida tinglovchilarga har biri 5 ta savoldan iborat 2 ta vaziyatli masalali bilet beriladi. Vaziyatli masalalarni yechish natijasi mazkur vaziyatli masalada belgilangan savollarga berilgan to'g'ri javoblar soni asosida shakllantiriladi . Har bir savolga berilgan to'g'ri javoblar 10 balldan baholanadi. Nazoratning ushbu to'g'ri berilgan umumiy to'g'ri javoblar soni 7 ta

(70%) va undan ortiq bo‘lganda –“ o‘tdi”, 6 ta va undan kam bo‘lgan xollarda – “o‘tmadi “ sifatida baxolanadi.

Tinglovchining bilim va ko‘nikmalari quyidagi mezonlar bo‘yicha baxolanadi:

O‘zlashtirish	Baho	Tinglovchining bilim darajasi
87-100	5	Tinglovchi o‘quv dasturining barcha bo‘limlari bo‘yicha tizimli, chuqur va to‘liq bilimga ega; Savollarga mantiqiy to‘liq va izchil javob beradi; Javoblarida nazariyani amaliyot bilan chambarchas bog‘laydi; Amaliy masalalarni xal etishda olgan bilimlarini fikrini xatosiz, to‘g‘ri asoslaydi; Amaliy ko‘nikmalarni algoritm bo‘yicha izchil va to‘g‘ri bajaradi; Amaliy topshiriqlarni bajarishda kasbiy bilimini mukammal ko‘rsata oladi; Vaziyatli masalalarni to‘g‘ri yechadi, javoblarni asoslaydi; Noanaviy xolatlarida muammoni mustaqil va ijodiy yechadi.
76-86	4	Tinglovchi dastur doirasida to‘liq bilimlarga ega, javobini xatosiz bayon etadi, savollarga mantiqiy to‘g‘ri javob beradi; Amaliy masalalarni xal yetishda olgan bilimlarini, xatosini o‘z vatida to‘g‘rilaydi; Amaliy ko‘nikmalarni algoritm bo‘yicha izchil va to‘g‘ri bajaradi; Amaliy topshiriqlarni bajarishda yetarli kasbiy bilimga egaligini ko‘rsata oladi; Vaziyatli masalalarni to‘g‘ri yechadi, javoblarni asoslaydi.
60-75	3	Tinglovchi dastur doirasida bilimga ega, savollarga to‘g‘ri javob beradi, lekin ayrim kamchiliklarga yo‘l qo‘yadi; olgan bilimlarini amaliyotda qo‘llay oladi; Amaliy ko‘nikmalarni algoritm bo‘yicha izchil va to‘g‘ri bajaradi; Vaziyatli masalalarni to‘g‘ri yechadi, biroq yoasoslashda qiynaladi.
60 dan kam	2	Tinglovchi dastur doirasidagi materialning asosiy qismini bilmaydi, savollar javob berishda qo‘pol xatolarga yo‘l qo‘yadi; Javobini mantiqiy bayon etmaydi; olgan bilimlarini amaliyotda qo‘llay olmaydi; Amaliy ko‘nikmalarni bajarishda xatoliklarga yo‘l qo‘yadi; Vaziyatli masalalarni yechishda qo‘pol xatoliklarga yo‘l

6.2 Nazorat savollar

1. Stomatologiyada "aseptika" va "antiseptika" tushunchalarining farqi nimada?
2. Stomatologik asboblarni sterilizatsiyadan oldingi tozalash (predsterilizatsionnaya ochistka) bosqichlarini sanab bering.
3. Asboblarda qon qoldiqlari qolganligini aniqlash uchun qaysi namuna (proba) o'tkaziladi va u qanday rang beradi?
4. Yuvinish vositalari qoldig'ini aniqlash uchun qaysi namuna o'tkaziladi va u qanday rangga kiradi?
5. Stomatologik asboblarni avtoklavda (bug'li sterilizator) sterilizatsiya qilishning asosiy rejimlari (harorat va bosim) qanday?
6. Quruq issiqlik shkafida (suhojar) asboblarni qaysi harorat va vaqt rejimida sterilizatsiya qilinadi?
7. B-sinf avtoklavlarining stomatologiya uchun afzalligi nimada va qaysi asboblarni faqat unda sterilizatsiya qilinishi shart?
8. Stomatologik kreslo va asboblarni stoli har bir bemordan keyin qanday eritma va usulda zararsizlantiriladi?
9. Stomatologiya kabinetida havo tozaligini ta'minlash uchun ultrabinafsha (bakteritsid) chiroqlar qanday tartibda yoqiladi?
10. Shifokor va hamshiraning shaxsiy himoya vositalari (niqob, ekran, qo'lqop) har necha soatda yoki qanday holatlarda almashtirilishi lozim?
11. Ish jarayonida hamshiraning qo'lga bemor qoni sachrasa yoki igna sanchilsa, shoshilinch ravishda qanday chora-tadbirlar ko'rilishi shart (OIV va gepatit profilaktikasi)?
12. Stomatologiyada ishlatilgan bir martalik shprislarni, g'o'lalar (valiklar) va so'lak so'rgichlarni qaysi rangdagi tibbiy chiqindi qopiga tashlanadi va qanday utilizatsiya qilinadi?
13. Tish chirishi (karies) va uning asoratlari (pulpit, periodontit) nima va ularning bir-biridan asosiy klinik farqlari qanday?
14. Tish kanallarini mexanik va kimyoviy ishlashda (endodontiya) ishlatiladigan asosiy asboblarni (K-fayl, H-fayl, planner) asboblarni stoliga joylashtirish tartibi.
15. Tish kanallarini yuvishda (irrigatsiya) qo'llaniladigan asosiy antiseptik eritmalar (natriy gipoxlorid, xlorgeksidin) konsentratsiyasi qanday bo'lishi kerak?
16. Kimyoviy qotuvchi va yorug'lik yordamida qotuvchi (gelio-kompozit) plomba materiallarining farqi va ularni tayyorlashda hamshiraning vazifalari.
17. Amalgama plombasi nima, bugungi kunda u nega kam ishlatiladi va u bilan ishlashda xavfsizlik qoidalari qanday bo'lgan?

18. Tish kanallarini doimiy plombalashda ishlatiladigan gutta-percha shtiftlari va silerlar (pastalar) qanday vazifani bajaradi?
19. Shifokor tish toshlarini tozalayotganda (ultratovushli skeyler yordamida) hamshira so‘lak so‘rgich (pilesos) bilan qanday harakat qilishi kerak?
20. Tish kariesi profilaktikasida qo‘llaniladigan ftor-laklar va germetiklar qanday maqsadda ishlatiladi?
21. Tish koronal qismini va ildiz kanallarini izolyatsiya qilishda ishlatiladigan kofferdam (rubber dam) tizimi nima va uni yig‘ishda hamshira qanday yordam beradi?
22. Shifokor va hamshiraning "to‘rt qo‘llab ishlash" (four-handed dentistry) prinsipi nimani anglatadi va unda zonalar qanday bo‘linadi?
23. Tish shilliq qavati kasalliklari (stomatit, gingivit) bilan og‘rigan bemorlarni parvarish qilish va og‘iz bo‘shlig‘ini chayish qoidalari.
24. Tish elektrododontodiagnostics (EOD) nima va u qanday maqsadda o‘tkaziladi?
25. Stomatologiyada mahalliy anesteziyaning qanday turlari mavjud (infiltratsion, o‘tkazuvchan/provodnikovaya)?
26. Zamonaviy karpulali anesteziya tizimining afzalliklari nimada va karpula tarkibiga anesteziyadan tashqari yana qanday modda (vazokonstriktor) kiradi?
27. Yuqori va pastki jag‘ tishlarini olish uchun ishlatiladigan omburlar (shiptsilar) shakli bo‘yicha bir-biridan qanday farq qiladi?
28. Tish ildizlarini olishda ishlatiladigan elevatorlar (to‘g‘ri, burchakli, bayonet) qanday hollarda shifokorga uzatiladi?
29. Tish sug‘urilgandan keyin tish katakchasiga (alvola) qo‘yiladigan gemostatik gubka yoki yodli turundanining vazifasi nima?
30. Alveolit kasalligi nima, u tish olingandan keyin nechanchi kuni rivojlanadi va uning profilaktikasida hamshiraning o‘rni?
31. Tish implantatsiyasi jarrohlik amaliyotiga xonani va jarrohlik stolini tayyorlashning o‘ziga xos xususiyatlari.
32. Periostit (felyus) va flegmona bilan og‘rigan bemorlarga jarrohlik yordami ko‘rsatilgandan keyin hamshiralik parvarishi.
33. Tish jarrohligi asboblari (skalpel, kyuretaj qoshiqchalari, jarrohlik qaychilari) qanday qilib sterillanadi va saqlanadi?
34. Jag‘ sinishlarida qo‘llaniladigan tish shinalari (shinalash amaliyoti) turlari va shinali bemor og‘iz bo‘shlig‘i gigiyenasi.
35. Jarrohlik amaliyotidan keyin bemorga uyga ketishidan oldin beriladigan tavsiyalar (ovqatlanish, issiq muolajalar taqiqlanishi va h.k.).
36. Operatsiyadan keyingi choklarni olishda (shovniy material) hamshira qaysi asboblarni tayyorlashi kerak?
37. Tish protezlari (massa) tayyorlash uchun og‘iz bo‘shlig‘idan nusxa (ottisk/slepok) olishda ishlatiladigan asosiy materiallar (alginat, silikon) qanday qoriladi?

38. Shifokor olingan nusxani tish texniklari laboratoriyasiga yuborishdan oldin hamshira uni qanday dezinfeksiya qilishi kerak?
39. Olinadigan va olinmaydigan (ko'prikisimon, koronka) tish protezlarining farqlari nimalardan iborat?
40. Muvaqqat (sut) tishlar kariesining o'ziga xos xususiyatlari va bolalar stomatologiyasida hamshiraning psixologik yondashuvi.
41. Bolalarda tish tizimi anomaliyalarini davolashda ishlatiladigan ortodontik plastinkalar va breket-tizimlar parvarishi.
42. Sut tishlarini muhrlash (germetizatsiya fissur) amaliyoti nima va u qaysi yoshda o'tkaziladi?
43. Ortodontik apparatlar taqqan bemorlarga og'iz bo'shlig'i gigiyenasi bo'yicha qanday maxsus vositalar (ortodontik cho'tkalar, yorliqlar) tavsiya etiladi?
44. Stomatologik qabulda eng ko'p uchraydigan shoshilinch holat — xushdan ketish (obmorok) yuz berganda hamshiraning birinchi yordami.
45. Mahalliy anesteziyaga nisbatan kelib chiqqan anafilaktik shokning dastlabki belgilari va hamshiraning shoshilinch harakat algoritmi.
46. Stomatologiya kabinetidagi "Shoshilinch yordam aptechkasi" (anti-shok) tarkibiga qaysi majburiy dori vositalari kirishi kerak?
47. Anesteziya tarkibidagi adrenalin (epinefrin) arterial qon bosimi yuqori bo'lgan bemorlarga qanday ta'sir qiladi va bu holatda hamshira nimaga e'tibor berishi lozim?
48. Bemor og'zida tish shifokori ishlayotgan paytda yot jism (paxta g'o'lasi, asbob bo'lasi) nafas yo'llariga ketib qolsa, qaysi usul (Geymliks usuli) va qanday qo'llaniladi?
49. Toksik pellikulyar reaksiyalar (Kvinre shishishi) stomatologiyada qanday namoyon bo'ladi va birinchi yordam choralari qanday?
50. Stomatologiya kabinetida dori vositalarini (ayniqsa, kuchli ta'sir etuvchi va anesteziyalarni) saqlash tartibi, yorug'lik va harorat rejimiga qo'yiladigan talablar.

6.3 Test.

1- variant.

1. Stomatologik bemorlarni asosiy tekshirish usullari:

- A. Termodiagnostika, rentgen va laborator usullar.
- B. Palpatsiya, zondlash, perkussiya.
- C. *Ko'rik, so'rov, palpatsiya, zondlash, perkussiya.
- D. Palpatsiya, rentgen va laborator usullar.

2. Og'iz bo'shlig'i va tishlarni tekshirish asboblari kiradi:

- A. *Stomatologik oyna, stomatologik pinset, to'g'ri va burchakli zond.
- B. Ekskavator.
- C. Shpatel, silliqلاغich, shtopfer.
- D. Endodontik asboblari.

3. Tish kovaklarini plombalash asboblari kiradi:

- A. Stomatologik oyna, stomatologik pinset, to'g'ri va burchakli zond.
- B. Ekskavator.
- C.*Shpatel, silliqلاغich, shtopfer.
- D. Endodontik asboblari.

4. Stomatologik bemorlarni qo'shimcha tekshirish usullari:

- A.*Termodiagnostika, rentgen va laborator usullari.
- B. Palpatsiya, zondlash, perkussiya.
- C. Ko'rik, so'rov, palpatsiya, zondlash, perkussiya.
- D. Palpatsiya, rentgen va laborator usullari.

5. Zondlash yordamida aniqlanadi:

- A.*Kariyes kovagining bor-yoqligi, kariyes kovagining chuqurligini.
- B. Periodont to'qimasining holatini.
- C. Tishlarning qimirlash darajasini.
- D. Tishlarning sonini va rangini.

6. Tish toshlarini tozalash asboblari kiradi:

- A. Stomatologik oyna, stomatologik pinset, to'g'ri va burchakli zond.
- B.*Ekskavator.
- C. Shpatel, silliqلاغich, shtopfer.
- D. Endodontik asboblari.

7. Perkussiya yordamida aniqlanadi:

- A. Kariyes kovagining bor-yoqligi, kariyes kovagining chuqurligini.
- B.*Periodont to'qimasining holatini.
- C. Tishlarning qimirlash darajasini.
- D. Tishlarning sonini va rangini.

8. Palpatsiya yordamida aniqlanadi:

- A. Kariyes kovagining bor-yoqligi, kariyes kovagining chuqurligini.
- B. Periodont to'qimasining holatini.
- C.*Tishlarning qimirlash darajasini.
- D. Tishlarning sonini va rangini.

9. Ekskavator nima uchun foydalaniladigan asbob:

- A. Tish olish uchun foydalaniladigan asbob.
- B. Tish ildizini olish uchun foydalaniladigan asbob.
- C.*Tish toshini olish uchun foydalaniladigan asbob.
- D. Tishni plombalash uchun foydalaniladigan asbob.

10. Elevator nima uchun foydalaniladigan asbob:

- A. Tish olish uchun foydalaniladigan asbob.
- B.*Tish ildizini olish uchun foydalaniladigan asbob.
- C. Tish toshini olish uchun foydalaniladigan asbob.
- D. Tishni plombalash uchun foydalaniladigan asbob.

11. Shpatel nima uchun foydalaniladigan asbob:

- A. Tish olish uchun foydalaniladigan asbob.
- B. Tish ildizini olish uchun foydalaniladigan asbob.

- C. Tish toshini olish uchun foydalaniladigan asbob.
- D.*Tishni plombalash uchun foydalaniladigan asbob.

12. Stomatologik asboblarni sterillash usullari:

- A.*Qaynatish,bug' bilan, quruq issiqlik bilan.
- B. Qaynatish,bug' bilan.
- C. Nur yordamida sterillash.
- D. Kimyoviy usul.

13. Tish anatomik jihatdan necha qismdan iborat?

- A. 2 qismdan.
- B.*3 qismdan.
- C. 4 qismdan.
- D. 5 qismdan.

14. Emal to'qimasini ta'riflang:

- A. Tishning asosiy tayanch to'qimasi.
- B.*Tishning toj qismini qoplab turuvchi to'qima.
- C. Tishning ildiz qismini qoplab turuvchi to'qima.
- D. Tish bo'shlig'ini to'ldirib turuvchi to'qima.

15. Tish gistologik jihatdan necha qismdan iborat?

- A.*4 qismdan.
- B. 2 qismdan.
- C. 5 qismdan.
- D. 3 qismdan.

16. Dentin to'qimasini ta'riflang:

- A. Tishning toj qismini qoplab turuvchi to'qima.
- B. Tishning ildiz qismini qoplab turuvchi to'qima.
- C.*Tishning asosiy tayanch to'qimasi.
- D. Tish bo'shlig'ini to'ldirib turuvchi to'qima.

17. Sement to'qimasini ta'riflang:

- A. Tishning asosiy tayanch to'qimasi.
- B. Tishning toj qismini qoplab turuvchi to'qima.
- C.*Tishning ildiz qismini qoplab turuvchi to'qima.
- D. Tish bo'shlig'ini to'ldirib turuvchi to'qima.

18. Pulpa to'qimasini ta'riflang:

- A. Tishning asosiy tayanch to'qimasi.
- B. Tishning toj qismini qoplab turuvchi to'qima.
- C. Tishning ildiz qismini qoplab turuvchi to'qima.
- D.*Tish bo'shlig'ini to'ldirib turuvchi to'qima.

19. Periodontning vazifasi:

- A. Dentinni tashqi muhit taassurotlaridan saqlash.
- B.*Tishga tushadigan bosimni tarqatish.
- C. Dentinni hosil qilish,oziquantirish.
- D. Turli taassurotlarni sezish.

20.Pulpaning vazifasi:

- A. Dentinni tashqi muhit taassurotlaridan zaqlash.

- B. Tishga tushadigan bosimni tarqatish.
- C.*Dentinni hosil qilish, oziqlantirish.
- D. Tishni alveola katagida ushlab turish.

21. Emalning vazifasi:

- A. Sementni oziqlantirish.
- B.*Dentinni tashqi muhit taassurotlaridan saqlash.
- C. Turli taassurotlarni sezish.
- D. Dentinni hosil qilish, oziqlantirish.

22. Dentinning vazifasi:

- A.*Sementni oziqlantirish.
- B. Dentinni tashqi muhit taassurotlaridan saqlash.
- C. Turli taassurotlarni sezish.
- D. Dentinni hosil qilish, oziqlantirish.

23. Sementning vazifasi:

- A. Turli taassurotlarni sezish.
- B.*Tishni alveola katagida joylashib turishini ta'minlaydi.
- C. Dentinni tashqi muhit taassurotlaridan saqlash.
- D. Dentinni hosil qilish, oziqlantirish.

24. Periodont to'qimasini ta'riflang:

- A. Tishning asosiy tayanch to'qimasi.
- B.* Tish katagi devori bilan ildiz yuzasi oralig'idagi biriktiruvchi to'qima.
- C. Tishning ildiz qismini qoplab turuvchi to'qima.
- D. Tish bo'shlig'ini to'ldirib turuvchi to'qima.

25. Sut tishlarning soni nechta:

- A. 16ta.
- B. 22ta.
- C.*20ta.
- D. 24ta

26. Doimiy tishlarning soni nechta:

- A. 20ta.
- B. 28ta.
- C.*32ta.
- D. 24ta.

27. Tish chyotkasi yordamida tishdan nimalar tozalanadi:

- A.*Yumshoq tish karashi.
- B. Tish toshlari.
- C. Tamakidan hosil bo'lgan tish karashlari.
- D. Milk ustida hosil bo'lgan tish toshlari.

28. 7!7

7!7 tishlar necha yoshdan yorib chiqa boshlaydi:

- A.*Bolaning 11-13 yoshidan boshlab.
- B. Bolaning 7-9 yoshidan boshlab.
- C. Bolaning 8-11 yoshidan boshlab.

D. Bolaning 9-13 yoshidan boshlab.

29. 1!1

1!1 tishlar ildizi shakllanishi necha yoshdatamom bo'ladi:

- A.*Bolaning 9-10 yoshida.
- B. Bolaning 8-9 yoshida.
- C. Bolaning 10-12 yoshida.
- D. Bolaning 10-13 yoshida.

30. Tishning bo'yni nima?

- A.*Tish tojining ildizga o'tish joyiga aytiladi.
- B. Tishning milk ostida joylashgan qismiga aytiladi.
- C. Tishning milkdan tashqarida chiqib turgan qismiga aytiladi.
- D. Tish ichidagi bo'shliqqa aytiladi.

31. Tishning vestibulyar yuzasi-bu:

- A. Tishning asl og'iz bo'shlig'iga qaragan yuzasi.
- B. Yuz markazidan uzoq joylashgan yon yuza.
- C.*Tishning lab va lunjga qaragan yuzasi.
- D. Yuz markaziga yaqin joylashgan yon yuza.

32. Tishning oral yuzasi-bu:

- A.*Tishning asl og'iz bo'shlig'iga qaragan yuzasi.
- B. Yuz markazidan uzoq joylashgan yon yuza.
- C. Tishning lab va lunjga qaragan yuzasi.
- D. Yuz markaziga yaqin joylashgan yon yuza.

33. Tishning aproksimal medial yuzasi-bu:

- A. Tishning asl og'iz bo'shlig'iga qaragan yuzasi.
- B. Yuz markazidan uzoq joylashgan yon yuza.
- C. Tishning lab va lunjga qaragan yuzasi.
- D.*Yuz markaziga yaqin joylashgan yon yuza.

34. Tishning aproksimal distal yuzasi-bu:

- A. Tishning asl og'iz bo'shlig'iga qaragan yuzasi.
- B.*Yuz markazidan uzoq joylashgan yon yuza.
- C.Tishning lab va lunjga qaragan yuzasi.
- D. Yuz markaziga yaqin joylashgan yon yuza.

35. Umumiy og'riqsizlantirishga kiradi:

- A. O'tkazuvchi og'riqsizlantirish.
- B.*Endotraxeal narkoz.
- C. Infiltratsion og'riqsizlantirish.
- D. Vagosimpatik blokada.

36. Kollaps paytida bemor tomirining urishi:

- A. Ipsimon,sekin.
- B.*Tez,ipsimon.
- C. Tez,yaxshi to'lib oqadi.
- D. Sekin ,yaxshi to'lib oqadi.

37.Anafilektik shok-bu:

- A. Arterial qon bosimining keskin oshib ketishi.
- B. Arterial qon bosimining keskin tushib ketishi.
- C.*Antigenga qarshi allergik reaksiya.
- D. Hush saqlangan holda tomirlar yetishmovchiligi.

38. Kollaps paytida bemorning terisi:

- A.*Ho'l,oqargan.
- B. Quruq,oqargan.
- C. Ho'l,qizargan.
- D. Quruq, qizargan.

39. Tish qattiq to'qimalarining yemirilishi natijasida hosil bo'lgan bo'shliq bu:

- A.*Kariyes.
- B. Gipoplaziya.
- C. Flyuoroz.
- D. Patologik yemirilish.

40. Gipoplaziya-bu:

- A. Tish qattiq to'qimalarining yemirilishi natijasida hosil bo'lgan bo'shliq.
- B.*Tish to'qimalarining rivojlanmasligi bilan xarakterlanadigan nuqson.
- C. Organizmga normadan ortiqcha ftor kirishi bilan boradigan nuqson.
- D. Tish to'qimalarining yemirilishi.

41. Ponasimon nuqson -bu:

- A. Tish qattiq to'qimalarining yemirilishi natijasida hosil bo'lgan bo'shliq.
- B. Tish o'qimalarining rivojlanmasligi bilan xarakterlanadigan nuqson.
- C. Organizmga normadan ortiqcha ftor kirishi bilan boradigan nuqson.
- D.*Tishning vestibulyar yuzasida bo'yin sohasida "V" shaklida nuqson paydo bo'lishi.

42. Kollaps paytida bemorning hushi:

- A. Yo'qolgan bo'ladi.
- B.*Saqlanadi.
- C. Qisman yo'qolgan bo'ladi.
- D. Qisman saqlanadi.

43. Patologik yedirilish -bu:

- A.Tish qattiq to'qimalarining yemirilishi natijasida zararlangan bo'shliq.
- B. Tish to'qimalarining rivojlanmasligi bilan xarakterlanadigan nuqson.
- C. Organizmga normadan ortiqcha ftor kirishi bilan boradigan nuqson.
- D.*Tish to'qimalarining yemirilishi.

44. Kariyes -bu:

- A.*Tish qattiq to'qimalarining yemirilishi natijasida zararlangan bo'shliq.
- B. Tish to'qimalarining rivojlanmasligi bilan xarakterlanadigan nuqson.
- C. Organizmga normadan ortiqcha fluor kirishi bilan boradigan nuqson.
- D. Tish to'qimalarining yemirilishi.

45. Flyuoroz -bu:

- A. Tish qattiq to'qimalarining yemirilishi natijasida zararlangan bo'shliq
- B. Tish to'qimalarining rivojlanmasligi bilan xarakterlanadigan nuqson.
- C.*Organizmga normadan ortiqcha fluor kirishi bilan boradigan nuqson.
- D. Tish to'qimalarining yemirilishi.

46. Kariyes profilaktikasi uchun ishlatiladigan eritma:

- A.*2%li natriy fluorid.
- B. 5%li kalsiy xlorid.
- C. 1%li iodinol.
- D. 25 li iod.

47. Og'iz bo'shlig'i shilliq qavatini applikatsion og'riqsizlantirishda qaysi dori vositasidan foydalaniladi:

- A. 1%li novokain eritmasi.
- B. 10%li anestezin.
- C.*10%li lidokain spreyi.
- D. 2%li lidokain eritmasi.

48 . Kariyesni klinik kechishi bo'yicha tasnifi:

- A. Dog',yuza,o'rta,chuqur.
- B.*Tez kechuvchi va sekin kechuvchi.
- C. Fissur,aproksimal.
- D. O'tkir va surunkali.

49. Bolaning ruhiy holatini bartaraf etish uchun og'riqsizlantirishdan oldin poliklinika sharoitida nima qo'llanilafi:

- A.Uyqy dorilar.
- B.*Ruhiy tinchlantirish.
- C. Trankvilizatorlar.
- D. Og'riqsizlantiruvchi dorilar.

50. Kariyesning topografik tasnifi:

- A.*Dog',yuza,o'rta,chuqur.
- B. Tez kechuvchi va sekin kechuvchi.
- C. Fissur,aproksimal.
- D. O'tkir va surunkali.

2- variant.

1. Umumiy og'riqsizlantirishga nimalar kiradi:

- A. Orqa miya anesteziyasi.
- B. Paraneural blokada.
- C.*Tomir ichiga narkoz.
- D. Applikatsion og'riqsizlantirish.

2. Stomatologiyada applikatsion og'riqsizlantirishda nimalar qo'llanilmaydi:

- A. Doimiy tishlarning qattiq to'qimalarini charxlash.
- B. Og'iz bo'shlig'i shilliq qavatini kasalliklarini davolash.
- C.*In'yeksiya yuboradigan joyni og'riqsizlantirish uchun.
- D. Pulpitlarni davolash uchun.

3. Endemik flyuorozning kelib chiqish sabablari:

- A.*Ichimlik suvi tarkibida ftor miqdorining balandligi.
- B. Bola organizmida kaltsiy yetishmasligi.
- C. Ona organizmida kaltsiy yetishmasligi.
- D. Bolaning yuqumli kasalliklari.

4. Tish karashlari ko'pincha qayerda yig'ilib qoladi:

- A.*Tish fissuralarida.
- B. Karioz bo'shlig'ining devorlarida.
- C. Karioz bo'shlig'ining tubida.
- D. Karioz bo'shlig'ida.

5. Dog' bosqichidagi kariyesning ilk belgilarida davolash usullari:

- A. Ftorlak bilan qoplash.
- B. Natriy ftorid eritmasi bilan applikasiya.
- C.*Kaltsiy glyukonat eritmasining,so'ng natriy ftorid eritmasining applikasiyasi.
- D. O'zgargan to'qimaga ishlov berish va plombalash.

6. Chuqur kariyesni davolashda qanday tagliklar qo'llaniladi:

- A. Chinnigul moyi.
- B. Rezortsin-formalinli pasta.
- C.*Tarkibida kaltsiy gidroksidli pastalar.
- D. Tarkibida natriy ftoridli pastalar.

7. Odam organizmiga qaysi yo'l bilan ftor kiradi:

- A.*Ichimlik suvi bilan.
- B. Havo orqali.
- C. Dori-darmonlar orqali.
- D. Oziq-ovqat mahsulotlari bilan.

8. Infiltratsion og'riqsizlantirish nima:

- A. Og'iz bo'shlig'i shilliq qavatiga anestetik moddani shimdirib og'riqsizlantirish.
- B. Anestetik eritmani shpris yordamida bevosita to'qima ichiga kiritish.
- C.*Anestetik eritmani bevosita to'qima ichiga kiritish va periferik nerv retseptorlarini og'riqsizlantirish.
- D. Jarrohlik maydonini innervatsiya qiluvchi,sezuvchi nervni tanasini yoki biron bir shoxini blokada qilish.

9. O'tkazuvchi og'riqsizlantirish nima:

- A. Og'iz bo'shlig'i shilliq qavatiga anestetik moddani shimdirib og'riqsizlantirish.
- B. Anestetik eritmani shpris yordamida bevosita to'qima ichiga kiritish.

- C. Anestetik eritmani bevosita to'qima ichiga kiritish va periferik nerv retseptorlarini og'riqsizlantirish.
- D. *Jarrohlik maydonini innervatsiya qiluvchi, sezuvchi nervni tanasini yoki biron bir shoxini blokada qilish.

10. Inyeksion og'riqsizlantirish nima:

- A. Og'iz bo'shlig'i shilliq qavatiga anestetik moddani shimdirib og'riqsizlantirish.
- B. *Anestetik eritmani shpris yordamida bevosita to'qima ichiga kiritish.
- C. Anestetik eritmani bevosita to'qima ichiga kiritish va periferik nerv retseptorlarini og'riqsizlantirish.
- D. Jarrohlik maydonini innervatsiya qiluvchi, sezuvchi nervni tanasini yoki biron bir shoxini blokada qilish.

11. Tishning sinishi-bu:

- A. *Tish butunligining buzilishi.
- B. Tishning alveola katagida bo'shashib qolishi.
- C. Tish to'qimalarining rivojlanmasligi bilan xarakterlanadigan nuqson.
- D. Organizmga normadan ortiqcha ftor kirishi bilan boradigan nuqson.

12. Applikatsion og'riqsizlantirish nima:

- A. *Og'iz bo'shlig'i shilliq qavatiga anestetik moddani shimdirib og'riqsizlantirish.
- B. Anestetik eritmani shpris yordamida bevosita to'qima ichiga kiritish.
- C. Anestetik eritmani bevosita to'qima ichiga kiritish va periferik nerv retseptorlarini og'riqsizlantirish.
- D. Jarrohlik maydonini innervatsiya qiluvchi, sezuvchi nervni tanasini yoki biron bir shoxini blokada qilish.

13. Tishning chiqishi-bu:

- A. Tish butunligining buzilishi.
- B. *Tishning alveola katagida bo'shashib qolishi.
- C. Tish to'qimalarining rivojlanmasligi bilan xarakterlanadigan nuqson.
- D. Organizmga normadan ortiqcha ftor kirishi bilan boradigan nuqson.

14. Pulpa to'qimasining yallig'lanish-bu:

- A. *Pulpit.
- B. Periodontit.
- C. Gingivit.
- D. Paradontit.

15. Periodont to'qimasining yallig'lanishi-bu:

- A. Pulpit.
- B. *Periodontit.
- C. Gingivit.
- D. Paradontit.

16. O'tkir pulpitning klinik belgilari:

- A. Kimyoviy va mexanik ta'sirlardan og'riq.
- B. Lo'qillovchi, termik ta'sirlardan og'riq.
- C. Xurujsimon mexanik ta'sirlardan og'riq.

- D.* Xurujsimon,sababsiz,kechki payt kuchayuvchi og'riq.
- 17. Sut tishlari molyarlari pulpitida qanday davolash usulidan foydalaniladi:**
- A. Vital amputatsiya.
 - B.*Divital amputatsiya.
 - C. Vital eksterpatsiya.
 - D. Divital eksterpatsiya.
- 18. O'tkir yiringli periodontitda bemorning shikoytlari:**
- A. Lo'qillovchi, termik ta'sirlardan og'riq.
 - B. Xurujsimon,sababsiz,kechki payt kuchayuvchi og'riq.
 - C.*Doimiy,o'suvchi ,lo'qillovchi,sababchi tishda tishlaganda og'riqning kuchayishi.
 - D. Shirin,nordon va termik ta'sirlardan og'riqqa.
- 19. Pulpitlarning divital eksterpatsiya usuli qaysi tishlarda qo'llaniladi:**
- A.*Shakllangan doimiy tishlarda va shakllangan bitta ildizli sut tishlarda.
 - B. Faqat shakllangan doimiy tishlarda.
 - C. Barcha ildizi shakllangan sut tishlarda.
 - D. Ildizi shakllanmagan bitta ildizli doimiy tishlarda.
- 20. Ildizi shakllangan bitta ildizli surunkali periodontit qanday yo'l bilan davolanadi:**
- A. Tish kovagini ochib,uning devorlaridagi yemirilishni bartaraf qilish,antiseptik vositalar bilan yuvish.
 - B.*Tish kovagini ochib,uni kengaytirish ildizli qoplamali pulpani olib tashlash,antiseptik yordamida kanalni yuvib,uni plombalash.
 - C. Tish olib tashlanadi.
 - D. Birinchi galda iod eritmasi bilan tish atrofi shilliq pardasiga ishlov berish,karioz bo'shlig'i tozalanadi,tish kovagi ochiladi,tish ochiq holatda qoldiriladi.
- 21. Pulpitlarni davolashda vital amputatsiya usuli-bu:**
- A.*Pulpaning faqat toj qismini olib tashlash va ildiz qismidagi pulpani saqlab qolishga asoslangan davolash usuli.
 - B. Bemorning 1-qatnovida pulpani nekroz qiluvchi vositalardan foydalanilmasdan to'liqligicha olishga asoslangan davolash usuli.
 - C. Pulpani nekroz qiluvchi vositalardan foydalanilgan holda davolashga asoslangan usul
 - D. Tish bo'shlig'ini ochib,toj qismidagi pulpani olib tashlab,ildiz qismidagi pulpani mumlashga asoslangan davolash usuli.
- 22. Vital eksterpatsiya usuli bu:**
- A. Pulpaning faqat toj qismini olib tashlash va ildiz qismidagi pulpani saqlab qolishga asoslangan davolash usuli.
 - B.*Bemorning 1-qatnovida pulpani nekroz qiluvchi vositalardan foydalanilmasdan to'liqligicha olishga asoslangan davolash usuli.

- C. Pulpani nekroz qiluvchi vositalardan foydalanilgan holda davolashga asoslangan usul.
- D. Tish bo'shlig'ini ochib, toj qismidagi pulpani olib tashlab, ildiz qismidagi pulpani mumlashga asoslangan davolash usuli.

23. Divital amputatsiya usuli-bu:

- A. Pulpaning faqat toj qismini olib tashlash va ildiz qismidagi pulpani saqlab qolishga asoslangan davolash usuli.
- B. Bemorning 1-qatnovidagi pulpani nekroz qiluvchi vositalardan foydalanilmasdan to'liqligicha olishga asoslangan davolash usuli.
- C. Pulpani nekroz qiluvchi vositalardan foydalanilgan holda davolashga asoslangan usul.
- D.*Tish bo'shlig'ini ochib, toj qismidagi pulpani olib tashlab, ildiz qismidagi pulpani mumlashga asoslangan davolash usuli.

24. Pulpitlarni davolashdagi asoratlarga kirmaydi:

- A.*Ildiz kanalining to'liq plombalanishi.
- B. Ildiz kanalida endodontik asboblarning sinishi.
- C. Tashxisni noto'g'ri aniqlash.
- D. Ildiz kanali uchun plombani noto'g'ri tanlash.

25. Pulpitlarni davolashning biologik usuli:

- A.*Tish pulpasining to'liq saqlanishi va hayotiy faolligini davom ettirishni ta'minlaydi.
- B. Pulpaning faqat toj qismini olib tashlash va ildiz qismidagi pulpani saqlab qolishga asoslangan davolash usuli.
- C. Bemorning 1-qatnovidagi pulpani nekroz qiluvchi vositalardan foydalanilmasdan to'liqligicha olishga asoslangan davolash usuli.
- D. Pulpani nekroz qiluvchi vositalardan foydalanilgan holda davolashga asoslangan usul.

26. Divital eksterpatsiya usuli –bu:

- A. Pulpaning faqat toj qismini olib tashlash va ildiz qismidagi pulpani saqlab qolishga asoslangan davolash usuli.
- B. Bemorning 1-qatnovidagi pulpani nekroz qiluvchi vositalardan foydalanilmasdan to'liqligicha olishga asoslangan davolash usuli.
- C.*Pulpani nekroz qiluvchi vositalardan foydalanilgan holda davolashga asoslangan usul.
- D. Tish bo'shlig'ini ochib, toj qismidagi pulpani olib tashlab, ildiz qismidagi pulpani mumlashga asoslangan davolash usuli.

27. Surunkali periodontitlarni muvaffaqiyatli davolash uchun ildiz kanallariga talab:

- A. Ildiz kanalining o'tuvchanligini ahamiyati yo'q.
- B. Ildiz kanali o'tuvchan bo'lishi shart emas.
- C. Ildiz kanaliga talab yo'q.
- D.*Ildiz kanali o'tuvchan bo'lishi kerak.

28. Infeksiyali periodontitlarni keltirib chiqaruvchi sabablari:

- A. Viruslar.
- B. Meningokokk.
- C.*Streptokokk.
- D. Stafilokokk.

29. Surunkali periodontitlarning turlari bir-biridan nimaga asoslanib farqlanadi:

- A. Tomografiyaga asosan.
- B. Elektroodontometriyaga asosan.
- C.*Rentgenologik usulga asosan.
- D. Termodiagnostikaga asosan.

30. Paradontozning kechishi bo'yicha tasnifi:

- A.*Surunkali,qaytalovchi.
- B. Kataral,gipertrofik,yarali.
- C. Chegaralangan,diffuz.
- D. Yengil,o'rta og'irlikda,og'ir.

31. Paradontal cho'ntaklarning mavjudligi qaysi patologik holatga xos:

- A. Gingivit kasalligiga xos.
- B. Paradontoz kasalligiga xos.
- C. Paradontomalarga xos.
- D.*Paradontitga xos.

32. Gingivit nima:

- A.* Milkning mahalliy va umumiy noxush ta'sirlar ostida tish-milk cho'ntaklarining butunligi bilan kechuvchi yallig'lanish jarayoni.
- B. Periodontal boylam va suyakto'qimasining buzilishi bilanbirgalikda namoyon bo'luvchi paradont to'qimasining yallig'lanishi.
- C. Paradont to'qimasining yallig'lanishsiz distrofik jarohatlanishi.
- D. Paradont to'qimasining o'sma va o'smasimon kasalliklari.

33. Paradontit nima?

- A. Milkning mahalliy va umumiy noxush ta'sirlar ostida tish-milk cho'ntaklarining butunligi bilan kechuvchi yallig'lanish jarayoni.
- B.*Periodontal boylam va suyakto'qimasining buzilishi bilanbirgalikda namoyon bo'luvchi paradont to'qimasining yallig'lanishi.
- C. Paradont to'qimasining yallig'lanishsiz distrofik jarohatlanishi.
- D. Paradont to'qimasining o'sma va o'smasimon kasalliklari.

34. Paradontoz nima?

- A. Milkning mahalliy va umumiy noxush ta'sirlar ostida tish-milk cho'ntaklarining butunligi bilan kechuvchi yallig'lanish jarayoni.
- B. Periodontal boylam va suyakto'qimasining buzilishi bilanbirgalikda namoyon bo'luvchi paradont to'qimasining yallig'lanishi.
- C.*Paradont to'qimasining yallig'lanishsiz distrofik jarohatlanishi.
- D. Paradont to'qimasining o'sma va o'smasimon kasalliklari.

35. Paradontoma nima?

- A. Milkning mahalliy va umumiy noxush ta'sirlar ostida tish-milk cho'ntaklarining butunligi bilan kechuvchi yallig'lanish jarayoni.
- B. Periodontal boylam va suyakto'qimasining buzilishi bilan birgalikda namoyon bo'luvchi paradont to'qimasining yallig'lanishi.
- C. Paradont to'qimasining yallig'lanishsiz distrofik jarohatlanishi.
- D. *Paradont to'qimasining o'sma va o'smasimon kasalliklari.

36. Gipertrofik gingivit belgilariga kiradi:

- A. Milk cheti shilliq pardasining qizarishi.
- B. Parodontal cho'ntaklar hosil bo'lishi
- C. *Milk so'rg'ichlarining o'sishi.
- D. Alveola atrofiyasi.

37. Parodontit belgilariga kirmaydi:

- A. Milk usti va milk osti toshlari hosil bo'lishi.
- B. Tishlarning liqillab qolishi yoki tushib ketishi.
- C. Parodontal cho'ntaklar hosil bo'lishi.
- D. *Milk och pushti rangda.

38. Alveolyar suyak to'qimasining I-darajali yemirilishi:

- A. *Alveolalar orasidagi suyak to'sig'i balandligining tish ildizining 1/3 qismida yemirilishi.
- B. Alveolalar orasidagi suyak to'sig'i balandligining tish ildizining 2/3 qismida yemirilishi.
- C. Alveolalar orasidagi suyak to'sig'i balandligining tish ildizining 2/3 qismidan ko'rrog'ini yemirilishi.
- D. Alveolalar orasidagi suyak to'sig'i balandligining tish ildizining 1/2 qismida yemirilishi.

39. Gingivitning shakllari bo'yicha tasnifi:

- A. O'tkir, surunkali, qaytalovchi.
- B. *Kataral, gipertrofik, yarali.
- C. Chegaralangan, diffuz.
- D. Yengil, o'rta og'irlikda, og'ir.

40. Alveolyar suyak to'qimasining II-darajali yemirilishi:

- A. Alveolalar orasidagi suyak to'sig'i balandligining tish ildizining 1/3 qismida yemirilishi.
- B. *Alveolalar orasidagi suyak to'sig'i balandligining tish ildizining 2/3 qismida yemirilishi.
- C. Alveolalar orasidagi suyak to'sig'i balandligining tish ildizining 2/3 qismidan ko'rrog'ini yemirilishi.
- D. Alveolalar orasidagi suyak to'sig'i balandligining tish ildizining 1/2 qismida yemirilishi.

41. Gingivitning kechishi bo'yicha tasnifi:

- A. *O'tkir, surunkali, qaytalovchi.
- B. Kataral, gipertrofik, yarali.
- C. Chegaralangan, diffuz.

D. Yengil,o'rta og'irlikda,og'ir.

42. Alveolyar suyak to'qimasining III-darajali yemirilishi:

A. Alveolalar orasidagi suyak to'sig'i balandligining tish ildizining 1/3 qismida yemirilishi.

B. Alveolalar orasidagi suyak to'sig'i balandligining tish ildizining 2/3 qismida yemirilishi.

C.*Alveolalar orasidagi suyak to'sig'i balandligining tish ildizining 2/3 qismidan ko'rrog'ini yemirilishi.

D. Alveolalar orasidagi suyak to'sig'i balandligining tish ildizining 1/2 qismida yemirilishi.

43. Gingivitning ko'lami bo'yicha tasnifi:

A. O'tkir,surunkali,qaytalovchi.

B. Kataral,gipertrofik,yarali.

C.*Chegaralangan,diffuz.

D. Yengil,o'rta og'irlikda,og'ir.

44. Paradontitning ko'lami bo'yicha tasnifi:

A. O'tkir,surunkali,o'tkirlashuvchi,qaytalovchi.

B. Kataral,gipertrofik,yarali.

C.*Chegaralangan,diffuz.

D. Yengil,o'rta og'irlikda,og'ir.

45. Gingivitning klinik darajasi bo'yicha tasnifi:

A. O'tkir,surunkali,qaytalovchi.

B. Kataral,gipertrofik,yarali.

C. Chegaralangan,diffuz.

D.*Yengil,o'rta og'irlikda,og'ir.

46. Paradontitning kechishi bo'yicha tasnifi:

A.*O'tkir,surunkali,o'tkirlashuvchi,qaytalovchi.

B. Kataral,gipertrofik,yarali.

C. Chegaralangan,diffuz.

D. Yengil,o'rta og'irlikda,og'ir.

47. Paradontozning ko'lami bo'yicha tasnifi:

A. O'tkir,surunkali,o'tkirlashuvchi,qaytalovchi.

B. Kataral,gipertrofik,yarali.

C.*Diffuz(tarqalgan).

D. Yengil,o'rta og'irlikda,og'ir.

48. Paradontitning klinik darajasi i bo'yicha tasnifi:

A. O'tkir,surunkali,o'tkirlashuvchi,qaytalovchi.

B. Kataral,gipertrofik,yarali.

C. Chegaralangan,diffuz.

D.*Yengil,o'rta og'irlikda,og'ir.

49. Paradontozning klinik darajasi i bo'yicha tasnifi:

A. O'tkir,surunkali,o'tkirlashuvchi,qaytalovchi.

- B. Kataral, gipertrofik, yarali.
- C. Chegaralangan, diffuz.
- D. *Yengil, o'rta og'irlikda, og'ir.

50. Kataral gingivit belgilariga kiradi:

- A. *Milk cheti shilliq pardasining qizarishi.
- B. Parodontal cho'ntaklar hosil bo'lishi
- C. Alveola atrofiyasi.
- D. Milk so'rg'ichlarining o'sishi.

3- variant

1. Tish bog'lamlari sohasidagi yallig'lanishi-bu:

- A. Pulpit.
- B. Periodontit.
- C. Gingivit.
- D. *Paradontit.

2. Milk shilliq qavatining yallig'lanishi-bu:

- A. Pulpit.
- B. Periodontit.
- C. *Gingivit.
- D. Paradontit.

3. Perikoronorit-bu:

- A. *Tish toji atrofi to'qimasining yallig'lanishi.
- B. Tish milkining yallig'lanishi.
- C. Tish bo'shlig'i to'qimasining yallig'lanishi.
- D. Tish katakchasining yallig'lanishi.

4. Tish olish operatsiyasiga asosiy ko'rsatma:

- A. Ildizning ochilib qolishi.
- B. *Tiklash imkoni bo'lmagan funksional qimmatini yo'qotishi.
- C. Tish kariyesi.
- D. Tish tojining yemirilishi.

5. Fiksatsiya nima:

- A. *Ombur yordamida tishni siqib ushlash.
- B. Tish ildizini o'z joyida siljitish.
- C. Tishni sug'urib olish.
- D. Tish toshini terish.

6. Rotatsiya nima:

- A. Ombur yordamida tishni siqib ushlash.
- B. *Tish ildizini o'z joyida siljitish.
- C. Tishni sug'urib olish.
- D. Tish toshini terish.

7. Traksiya nima:

- A. Ombur yordamida tishni siqib ushlash.
- B. Tish ildizini o'z joyida siljitish.
- C. *Tishni sug'urib olish.
- D. Tish toshini terish.

8. Ombur qanday asbob:

- A.*Tish olish uchun foydalaniladigan asbob.
- B. Tish ildizini olish uchun foydalaniladigan asbob.
- C. Tish toshini olish uchun foydalaniladigan asbob.
- D. Tishni plombalash uchun foydalaniladigan asbob.

9. Elevator r qanday asbob:

- A. Tish olish uchun foydalaniladigan asbob.
- B.*Tish ildizini olish uchun foydalaniladigan asbob.
- C. Tish toshini olish uchun foydalaniladigan asbob.
- D. Tishni plombalash uchun foydalaniladigan asbob.

10. Tish ildizini qaysi asbobda olinadi:

- A.*Maxsus ombur va elevator.
- B. Ekskovator.
- C. Shtopfer.
- D. Silliqlagich.

11. Alveolit nima?

- A.*Olingan tish katagi devorini yallig'lanishi.
- B. Suyak usti pardasining yallig'lanishi.
- C. Suyak to'qimasining yallig'lanishi.
- D. Kasallangan tish oqibatida kelib chiqqan suyak to'qimasining yallig'lanishi.

12. Tarqalishiga ko'ra osteomiyelitning turlari:

- A. O'tkir,o'tkir osti va surunkali.
- B. Gematogen,travmatik,osteogen.
- C.*Chegaralangan va diffuz.
- D. Yengil,o'rta og'irlikda va og'ir.

13. Jag' periostitlarida o'tuv burma holati:

- A. O'tuv burma o'zgarishsiz.
- B.*O'tuv burma tekislashgan.
- C. O'tuv burma och pushti rangda.
- D. O'tuv burmada kataral shish.

14. Limfadenit-bu:

- A. Yog' to'qimasining tarqalgan yiringli yallig'lanish jarayoni.
- B. Yog' to'qimasining chegaralangan yiringli yallig'lanish jarayoni.
- C.*Limfa tuguning yallig'lanishi.
- D. Suyak to'qimasining infeksiyali yiringli nekrotik yallig'lanishi.

15. Jag' osteomiyelitining o'tkir osti bosqichida og'iz bo'shlig'i shilliq qavati holati:

- A. Qizargan.
- B.*Ko'kimtir rangda.
- C. Och pushti rangda.
- D. Qizg'ish-ko'kimtir rangda.

16. Osteomiyelitning o'tkir bosqichida jag'ning rentgenologik tasviri:

- A.*Hech qanday suyak o'zgarishlari kuzatilmaydi.
- B. Faqat kasal tish sohasida o'zgarishlari kuzatiladi.
- C. Jag'da sekvestr bo'shliqlari aniqlanadi.
- D. Yallig'lanish sohasi chekkalarida aniq chegaraga ega bo'lmagan suyak destruksiyasi kuzatiladi.

17. Bemor statsionar sharoitda davolanadi:

- A. Perikoronoritda.
- B.*Periostitda.
- C. Limfadenitda.
- D. Paradontitda.

18. Osteomiyelitning surunkali bosqichida jag'ning rentgenologik tasviri:

- A. Hech qanday suyak o'zgarishlari kuzatilmaydi.
- B. Faqat kasal tish sohasida o'zgarishlari kuzatiladi.
- C.*Jag'da sekvestr bo'shliqlari aniqlanadi.
- D. Yallig'lanish sohasi chekkalarida aniq chegaraga ega bo'lmagan suyak destruksiyasi kuzatiladi.

19. Periostitni jarrohlik usulida davolashning asosiy maqsadi:

- A.*Yiringli o'choqni kesib ochish va sababchi kasal tishni olib tashlash.
- B. Sababchi kasal tishni olib tashlash.
- C. Yiringli o'choqni kesib ochish.
- D. Yiringli bo'shliqlarga antiseptik ishlov beriladi.

20. Suyak to'qimasining infeksiyali yiringli nekrotik yallig'lanishi-bu:

- A. Periodontit.
- B. Paradontit.
- C. Periostit.
- D.*Osteomiyelit.

21. Flegmona-bu:

- A.*Yog' to'qimasining tarqalgan yiringli yallig'lanish jarayoni.
- B. Yog' to'qimasining chegaralangan yiringli yallig'lanish jarayoni.
- C. Limfa tuguning yallig'lanishi.
- D. Suyak to'qimasining infeksiyali yiringli nekrotik yallig'lanishi.

22. Jag' periostitlarida kasal sohani paypaslab ko'rilganda nima aniqlanadi:

- A. Og'riqsiz infiltrat.
- B. Alveola o'sig'i 2 tomondan yog'onlashgan.
- C. Alveola o'sig'i 2 tomondan yupqalashgan.
- D.*Og'riqli infiltrat.

23. Kelib chiqishiga ko'ra osteomiyelitning turlari:

- A. O'tkir,o'tkir osti va surunkali.
- B.*Gematogen,travmatik,osteogen.
- C. Chegaralangan va diffuz.
- D. Yengil,o'rta og'irlikda va og'ir.

24. Jag' periostitlarida yiringning erkin chiqishini ta'minlash uchun nima qilinadi:

- A.*Bo'shliq ichiga rezina lentacha(drenaj) joylanadi.
- B. Sababchi kasal tishni olib tashlanadi.
- C. Bo'shliq ichiga rezina lentacha(drenaj) joylash shart emas.
- D. Bemor ogiz bo'shlig'ini furatsilin eritmasi bilan chayishi kerak.

25. O'tkir yiringli periostitni davolaganda yara ichiga rezina drenaj qachon qo'yiladi:

- A. 2-kun.
- B. 3-kun.
- C. 4-kun.
- D.*Kesib ochilgan zahotiyoq.

26. Abscess-bu:

- A. Yog' to'qimasining tarqalgan yiringli yallig'lanish jarayoni.
- B.* Yog' to'qimasining chegaralangan yiringli yallig'lanish jarayoni.
- C. Limfa tuguning yallig'lanishi.
- D. Suyak to'qimasining infeksiyali yiringli nekrotik yallig'lanishi.

27. Osteomiyelitning o'tkir osti bosqichida jag'ning rentgenologik tasviri:

- A. Hech qanday suyak o'zgarishlari kuzatilmaydi.
- B. Faqat kasal tish sohasida o'zgarishlari kuzatiladi.
- C. Jag'da sekvestr bo'shliqlari aniqlanadi.
- D.*Yallig'lanish sohasi chekkalarida aniq chegaraga ega bo'lmagan suyak destruksiyasi kuzatiladi.

28. Limfa tuguning yallig'lanishi-bu:

- A. Abscess.
- B. Flegmona.
- C.*Limfadenit.
- D. Osteomiyelit.

29. Osteomiyelitning diffuz turida og'riq turi:

- A. Og'riq kasal tish sohasida bo'ladi.
- B. Og'riq ikkala jag'ga tarqaladi.
- C. Og'riq kechasi kuchayadi.
- D.*Og'riq butun jag' bo'ylab hosil bo'ladi.

30. Yog' to'qimasining chegaralangan yiringli yallig'lanish jarayoni-bu:

- A.*Abscess.
- B. Flegmona.
- C. Limfadenit.
- D. Osteomiyelit.

31. Kechishiga ko'ra osteomiyelitning turlari:

- A.*O'tkir,o'tkir osti va surunkali.
- B. Gematogen,travmatik,osteogen.
- C. Chegaralangan va diffuz.
- D. Yengil,o'rta og'irlikda va og'ir.

32. Jag' osteomiyelitining o'tkir bosqichida og'iz bo'shlig'i shilliq qavati holati:

- A.*Qizargan.
- B. Ko'kimtir rangda.
- C. Och pushti rangda.
- D. Qizg'ish-ko'kimtir rangda.

33. Yog' to'qimasining tarqalgan yiringli yallig'lanish jarayoni.

- A. Abssess.
- B.*Flegmona.
- C. Limfadenit.
- D. Osteomiyelit.

34. Osteomiyelit-bu:

- A. Yog' to'qimasining tarqalgan yiringli yallig'lanish jarayoni.
- B. Yog' to'qimasining chegaralangan yiringli yallig'lanish jarayoni.
- C. Limfa tuguning yallig'lanishi.
- D.*Suyak to'qimasining infeksiyali yiringli nekrotik yallig'lanishi.

35. Tishlarning chiqish sabablariga kirmaydi:

- A.*Yumshoq ovqatlarni uzib olish.
- B. Mexanik zarba.
- C. Tish olish vaqtida asboblardan noto'g'ri foydalanish.
- D. Qattiq ovqatlarni uzib olish.

36. Yuz-jag' sohasi yumshoq to'qimalari jarohatlariga kirmaydi:

- A. Lat yeyish.
- B. Shilinish.
- C. Teri butunligining buzilishi.
- D.*Tishlarning jarohatlari.

37. Tishlarning lat yeyishi asorati:

- A. Shu tish o'rnida follikulyar kista hosil bo'lishi.
- B. Shu tish o'rnida odontogen o'sma hosil bo'lishi.
- C. Shu tish o'rnida jag'larning suyak o'smalari hosil bo'lishi.
- D.*Shu tish ildiz uchida radikulyar kista hosil bo'lishi.

38. Yuz-jag' sohasi yumshoq to'qimalari jarohatlariga ishlov berilgandan keyin choklar qachon olinadi:

- A. 9-10 kunlari.
- B. 3-4 kunlari.
- C.*7-8 kunlari.
- D. 5-6 kunlari.

39. Yuz-jag' sohasi yumshoq to'qimalari lat yeyishida dastlabki kunlarida to'qimalar rangi:

- A.*Qizg'ish.
- B. Ko'kimtir.

- C. Sarg'ish.
 - D. O'zgarishsiz.
- 40. Yuz-jag' sohasi yumshoq to'qimalari lat yeyishida 4-6 kunlarida to'qimalar rangi:**
- A. Qizg'ish.
 - B.*Ko'kimtir.
 - C. Sarg'ish.
 - D. O'zgarishsiz.
- 41. Yuz-jag' sohasi yumshoq to'qimalari lat yeyishida 10-14 kunlarida to'qimalar rangi:**
- A. Qizg'ish.
 - B. Ko'kimtir.
 - C.*Sarg'ish.
 - D. O'zgarishsiz.
- 42. Yuz-jag' sohasi yumshoq to'qimalari lat yeyishida dastlabki 2-3-kunlarida qanday davo choralari qo'llaniladi:**
- A. O'g'riqsizlantiruvchi vositalar.
 - B. Fizioterapevtik muolajalar.
 - C.*Sovuq kompress.
 - D. So'riluvchi davo.
- 43. Yuz-jag' sohasi yumshoq to'qimalari lat yeyishida to'qimalar rangi qizg'ish rang bo'lishi qaysi kunlarga to'g'ri keladi:**
- A. 6-10 kunlari.
 - B. 10-14 kunlari.
 - C. 4-6 kunlari.
 - D.*Dastlabki kunlari.
- 44. Yuz-jag' sohasi yumshoq to'qimalari lat yeyishida to'qimalar rangi ko'kimtir rang bo'lishi qaysi kunlarga to'g'ri keladi:**
- A. 6-10 kunlari.
 - B. 10-14 kunlari.
 - C.*4-6 kunlari.
 - D. Dastlabki kunlari.
- 45. Yuz-jag' sohasi yumshoq to'qimalari lat yeyishida to'qimalar rangi sarg'ish rang bo'lishi qaysi kunlarga to'g'ri keladi:**
- A. 6-10 kunlari.
 - B.*10-14 kunlari.
 - C. 4-6 kunlari.
 - D. Dastlabki kunlari.

46. Pastki jag' orqaga chiqqanda jag'larni kuch bilan joyiga solishning mohiyati nima?

- A. Bo'g'im boshchasini bo'g'im do'mbog'idan orqaga surishdan iborat.

- B.*Bo'g'im boshchasini bo'g'im do'mbog'idan oldinga surishdan iborat.
- C. Bo'g'im boshchasini bo'g'im do'mbog'idan yonga surishdan iborat.
- D. Bo'g'im boshchasini bo'g'im do'mbog'idan yuqoriga surishdan iborat

47. Stenotik asfeksiya-bu:

- A. Halqumning yot jismlar bilan berkilib qolishi natijasida yuzaga keladigan asfeksiya.
- B. Tilning orqaga ketib qolishi natijasida yuzaga keladigan asfeksiya.
- C.*Nafas yo'llari gematomasi natijasida yuzaga keladigan asfeksiya.
- D. Hushsiz bemorning nafas yo'llari berkilib qolishi natijasida yuzaga keladigan asfeksiya.

48. Pastki jag' sinishining klinikasi:

- A.*Prikusning buzilishi,kuchli og'riq,pastki jag'ning siljishi.
- B. Yutinish va nafas olishning qiyinlashuvi.
- C. Hushdan ketish,qon ketish,og'riq.
- D. Burundan qon ketish,og'riq,ko'zoynak simptomi.

49. Yuqori jag' sinishining klinikasi:

- A. Prikusning buzilishi,kuchli og'riq,pastki jag'ning siljishi.
- B. Yutinish va nafas olishning qiyinlashuvi.
- C. Hushdan ketish,qon ketish,og'riq.
- D.*Burundan qon ketish,og'riq,ko'zoynak simptomi.

50. Jag' sinishlarining sinish chizig'iga ko'ra turlari:

- A.*Ko'ndalang,qiyshiq,bo'ylama.
- B. To'liq va to'liq bo'lmagan.
- C. Qo'shaloq, ko'p sonli va parchasimon.
- D. Ochiq va yopiq.

4- variant

1. Agar pastki jag' o'rta chiziq bo'ylab iyak sohasida sinsa,siniq bo'laklar holati:

- A. Katta suyak bo'lagi pastga suriladi.
- B. Kichik suyak bo'lagi yuqoriga ko'tariladi.
- C.*Siljishi minimal yoki siljimaydi.
- D. Siljiydi.

2. Jag' sinishlarining suyak butunligini buzilishiga ko'ra turlari:

- A. Ko'ndalang,qiyshiq,bo'ylama.
- B.*To'liq va to'liq bo'lmagan.
- C. Qo'shaloq, ko'p sonli va parchasimon.
- D. Ochiq va yopiq.

3. Pastki jag' sinishida siljish hisobiga qanday prikus hosil bo'ladi:

- A. Progenik.
- B. Prognatik.
- C. Chuqur.

D.*Ochiq.

4. Agar pastki jag' qoziq tishlar sohasida sinsa,siniq bo'laklar holati:

- A. Siljiydi.
- B. Siljishi minimal.
- C. Siljimaydi.
- D.*Katta suyak bo'lagi pastga suriladi,kichik suyak bo'lagi yuqoriga ko'tariladi.

5. Pastki jag'singanda bemorlarning og'iz holati:

- A. Og'zi yopiq.
- B. Og'zi 1/3 ochiq.
- C. Og'zi to'liq ochiq.
- D.*Og'zi yarim ochiq.

6. Jag' sinishlarining siniq soniga ko'ra turlari:

- A. Ko'ndalang,qiyshiq,bo'ylama.
- B. To'liq va to'liq bo'lmagan.
- C.*Qo'shaloq, ko'p sonli va parchasimon.
- D. Ochiq va yopiq.

7. Pastki jag' siniishida bosim belgisi:

- A. Paypaslaganda pastki jag' siniq bo'laklari surilib,bir-birini ustiga chiqib ketadi.
- B. Paypaslaganda zinapoyaga o'xshash belgi kuzatiladi.
- C. Paypaslaganda siniq bo'laklarini bir-biriga ishqalanishi eshitiladi.
- D.*Pastki jag'ni engak sohasiga katta barmoq bilan bosilganda bemor singan sohada og'riq paydo bo'ladi.

8. "Ko'zoynak simptomi" jag' suyaklari sinishining qaysi turida kuzatiladi:

- A.*Yuqori jag' Le-For -3 bo'yicha sihganda.
- B. Yuqori jag' Le-For -2 bo'yicha sihganda.
- C. Yuqori jag' Le-For -1 bo'yicha sihganda.
- D. Pastki jag' singanda.

9. Aspiratsion asfeksiya-bu:

- A. Halqumning yot jismlar bilan berkilib qolishi natijasida yuzaga keladigan asfeksiya.
- B. Tilning orqaga ketib qolishi natijasida yuzaga keladigan asfeksiya.
- C. Nafas yo'llari gematomasi natijasida yuzaga keladigan asfeksiya.
- D.*Hushsiz bemorning nafas yo'llari berkilib qolishi natijasida yuzaga keladigan asfeksiya

10. Yuqori jag' sinishida qanday prikus hosil bo'ladi:

- A. Progenik.
- B. Prognatik.
- C. Chuqur.
- D.*Ochiq.

11. Jag' sinishlarini davolashning asosiy maqsadi:

- A.*Qisqa vaqt ichida singan bo'laklarni bitishi,prikusning tiklanishi.

- B. Qisqa vaqt ichida singan bo'laklarni bitishi.
- C. Qisqa vaqt ichida prikusning tiklanishi.
- D. Qisqa vaqt ichida singan bo'laklarni joyiga to'g'irlash.

12. Repozitsiya nima?

- A. Singan suyak bo'laklarini harakatsizlantirish.
- B. Singan suyak bo'laklarini gipslash.
- C. Singan suyak bo'laklarini shinalash.
- D.*Singan suyak bo'laklarini joyiga to'g'irlash.

13. Pastki jag' chiqish sabablariga kirmaydi:

- A. Esnash.
- B. Tish oldirish.
- C. Pastki jag' tanasiga zarb tekkanda.
- D.*Qattiq kulish.

14. Pastki jag' chiqishlari turlari:

- A.*Oldinga va orqaga.
- B. Oldinga va yonga.
- C. Orqaga va yonga.
- D. O'ng yoki chap yonga.

15. Dislakatsion asfeksiya-bu:

- A. Halqumning yot jismlar bilan berkilib qolishi natijasida yuzaga keladigan asfeksiya.
- B.*Tilning orqaga ketib qolishi natijasida yuzaga keladigan asfeksiya.
- C. Nafas yo'llari gematomasi natijasida yuzaga keladigan asfeksiya.
- D. Hushsiz bemorning nafas yo'llari berkilib qolishi natijasida yuzaga keladigan asfeksiya.

16. Ayvi,Vilga,Geykin bog'lamlari qanday bog'lam turiga kiradi:

- A. Elastik.
- B. Standart.
- C.*Ligaturali.
- D. Leykoplastirli.

17. Tigershtedt shinasi necha kunga qo'yiladi:

- A. 10-20 kun.
- B.*25-30 kun.
- C. 3-5 kun.
- D. 5-10 kun.

18. Pastki jag' oldinga chiqqanda jag'larni kuch bilan joyiga solishning mohiyati nima?

- A.*Bo'g'im boshchasini bo'g'im do'mbog'idan orqaga surishdan iborat.
- B. Bo'g'im boshchasini bo'g'im do'mbog'idan oldinga surishdan iborat.
- C. Bo'g'im boshchasini bo'g'im do'mbog'idan yonga surishdan iborat.
- D. Bo'g'im boshchasini bo'g'im do'mbog'idan yuqoriga surishdan iborat.

19. Obturatsion asfeksiya-bu:

- A.* Halqumning yot jismlar bilan berkilib qolishi natijasida yuzaga keladigan asfeksiya.
- B. Tilning orqaga ketib qolishi natijasida yuzaga keladigan asfeksiya.
- C. Nafas yo'llari gematomasi natijasida yuzaga keladigan asfeksiya.
- D. Hushsiz bemorning nafas yo'llari berkilib qolishi natijasida yuzaga keladigan asfeksiya.

20. Ateroma nima?

- A. Qon tomirlarining tug'ma rivojlanishining buzilishi oqibatida kelib chiqadigan yumshoq to'qima o'smasi.
- B. Milk va til so'rg'ichlarining oshishidan oqibatida kelib chiqadigan yumshoq to'qima o'smasi.
- C. Limfa tomirlari rivojlanishi buzilishi oqibatida kelib chiqadigan yumshoq to'qima o'smasi.
- D.*Yog' bezlari sekretining ajralishi va chiqishi to'silishi oqibatida kelib chiqadigan yumshoq to'qima o'smasi.

21. Gemangioma nima?

- A.*Qon tomirlarining tug'ma rivojlanishining buzilishi oqibatida kelib chiqadigan yumshoq to'qima o'smasi.
- B. Milk va til so'rg'ichlarining oshishidan oqibatida kelib chiqadigan yumshoq to'qima o'smasi.
- C. Limfa tomirlari rivojlanishi buzilishi oqibatida kelib chiqadigan yumshoq to'qima o'smasi.
- D. Yog' bezlari sekretining ajralishi va chiqishi to'silishi oqibatida kelib chiqadigan yumshoq to'qima o'smasi.

22. Limfangioma nima?

- A. Qon tomirlarining tug'ma rivojlanishining buzilishi oqibatida kelib chiqadigan yumshoq to'qima o'smasi.
- B. Milk va til so'rg'ichlarining oshishidan oqibatida kelib chiqadigan yumshoq to'qima o'smasi.
- C.*Limfa tomirlari rivojlanishi buzilishi oqibatida kelib chiqadigan yumshoq to'qima o'smasi.
- D. Yog' bezlari sekretining ajralishi va chiqishi to'silishi oqibatida kelib chiqadigan yumshoq to'qima o'smasi.

23. Papilloma nima?

- A. Qon tomirlarining tug'ma rivojlanishining buzilishi oqibatida kelib chiqadigan yumshoq to'qima o'smasi.
- B.*Milk va til so'rg'ichlarining oshishidan oqibatida kelib chiqadigan yumshoq to'qima o'smasi.
- C. Limfa tomirlari rivojlanishi buzilishi oqibatida kelib chiqadigan yumshoq to'qima o'smasi.
- D. Yog' bezlari sekretining ajralishi va chiqishi to'silishi oqibatida kelib chiqadigan yumshoq to'qima o'smasi.

24.Ameloblastoma nima?

- A.*Odontogen epiteliydan rivojlanadigan xavfsiz o'sma.

- B. Dentin to'qimasiga bog'liq fibroplastik o'sma.
- C. Tish rivojlanishining buzilishi natijasida kelib chiqadigan xavfsiz o'sma.
- D. Jag'larning alveola qirrasida joylashgan o'smasimon o'zgarishlar.

25. Odontogen fibroma nima?

- A. Odontogen epiteliydan rivojlanadigan xavfsiz o'sma.
- B.*Dentin to'qimasiga bog'liq fibroplastik o'sma.
- C. Tish rivojlanishining buzilishi natijasida kelib chiqadigan xavfsiz o'sma.
- D. Jag'larning alveola qirrasida joylashgan o'smasimon o'zgarishlar.

26. Yog' bezlari sekretining ajralishi va chiqishi to'silishi oqibatida kelib chiqadigan yumshoq to'qima o'smasi-bu:

- A.*Ateroma.
- B. Gemangioma.
- C. Limfangioma.
- D. Papilloma.

27. Odontoma nima?

- A. Odontogen epiteliydan rivojlanadigan xavfsiz o'sma.
- B. Dentin to'qimasiga bog'liq fibroplastik o'sma.
- C.*Tish rivojlanishining buzilishi natijasida kelib chiqadigan xavfsiz o'sma.
- D. Jag'larning alveola qirrasida joylashgan o'smasimon o'zgarishlar.

28. Epulis nima?

- A. Odontogen epiteliydan rivojlanadigan xavfsiz o'sma.
- B. Dentin to'qimasiga bog'liq fibroplastik o'sma.
- C. Tish rivojlanishining buzilishi natijasida kelib chiqadigan xavfsiz o'sma.
- D.*Jag'larning alveola qirrasida joylashgan o'smasimon o'zgarishlar.

29. Jag'larning alveola qirrasida joylashgan o'smasimon o'zgarishlar.

- A.*Epulis.
- B. Odontoma.
- C. Odontogen fibroma.
- D. Ameloblastoma.

30. Xondroma nima?

- A. Tish rivojlanishining buzilishi natijasida kelib chiqadigan xavfsiz o'sma.
- B. Suyak to'qimasidan tashkil topgan xavfsiz o'sma.
- C.*Tog'ay to'qimasidan tashkil topgan xavfsiz o'sma.
- D. Tolali biriktiruvchi o'sma.

31. Osteoma nima?

- A. Tish rivojlanishining buzilishi natijasida kelib chiqadigan xavfsiz o'sma.
- B.*Suyak to'qimasidan tashkil topgan xavfsiz o'sma.
- C. Tog'ay to'qimasidan tashkil topgan xavfsiz o'sma.
- D. Tolali biriktiruvchi o'sma.

32. Kaposhi sarkomasi qaysi tolalardan hosil bo'ladi:

- A.*Limfa tolalaridan.
- B. Arterial tolalardan.
- C. Venoz tolalardan.
- D. Kapillyarlardan.

33. Qon tomirlarining tug'ma rivojlanishining buzilishi oqibatida kelib chiqadigan yumshoq to'qima o'smasi-bu:

- A. Ateroma.
- B.*Gemangioma.
- C. Limfangioma.
- D. Papilloma.

34. Osteogen jag' o'smalariga kiradi:

- A. Ranula.
- B. Odontoma,epulis.
- C. Fibroma,papiloma.
- D.*Xondroma,osteoma.

35. Tish rivojlanishining buzilishi natijasida kelib chiqadigan xavfsiz o'sma.

- A. Epulis.
- B.*Odontoma.
- C. Odontogen fibroma.
- D. Ameloblastoma.

36. Odontogen o'smalarga kiradi:

- A. Ranula.
- B.*Odontoma,epulis.
- C. Fibroma,papiloma.
- D. Xondroma,osteoma.

37. Milk va til so'rg'ichlarining oshishidan oqibatida kelib chiqadigan yumshoq to'qima o'smasi-bu:

- A. Ateroma.
- B. Gemangioma.
- C. Limfangioma.
- D.*Papilloma.

38. Dentin to'qimasiga bog'liq fibroplastik o'sma-bu:

- A. Epulis.
- B. Odontoma.
- C.*Odontogen fibroma.
- D. Ameloblastoma.

39. So'lak bezi kistalariga kiradi:

- A.*Ranula.
- B. Odontoma,epulis.
- C. Fibroma,papiloma.
- D. Xondroma,osteoma.

40. Odontogen epiteliydan rivojlanadigan xavfsiz o'sma-bu:

- A. Epulis.
- B. Odontoma.
- C. Odontogen fibroma.
- D.*Ameloblastoma.

41. Yumshoq to'qima o'smalariga kiradi:

- A. Ranula.
- B. Odontoma,epulis.
- C.*Fibroma,papiloma.
- D. Xondroma,osteoma.

42. Limfa tomirlari rivojlanishi buzilishi oqibatida kelib chiqadigan yumshoq to'qima o'smasi-bu:

- A. Ateroma.
- B. Gemangioma.
- C.*Limfangioma.
- D. Papilloma.

43. Ameloblastoma ko'pincha joylashadi:

- A.*Pastki jag'ning molyar tishlar sohasida.
- B. Premolyar va molyar qismida.
- C. Tish ildizi va chiqmagan tish tojchasiga bog'liq.
- D. Frontal tishlar sohasida alveola o'sig'i qirrasida.

44. Epulis ko'pincha joylashadi:

- A. Pastki jag'ning molyar tishlar sohasida.
- B. Premolyar va molyar qismida.
- C. Tish ildizi va chiqmagan tish tojchasiga bog'liq.
- D.*Frontal tishlar sohasida alveola o'sig'i qirrasida.

45. Odontoma ko'pincha joylashadi:

- A. Pastki jag'ning molyar tishlar sohasida.
- B.*Premolyar va molyar qismida.
- C. Tish ildizi va chiqmagan tish tojchasiga bog'liq.
- D. Frontal tishlar sohasida alveola o'sig'i qirrasida.

46. Odontogen fibroma ko'pincha joylashadi:

- A. Pastki jag'ning molyar tishlar sohasida.
- B. Premolyar va molyar qismida.
- C.*Tish ildizi va chiqmagan tish tojchasiga bog'liq.
- D. Frontal tishlar sohasida alveola o'sig'i qirrasida.

47. Epulis qaysi to'qimadan rivojlanadi:

- A. Paradontdan.
- B.*Periodont to'qimasidan.
- C. Sement to'qimasidan.
- D. Emaldan.

48. Odontomada rentgenologik tekshirishda ko'rinadi:

- A. Noaniq chegaraga ega bo'lgan deatruksiya o'chog'i.
- B. Suyakda bir yoki bir necha bo'shliqlar.
- C.*Chegarasi aniq bo'lgan suyakning yumshoq o'chog'i.
- D. Jag' suyak to'qimasining yemirilishi.

49. Ameloblastomada rentgenologik tekshirishda ko'rinadi:

- A. Noaniq chegaraga ega bo'lgan deatruksiya o'chog'i.
- B.*Suyakda bir yoki bir necha bo'shliqlar.
- C. Chegarasi aniq bo'lgan suyakning yumshoq o'chog'i.
- D. Jag' suyak to'qimasining yemirilishi.

50. Epulisda rentgenologik tekshirishda ko'rinadi:

- A. Noaniq chegaraga ega bo'lgan deatruksiya o'chog'i.
- B. Suyakda bir yoki bir necha bo'shliqlar.
- C. Chegarasi aniq bo'lgan suyakning yumshoq o'chog'i.
- D.*Jag' suyak to'qimasining yemirilishi.

5- variant

1. Poliklinika va statsionar sharoitida, rejali operatsiyadan oldin kilinishi shart:

- A. butun tanaga sanitariya ishlovini berish
- V. Ogiz bushligi stansiyasi
- S. Bemorni ruxiy-emotsional tayyorlash
- D. ogiz bushligi irrigatsiyasi

2. Yuz terisini operatsiyaga tayyorlash uchun ishlatiladi:

- A.1% xloramin eritmasi
- V.3 % formal'degid eritmasi
- S.Gilitserin-yodoform aralashmasi
- D.5% Lyugol eritmasi

3. Doka turundalarni shimdirish uchun kulaniladigan yodoform aralashmasi tarkibiga kiradi:

- A.Yodoform, Lyugol eritmasi, efir, distillangan suv

V.Yodoform, glitserin, etil spirt va efir

S.Yodoform, marganets kristallari, spirt va efir

D.Yodoform, yod eritmasi, glitserin va efir

4. Yuz terisini operatsiyaga tayyorlash uchun qo'llaniladi:

A.70%etil spirti, 2% yod nastoykasi Lyugol eritmasi

V.1% xloramin eritmasi, 5% yod nastoykasi

S.1% glitserin eritmasi, 5% Lyugol eritmasi

D.Furatsilin eritmasi (1: 5000),3 % yod nastoykasi

5.Ambulatoriya operatsiyasidan bevosita oldin utkazish zarur bulgan muolajala:

A.Ogiz bo'shligi irrigatsiyasi

V. Ogiz bushligi sanatsiyasi

S.Tishlarning elektroodontodiagnostikasi

D.Punksion biopasiya o'tkazish.

6.Tish olish operatsiyasiga asosiy ko'rsatmalar:

A.Ildizning ochilib kimirlab kolishi

V.Tiklash imkoniyati bulmagan funksonal kimmatini yukotishi

S.Tish tojining karioz parchalanishi

D.Tish toji va ildizining karioz yemirilishi

7.Xavfli shish bor bo'lgan soxadagi tishni:

A.Konservativ davolash kerak

V.darxol olib tashlash kerak

S.bemor sogaygach olib tashlash kerak

D. olish kerak, fakat statsionard

8. Yuqori jag'dagi tishlar olinayotganda, bemorning boshi shunday qo'yiladi:

A. Bemorning boshi yostikcha urtasida bulsin

V. Olinayotgan tish vrachning yelkasi tugrisida bulsin

S. bemor boshini kimirlatib yubormasin

D. vrach bemorning oldida ung tomonda bulsin

9. Tish katagidan ildizlarni sugirib olish uchun eng kup ishlatiladigan asbobning nomini kursating

A. Doloto

V. ekskavator

S. elevator

D. ombur

10. Qaysi ko'rsatma «kasal» tishni olib tashlashga asos bula olmaydi?

A. Utkir yiringli pulpiti

V. yuqori jag osteomieliti

S. pastki jag periostiti

D. yuqori jag periostiti.

11. Tish olish uchun qarshi ko'rsatmi hisoblanmaydi:

A. O'tkir yurak-kon tomir kasalliklari

V. gemorragik diatez

S. o'tkir pankreatit

D. o'tkir odontogen geymorit.

12. Qaysi asorat tish olingandan keyigi kechki asoratga kiradi?

- A.Pastki jagning sinishi
- V.pastkikatak nerv nevriti
- S.gaymor bushligi
- D.Tish

13. Tish olgach, qancha vaqtdan keyin tish katagi osteomieliti paydo bo'lishi mumkin?

- A.3 kundan
- V. bir oydan
- S. 2 xaftadan
- D. o'sha kunning o'zida

14. Yuqori jag' qaysi tish guruxlari olinganda, gaymor bo'shligi tubining teshilib qolishi xavfi ko'proq bo'ladi?

- A.1,2
- V.2,3
- S.5,6,7
- D.4,5

15. Ko'rsatilganlardan qaysi biri tish olish operatsiyasiga qarshi ko'rsatma xisoblanmaydi?

- A.Kon kasalliklari
- V. yuqori nafas yullari yalliglanishi
- S.gemorragik diatezlar
- D.infarktdan keyingi birinchi kunlar

16. Qaysi kasallikda tish olingach uning katakchasidan qon ketmaydi?

A. gemorragik diatezlar

V. gemofiliyada

S. leykozda

D. Gipotoniya

17. Yuqori jag'dagi qaysi tishlarni rotatsiya qilish xarakat bilan olish mumkin?

A. Xamma tishlarni

V. xamma premolyarlarni

S. xamma frontal tishlarni

D. fakat molyar tishlarni

18. Tish olish operatsiyasidan oldin, tish atrofii milkiga qaysi preparat bilan ishlov beriladi?

A. 1:10000 nisbatdagi kaliy permanganat eritmasi

V. 1 % yod nastoykasi

S. 5% yod eritmasi

D. xlorgeksidin eritmasi

19. Yuqori jagdagi kup ildizli tishlarning qaysi ildizini rotatsiya qilish yuli bilan olib tashlash mumkin?

A. Molyarlarning xamma ildizlarni

V. molyar tishlarning tanglay ildizini

S. premolyarlarning xamma ildizlarini

D. molyar tishlarning lunj ildizlarining

20. Pastki ung tomondagi katta jag tishlarni olish paytidagi vrachning xolatini kursating:

A. Bemorning old tomonida

V. bemordan ung tomondan oldinroq

S.bemordan ung tomonda, orkarokda

D.bemorning orka tomonida

21. Agar pastki molyar tishni olish paytida, uning bita ildizi olingan bulib, ikkinchisi sinib kolsa, uni olish uchun elevatordan foydalaniladimi?

A.Burchak ostida egilgan elevator

V.tugri elevator

S.leklyuz elevator

D. kachovsimon (doloto) elevator

22. Chukurda sinib kolgan Tish ildizini olib tashlash uchun qaysi jarroxlik operatsiyasini bajargan ma'kul?

A.Tish ildizini uch rezeksiyasi

V.sistektomiya

S.alveolotomiya

D.gemiseksiya

23.Usib chikmay kolgan va gorizontal xolda yotgan pastki jagdagi akl tishini olish uchun eng ma'kul bulgan jarroxlik usulini kursating:

A.Oldin 7-tishni olib, sung 8-ni olish

V.7-tishni olib tashlash, 8-ni joyda koldirish

S.8-tishni kesib bulaklab olish

D.tugri elevator yordamida kutarish

24.Alveolotomiya operatsiyasiga bulgan ko'rsatmani aniklang:

A.Aloxida joylashgan ildizni olishda

V.chukurda sinib kolgan ildizi bulaklariniolishda

S.bir necha ildizni birvarakayiga olishda

D.gemiseksiya operatsiyasini bajarish paytida

25. Tishni olish operatsiyasinibajarish paytida, Tish yoki ildiz qaysi joyga bexosdan tushib kolganda eng ogir asorat kelib chikish mumkin?

A.nafas yullariga

V.yuqori jag bushligiga

S.jag atrofidagi yumshok tukimalar ichiga

D.burun bushligiga

26. Alveolit kasalligi kay vaqtda kelib chikishi mumkin?

A.Tish katakchasiga tish toshlari tushib kolganda

V.Tish katakchasiga tish kariesi bulaklari tushganda

S.Tish katagi devorlarini uta maydalab Tish olganda

D.Katakchada suyak bulakchalari kolganda

27. Olingan tish katakchasidan kon ketishni tuxtatishning eng samarali usulini kursating:

A.Katak ichini maxkam tuldirib yodoformli tampon kuyish

V.kon ketgan joyini permanganat kaliy kristali bilan kuydirish

S.Tish katagi chetlarini kattik sikish

D.venaga aminokapron kislata eritmasini kuyish

28. Chukurda yotgan tish ildizlarini katakchadan sugurib olishda ishlatiladigan asbob nima deb ataladi?

A.Doloto

V.ombur

S.elevator

D.raspator

29. Qaysi kasallikda «kasal» tishni olib tashlash shart emas?

A.Yuqori jagdagi utkir ostemielitda

V.utkir yiringli priodontitda

S.pastki jagdagi utkir osteomielitda

D.surunkali ostemielitda

30. Ko'rsatilgan asoratlardan qaysi biri kechki asoratga kiradi?

A.Pastki katak nerv nevriti

V.pastki jagning sinib kolishi

S.yuqori jag bushligi tubining tushib kolishi

D.Tish ildizining sinib kolishi

31. Sanchgich nayzasimon (shtыkovidный), lunjlarining uchlari kushilmagan va buyinismi uzaytirilgan ombur qaysi tishlarni olishga mo'ljallangan

A.Fakat yuqori chapdagi 8-tish uchun

V. Fakat yuqori undagi 8-tish uchun

S.yuqori premolyalar uchun

D.yuqorida 6-va 7-tishlar uchun

32. Tishga ombur kuyilganda vrachning e'tibori aloxida nimalarga karatilgan bo'lishi kerak

A.Ombur tishlarining Tish joyidan toyib ketmasligiga

V.ombur tishlari milkni kushib ushlamasligiga

S.ombur tishlari ukning Tish ukiga mos tushishiga

D.birinchi xarakatni tugri kilishga

33. Yuqori jagdagi kurak va kozik tishlarni olganda ishlatiladigan omburni kursating

A.tugri shakildagi, lunjlari teks, kushilmagan

V.«s»-simon shakildagi, lunjlari teks, kushilmagan

S.bayanet (sanchgich nayza) shaklidagi

D.kushtumshuk shakilda lunji kushilgan

34.Yuqori jagdagi premolyar tishlarni olganda ishlatiladigan omburni kursating

A.«s»-simon shakilda, lekin bir lunjda tishchasi bor

V.tugri shakilda, lunjlari tekis, kushilmagan

S. sanchgich nayzasimon, uzaytirilgan buyinli

D.sanchgich nayzasimon, uchlari kushilgan

35. Yuqori jag ung tomondagi 6 tishni olishda ishlatiladigan omburni kursating:

A.Sanchgich nayzasimon

V.«s»-simon ung lunjida tishchasi bor

S. «s»-simon chap lunjida tishchasi bor

D.«s»-simon lunjlarida tishi yuk

36. Pastkijagdagi 8-tishni olishda ishlatiladigan omburni kursating

A.Kushtumshuksimon, kovurgasiga karab egilgan

V.Kushtumshuksimon, lunjlarining uchi kushilgan

S.Kushtumshuksimon, tekisligiga karab egilgan

D.«s»-simon kurinishda

37. Elevatorlar buladi:

A.Kovurgasiga karab egilgan

V. ikki tomonlama

S.yuqori va pastgi jaglar uchun

D.ung, chap vat ugri

38. Qaysi ombur pastki jagdagi tishlar va ularning ildizlarini olish uchun umuman ko‘llanilmaydi?

A.Kushtumshuksimon, kovurgasiga karab egilgan

V. Nayzasimon (shtikovidnie)

S.«s»-simon

D.Kushtumshuksimon, tishlari birg‘biriga tegib turuvchi

39. Yuqori jagdagi tishlar va ularning ildizlarini olish uchun umuman kullanilmaydigan omburni kursating:

A.«s»-simon

V.nayzasimon shakilda

S.kushtumshuksimon, kovurgasi tomonga egilgan

D.elevatorlar

40.Qaysi ko‘rsatma «kasal» tishni olib tashlashga asos bula olmaydi?

A.Utkir yiringli pulpiti

V.yuqori jag osteomieliti

S.pastki jag periostiti

D.yuqori jag periostiti.

41. Tish olish uchun qarshi ko‘rsatmi hisoblanmaydi:

A.O‘tkir yurak-kon tomir kasalliklari

V.gemorragik diatez

S.o‘tkir pankreatit

D.o'tkir odontogen gaymorit.

42. Qaysi asorat tish olingandan keyigi kechki asoratga kiradi?

A.Pastki jagning sinishi

V.pastkikatak nerv nevriti

S.gaymor bushligi

D.Tish

43. Tish olgach, qancha vaqtdan keyin tish katagi osteomieliti paydo bo'lishi mumkin?

A.3 kundan

V. bir oydan

S. 2 xaftadan

D. o'sha kunning o'zida

44. Yuqori jag' qaysi tish guruxlari olinganda, gaymor bo'shligi tubining teshilib qolishi xavfi ko'proq bo'ladi?

A.1,2

V.2,3

S.5,6,7

D.4,5

45. Ko'rsatilganlardan qaysi biri tish olish operatsiyasiga qarshi ko'rsatma xisoblanmaydi?

A.Kon kasalliklari

V. yuqori nafas yullari yalliglanishi

S.gemorragik diatezlar

D.infarktdan keyingi birinchi kunlar

46. Qaysi kasallikda tish olingach uning katakchasidan qon ketmaydi?

A. gemorragik diatezlar

V. gemofiliyada

S. leykozda

D.Gipotoniya

47. Yuqori jag'dagi qaysi tishlarni rotatsiya kilish xarakat bilan olish mumkin?

A.Xamma tishlarni

V.xamma premolyarlarni

S.xamma frontal tishlarni

D.fakat molyar tishlarni

48. Tish olish operatsiyasidan oldin, tish atrofii milkiga qaysi preparat bilan ishlov beriladi?

A.1:10000 nisbatdagi kaliy premanganat eritmasi

V.1 % yod nastoykasi

S.5% yod eritmasi

D.xlorgeksidin eritmasi

49. Yuqori jagdagi kup ildizli tishlarning qaysi ildizini rotatsiya kilish yuli Bilan olib tashlash mumkin?

A.Molyarlarning xamma ildizlarni

V.molyar tishlarning tanglay ildizini

S.premolyarlarning xamma ildizlarini

D.molyar tishlarning lunj ildizlarining

50. Pastki ung tomondagi katta jag tishlarni olish paytidagi vrachning xolatini kursating:

- A. Bemorning old tomonida
- V. bemordan ung tomondan oldinrok
- S. bemordan ung tomonda, orkarokda
- D. bemorning orka tomonida

6.4 Amaliy ko'nikma

Amaliy ko'nikmalar ro'yxati:

1 Tekshirilgan bolalarning yoshi va jinsi bo'yicha taqsimlanishi.

2. Tekshirilaётgan bemorlar 12 oy davomida dinamikada kuzatildi

3 Barcha bemorlar 3 guruxga bo'lindi: 1- gurux ko'rik vaqtida nisbatan sog'lom bolalar (kariyesi yo'q) (n=10). Bu guruxga ko'rik o'tkazildi, gigiyenik xolat baholandi, ammo ularga og'iz bo'shlig'i gigiyenasi o'rgatilmadi, gigiyenik xolat nazorat qilinmadi, faqat har 6 oyda og'iz bo'shlig'i xolati kuzatilib borildi

4 2- gurux kariyes bilan zararlangan va parodontida muammosi bo'lgan maktab o'quvchilaridan (n=20) iborat bo'lib, ular

1- profilaktik guruxni tashkil qiladi. Ularga kompleks profilaktik programma qo'llanildi:

- og'iz bo'shlig'i gigiyenasi o'rgatildi,
- ftor saqllovchi tish pastasidan foydalanish tavsiya qilindi,
- dog' bosqichidagi kariyes Biflyuorid 12 bilan davolandi,

- gigiyenik xolat va mikroflora 30 kundan so'ng, 6 va 12 oydan so'ng nazorat qilib borildi.

5 3- gurux kariyes bilan zararlangan va parodontida muammosi bo'lgan maktab o'quvchilaridan (n=20) iborat bo'lib, ular

2- profilaktik guruxni tashkil qiladi. . Ularga

- og'iz bo'shlig'i gigiyenasi o'rgatildi,

- ftor saqlovchi tish pastasidan foydalanish tavsiya qilindi, dog' bosqichidagi kariyes ftorlak bilan davolandi,

- gigiyenik xolat va mikroflora 30 kundan so'ng, 6 va 12 oydan so'ng dinamikada nazorat qilib borildi.

2.Milk usti va osti tish toshlarini mexanik usul yordamida tozalash.

Maqsad: mexanik usuli bo'yicha milk usti va osti tish tosh

Ko'rsatma: parodont kasalligi bilan kasallangan bemorlarda, milk usti va osti tish toshlarini mexanik usul yordamida tozalash.

Kerakli jihozlar: 3% perekis vodorod, 3 % lyugol eritmasi, ekskavator, ilgaklar, zond.

Bajariladigan bosqichlar

1.Himoya ko'z oynakni taqish

2.Dokali niqob va rezina qo'l qopdan foydalanish

3.Qo'l va asboblarni tayanch nuqtaga ko'yish (agar tish -qimirlasa uni chap qo'l barmoqlari bilan ushlab turiladi) -Operatsion maydoniga 3% N2O2 yoki 3% lyugol eritmasi yordamida antiseptik ishlov berish.

4. 3-4 ta tishlar sohasidagi milk osti tish toshlarini gladilka yoki ekskavator, ilgaklar yordamida ildiz uchidan tish toj qismiga qarab vizual ko'rik ostida tozalash.

5. Instrumentli qo'lni-qo'shni tishlarida yoki bemorning dahanida turishi kerak.

6. Harakatlar ohista qattiq toshlar sohasida asbobning ishchi qismi yordamida tirgaksimon harakat qilish kerak. - Tishlararo oraliqdan toshlarni gladilka yoki yarim

halkasimon ilgaklarning ishchi qismi bilan tirgaksimon harakati yordamida olib tashlanadi.

7.Toshlarni til sohasidan olib tashlashda asbobning ishchi qismi yordamida tirgaksimon harakat qilinadi. 0 4 10. -Stomatologik zond yordamida stomatologik oyna ko'rigi ostida tish yuzasidagi g'adirdirliklari aniqlanadi, agar bo'lmasa, demak toshlar yo'q hisoblanadi.

3.Fedorov-Volodkin usulida gigiyenik ko'rsatkichni aniqlash.

Mazkur ko'rsatkich 5-6 yoshdagi bolalar ogiz bo'shligigini gigiyenik xolatini aniqlash uchun tavsiya qilinadi.

1 Bu usulda gigiyenik ko'rsatkichni aniqlash uchun 43, 42, 41, 31, 32, 33 tishlarning vestibulyar yuzasi tekshiriladi.

2Tishlarning daxliz yuzasi maxsus eritma (Shiller-Pisarev, fuksin, eritrozin) yordamida bo'yaladi va mavjud bo'lgan tish yuzasi 39 karashlari quyidagi kod va ballar yordamida baxolanadi.

3.Bunda 5 ballik sistemadan foydalaniladi:

1. bal-tish karashi mavjud emas-tish bo'yalmagan.

2. bal-tish satxining 1/4 kismi bo'yalgan

3. bal-tish satxining 1/2 kismi bo'yalgan.

4. bal-tish satxining 3/4 kismi bo'yalgan.

5 bal-tish satxi to'liq bo'yalgan e'ki karash bilan toplanadi.

4Gigiyenik ko'rsatkich darajasini aniqlash uchun olingan ballar yig'indisi buyalgan tishlar soniga bo'linadi: Ballar yig'indisi OGI =6

5.Baxolash mezonlari:

Ko'rsatkich darajasi: to'liq darajasi;

1. 1.1-1.5 -yaxshi

2. 1.6-2.0 -qoniqarli

3. 2.1-2.5 -qoniqsiz

4. 2.6-3.4 -èmon

5. 3.5-5.0 –juda yomon

4.Parodont cho‘ntak chuqurligini aniqlash.

Maqsad: parodont cho‘ntak chuqurligini aniqlash.

Ko‘rsatma: parodont cho‘ntak chuqurligini kalibrlangan gladilka yoki millimetr bilan ajratilgan tugmasimon zond bilan aniqlash.

Kerakli jihozlar: millimetr bilan ajratilgan tugmasimon zond.

Bajariladigan bosqichlar qadamlar:

1.Kalibrlangan gladilka yoki millimetr bilan

ajratilgan tugmasimon zond olinadi

2.Asbobni patologik cho‘ntakka astalik bilan to yengil tiralish sezguncha kiritiladi.

3.Parodontal cho‘ntak chuqurligini mill qirg‘og‘idan to uning tubigacha vizual ko‘rik ostida o‘lchanadi vatish formulasiga bitta tishdan o‘lchangan barcha o‘lchovlar yig‘indisining o‘rtachasi yoziladi.

4.Olingan hisobni tish formulasiga qarab arab raqamlarida yozib qo‘yiladi.

5.Yumshoq tish karashini olib tashlash.

Maqsad: Yumshoq tish karashini gigiyenik pasta dastakka tibbiy tutamli tozalagich yordamida yumshoq tish karashlarini olib tashlash.

Ko‘rsatma:Yumshoq tish karashlarini tozalash.

Kerakli jihozlar:1% xlorgeksedin eritmasi dastakka tibbiy tutamli tozalagich lyugol eritmasi,rezinali polir,ftorlak,gigiyenik pasta.

Bajariladigan bosqichlar:

1.1%xlorgeksedin eritmasi bilan chayiladi

2. dastakka tibbiy tutamli cho‘tka tozalagichga,gigiyenik pasta qo‘yib,1000ayl/min tezlikda yumshoq tish karashlarini olib tashlanadi

3.Tishning vestibulyar,so‘ng oral yuzalaridagi tish karashlari olib tashlanadi.

4.Karashlarning tozalaganlik sifatini lyugol eritmasi yordamida aniqlanadi.

Tishlarni paxta bolishlar bilan so‘lakdan ajratish ,quritish va ftorlak bilan qoplash o‘tkaziladi.

6.Milk qirg‘og‘idan nekrotik karashni olib tashlash.

Maqsad: milk qirg‘og‘idan nekrotik karashni olish.

Ko‘rsatma: yarali nekrotik gingivitda, milk qirg‘og‘idan nekrotik karashni olish.

Kerakli jihozlar: 3% perekis vodorod, anestetik eritmasi, ferment, ekskavator, gladilka, kyuretk, metronidazol.

- 1.Og‘iz bo‘shlig‘ini antiseptik eritmalar bilan chayish
- 2.Tish milk qirg‘og‘ini so‘lakdan paxta bolishchalar bilan ajratish
- 3.Nekrozlangan milk qismini anestetik bilan applikatsiyalash (eritma, gel yoki spre yordamida)
- 4.Nekrozlangan milk qirg‘og‘iga ferment eritmasiga to‘yintiringan turundani 5 daqiqaga qoldirish
- 5.Turundalarni olib tashlash, milkning nekrozlangan qismini ekskavator, gladilka yoki kyuretk yordamida olib tashlash
- 6.Milk qirg‘og‘iga 3% perekis vodorod bilan antiseptik ishlov berish va xlorofilpt eritmasi bilan chayish.
- 7.Ishlov berilgan milk qirg‘og‘iga metronidazol preparati bilan applikasiya qilish.

7Periodontitli tishlarni davolashda dori vositalari “Yoks”, kaliy yodid bilan elektroforez o‘tkazish texnikasi.

Maksad:Tinglovchilarga dori vositalari bilan elektroforez usulini o‘rgatish

Ko‘rsatma: Periodontitlarning barcha turini davolashda

Jixozlar: Elektroforez o‘tkazish uchun “ Potok” apparati, fantomlar, stomatolgik asbobl, distillangan suv, “Yoks” preparati.

Bajaraladigan bosqichlar qadamlari:

- 1.Muolajadan avval apparatni ishga tayyorlash .

2. Tish soʻlakdan paxta bolishchalar bilan ajratiladi
3. Karioz kavakka medikamentoz ishlov beriladi
4. Tish ildiz kanallari Miller ignasiga oʻralgan paxta turundalari yordamida distillangan suv yordamida yuviladi va quritiladi
5. Dori modda shimdirilgan paxta turundasi Miller ignasi yordamida elektrodga ulangan holda kanalga kiritiladi
6. Kanal mum bilan berkitiladi
7. Bemor qoʻliga passiv elektrod namlangan doka bilan tutqaziladi va bemor ilk boʻsagʻasini sezguncha ulanadi.
8. Davolash 5-10 daqiqa davom etadi. Muolaja oʻtkazganda tok kuchini asta-sekinlik bilan tish soxasida yengil jimirlash yoki issiqlik sezguncha koʻpaytiriladi. Tish sezishi bilan kamaytiriladi va yana maʼlum vaqtdan soʻng asta sekinlik bilan 1-2m A gacha koʻtariladi.
9. Muolaja tamom boʻlgandan keyin sekin-asta apparatni oʻchirish

8.Immobilizatsiya

Maqsad: Byemorga proshevedli bogʻlam kuyish.

Koʻrsatma: Jag suyaklarini sinishi

Kerakli anjomlar: qalpok, prosha, rezina xalka.

Bajariladigan bosqichlar (qadamlar):

1. Bemor va shifokor uchun qulay xolatni tanlash
2. Bogʻlamni tayyorlash
3. Daxan soxasiga proshani toʻgʻirlab qoʻyish
4. Bemor boshiga qalpoq kiygizish
5. Bemor boshiga qalpoq kiygizish
6. Rezina xalqani tortib shapkaga bogʻlash

9.Pastki jag chikkanda tugrilash.

Maqsad: Pastki jagʻni chikishini tugirlash.

Koʻrsatma: Pastki jagʻni chikishi.

Kerakli anjomlar: sochiq yoki bint.

Bajariladigan bosqichlar (qadamlar):

1. Bemor va shifokor uchun kulay sharoit tanlash
2. Bosh barmokni marli bilan urab turib ogiz bushligiga kiritiladi.
3. Kolgan kul barmoklari pastki jag chaynov muskullarini birikish soxasiga kuyiladi va fiksatsiya kilinadi
4. Pastga va orkaga xarakat amalga oshiriladi
5. Bunga engak kutariladi
6. Pastki jag‘ tugri xolatga keltiriladi.
7. Pastki jag‘ bintli boglam bilan fiksatsiya kilinadi

10.Kistani punksiya kilish.

Maqsad:Kistani punksiya kilish.

Ko‘rsatma: Yuz jag soxasikistasi.

Kerakli anjomlar: stomatologik kuzgu, pinset,novokain,shprits.

Bajariladigan bosqichlar (qadamlar):

1. Shifokor va bemor uchun kulay xolatni tanlash
2. Ukol kilinadigan joyni yuvish
3. Ogriksizlantirish
4. Kistani punksiya kilish
5. Kistani ichidagi suyuklikni shipritsga olish
6. Kistani tekshirish

11. Davolovchi bog‘lam qo‘yish

Maqsad: gingivitlarda milk qirg‘og‘iga davolovchi bog‘lam ko‘yish.

Ko‘rsatma: gingivitlarda milk qirg‘og‘iga davolovchi bog‘lam ko‘yish.

Kerakli jihozlar: antiseptiklar, davolovchi malham, repin (pasta-pasta) Bajariladigan bosqichlar qadamlar:

- 1.Milk qirg‘og‘iga antiseptik ishlov berish
2. Davolovchi malhamni gladilka bilan milk qirg‘og‘iga qo‘yish
- 3Repin (pasta-pasta) yoki alginat qolip oluvchi massani xamirsimon holatga kelguncha aralashtirish
- 4.Massani milk qirg‘og‘iga yopishtirish - 2-3 soat qoldirish

12. Bolalar yuz jag soxasini ko‘rish va tekshirish

Maqsad: Yuz jag soxasini tekshirish.

Ko‘rsatma: Ogiz bushligi shillik kavati va tish kasalliklari.

Kerakli anjomlar: stomatologik kuzgu, pinset, zond.

Bajariladigan bosqichlar (qadamlar):

1. Bemor uchun qulay xolatni talash
2. Bemorni shikoyatlarini so‘rab surishtirish
3. Yuz soxasini tashqi ko‘rinishini ko‘zdan kechirish
4. Yuz-jag‘ sohasini palpatsiyasi
5. Og‘iz bo‘shlig‘ini asbob-uskunalar orqali ko‘rish
6. Kariyes bo‘shlig‘ini zondlash va perkussiya qilish
7. Qiyosiy tashxislash uchun kariyes bo‘shlig‘iga issiq suvga bo‘ktirilgan tamponni qo‘yish.

13. Yumshoq tish karashini tozalash.

Maqsad: yumshoq tish karashini gigiyenik pasta, dastakka tabbiy tutamli tozalagich yordamida yumshoq tish karashlarini olib tashlash.

Ko‘rsatma: yumshoq tish karashlarini tozalash.

Kerakli jihozlar: 1% xlorgeksidin eritmasi, dastak tabbiy tutamli tozalagich, lyugol eritmasi, rezinali polir, ftorlak, gigiyenik pasta.

Bajariladigan bosqichlar qadamlar:

1. Og‘iz bo‘shlig‘i 1% xlorgeksidin eritmasi bilan chayiladi
2. Dastakka tabbiy tutamli cho‘tkaga tozalagichga, gigiyenik pasta qo‘yib, 10000 ayl/min tezlikda yumshoq tish karashlarni olib tashlanadi.
3. Tishning vestibulyar, so‘ng oral yuzalaridan aylanma skanirlangan harakat orqali vizual ko‘rik ostida yumshoq tish karashlari olib tashlanadi.

4. Karashlarning tozalanganlik sifatini lyugol eritmasi yordamida aniqlanadi.
5. Zarurat paydo bo'lganda takroran tish cho'tka va pasta yordamida tozalash o'tkaziladi
6. Tish yuzasini rezina polirlar yordamida tozalanadi
7. Tishlarning paxta bolishchalar bilan so'lakdan ajratish, quritish va ftorli lak bilan qoplash o'tkaziladi.

14.Bemorda mandibulyar og'riqsizlantirishni bajarish

Xarakat algoritmi:

- 1.Manbulyar og'riqsizlantirish uchun ogiz maksimal ochiladi.
- 2.Og'riqsizlantirish soxasini chap qo'l ko'rsatgich barmog'i bilan paypaslab pastki jag' shoxi old qirrasini topiladi.
- 3.Ninani og'riqsizlantirish kerak bo'lgan soxa tishlariga perpendikulyar, keyin parallel qilib yuboriladi.
- 4.Ninadan anestetikni chikarib suyakka, 2-2,5 sm chukurlikda anestetik yuborildi
- 5.Og'riqsizlantirish o'tkazilayotgan paytda pastki jag' fiksatsiya kilib turiladi.
- 6.Og'riqsizlantirish natijasi tekshiriladi.

15Bemorga markaziy ogsizlantirish usulini bajarish

Xarakat algoritmi:

- 1Anestetik saqlanish muddatini tekshirishi
- 2Qulok oldi soxasi inyeksiya maydoniga aseptik ishlov beriladi
- 3.Steril shpritsga 2% -5,0 novokain olinadi.
- 4Quloq dirildogidan 2 sm steril lineyka bilan o'lchandi.
- 5.Pastki jag'ni xarakatlantirib bo'g'in boshchasi sezildi.
- 6.Bo'g'in va tojsimon o'siqlar orasidan igna teriga perpendikulyar kilib sanchiladi.

7.Igna 2.0-2.5 sm chuqurlikda kiritiladi.

8.Shu chuqurlikda 2% li –5,0 ml novokain yuboriladi.

16.Bemorda tuberal ogriksizlantirishni bajarish.

Xarakat algoritmi:

1.Bemordan allergik anamnez yig‘iladi.

2.Steril shpritsga 2% -5ml novokain olinadi.

3.Novokain tiniqligi, vaqti tekshirilib ko‘riladi.

3.Yuqori o‘tuvchi Burma soxasi yod bilan aseptik ishlov beriladi.

4.7 yuqori tish koronkasi o‘rtasidan oriyentir kilib o‘tuvchi burmadan 0.5 sm pastdan igna sanchiladi.

5.Igna 45 gradus burchak ostida to‘g‘rilanadi.

6.Igna 2,5 sm chuqurlikda yuqori, orqa, ichkari yo‘nalishda kirgiziladi.

7.Igna kiritilgan vaqtda anestetik kam-kam yuboriladi.

8.Oxirida qolgan anestetik chiqarilib igna tezgina olinadi.

17.Lunkadan qon ketishini tuxtatish.

Xarakat algoritmi:

1.Lunkaga aseptik ishlov berilib qayerdan qon kelayotganini aniqlash

2.Lunkadan ketayotgan qonni to‘xtatish uchun lunkaga aseptik ishlov beriladi.

3.Lunka reviziya kilib ko‘riladi.

4.Lunkaning gaymor bo‘shligi bilan tutashmaganligi aniqlanadi.

5.Lunka yodoform turunda bilan qattiq tamponada kilinadi.

6.Lunka atrofi shillik qavati tikiladi.

7.Qattik tishlab turish uchun salfetka qo‘yiladi.

8.Qon to‘xtatilgach ,bemor gematolog konsultatsiyasiga yuboriladi

18.FAVQULOTDA XOLATLARDA BEMORLARNI SARALASH VA SHOSHILINCH YORDAM KO'RSATISH TEXNIKASI:

Favkulotda xolatlar sodir bo'lganda xavfli xududdan shikastlanganlarni maxsus gurux xodimlari tomonidan xavfsiz joylarga olib chikiladi;

Ikkinchi gurux tomonidan shikastlanganlar axvoli baxolanib saralanadi,ya'ni:

-xayotiy ko'rsatkichlari manfiy bo'lganlarga - kora lenta;

-zudlik bilan tibbiy yordam ko'rsatish kerak bo'lganlarga-kizil lenta;

-axvoli o'rtacha og'irlikda va konikarli bo'lganlarga-sariq yoki yashil lenta.

Uchinchi gurux saralangan bemorlarni lentasini rangiga karab yordam ko'rsatadi.

To'rtinchi gurux yordam kursatilganlarni gospitalizatsiya uchun transportirovka kiladi.

19.QON KETISH:

Qon ketishni vaqtinchalik to'xtatish

Bir qancha usullari mavjud:

1. *Bosib turuvchi bog'lam.* Bu usul vena va kichikroq arteriyalardan qon oqishida uni vaqtincha to'xtatish uchun qo'llaniladi. Bunda steril doka bir necha qavat qilib qonayotgan sohaga qo'yiladi va ustidan yana steril doka bilan mahkam o'raladi.

2. *Oyoq-qo'lni bo'g'imidan bukish.* Taqim, chov, son, yelka arteriyasi, chov bo'g'imidagi son arteriyalari jarohatlanganda yuz beradigan qon oqishini, ba'zan oyoq-qo'lni maksimal bukish yoki bog'lab tortib qo'yish yo'li bilan to'xtatish mumkin.

3. *Jarohatda tomirni bosib turish.* Sizib chiqayotgan qon tomiri bosilib, to'xtatiladi.

4. *Jarohatni zich tamponlash.* Buning uchun tampon olinib, jarohatga birin-ketin va zich qilib biriktirish orqali qon to'xtatiladi. Odatda, bu usul burundan qon ketganda qo'llaniladi.

5. *Qonab turgan tomirga qisqich qo'yish.* Oyoq-qo'l, chanoq, qorin bo'shlig'ida chuqur joylashgan tomirlardan oqayotgan qon qisqich qo'yib to'xtatiladi.

6. *Tomir bo'ylab bosib turish.* Bu usulda ayrim yirik arteriyalardan oqayotgan qonni to'xtatishga tomirga yaqin joylashgan nuqtalar orqali suyaklarga bosish yo'li bilan erishiladi.

7. *Jgut bog'lash.* Bu ayniqsa, arterial qon ketishni to'xtatishda asosiy usul hisoblanadi. Arterial qon ketishida jgut jarohatga nisbatan yuqori tomonga qo'yiladi.

Jgut bog'lashdan oldin terini qisib qo'ymaslik uchun oyoq yoki qo'lga sochiq, bint o'raladi. Jgut cho'zilib, oyoq yoki qo'l atrofida aylantiriladi. Jgut o'ramlarining kesishmay, balki yonma-yon joylashishiga e'tibor berish zarur. Jgut uchlari mahkamlanadi va uning o'ramlaridan birining tagiga yozilgan qog'oz qistirib qo'yiladi. Jgut 2 soatdan ortiq qo'yilmasligi kerak, aks holda anaerob infeksiyalar rivojlanishiga va to'qimalar o'lishiga sabab bo'lishi mumkin. Arteriyaga qo'yilgan jgut to'g'ri bog'langanda oyoq yoki qo'lning undan chetroqdagi qismi oqaradi, jgutdan pastda puls yo'qoladi, qon oqishi to'xtaydi.

Qon ketishini uzil-kesil to'xtatish

Mexanik, fizik, kimyoviy va biologik usullari mavjud.

Bunda tomirlar ushlab olinib tikiladi. O'sha joyga muzli xaltacha qo'yiladi, bu usul asosan, kapillyarlardan qon ketganda qo'llaniladi.

Elektrokoagulyatsiya – elektrokoagulyator yordamida qon ketib turgan mayda tomirlar koagulyatsiya qilinadi. Ayrim vaqtlarda issiq fiziologik eritmadan ham foydalaniladi.

Tomirlarni toraytiruvchi, qon ivish tizimiga ta'sir qiluvchi vositalar beriladi. Gemostatik vositalarni mahalliy va umumiy qo'llash mumkin. Qon, uning elementlari, plazma quyish ham yaxshi natija beradi.

20. XUSHDAN KETGANDA:

Muolaja bajarish algoritmi

-Bemorni tekis joyga oyoqlarini ko'tarib yotqiziladi.

-Siqib turgan kiyimlar bo'shatiladi.

-Toza havo bilan ta'minlash

-Bemor yuziga va tanasiga sovuq suv sepiladi, piyoz va novshadil spirti hidlatiladi.

-Bemorni quloq suprasini massaj qilish kerak. Oyog'iga grekla qo'yiladi. Shirin choy ichiriladi.

Vrach tavsiyasiga ko'ra:

Kordiamin - 25%-1,0-2,0 ml t/o,

Kofein 10%-1,0 ml t/o

21.KUYISHLARDA:

1. Kimyoviy kuyish bo'lsa 10-15 min oqib turgan suvda yuvish kerak.
2. Quruq steril salfetka bilan yopiladi, steril salfetka bo'lmasa toza mato yopiladi, gospitalizatsiya qilinadi.
3. **Vrach tavsiyasiga ko'ra:**og'riq qoldirish uchun –promedol, amnopen, morfin, analgin m/o yuboriladi.
4. Desensibilizatsiyalovchi antigistamin preparatlar-dimedrol, suprastin, v/m agar statsionarga yotqizishgacha 1 soatdan ortiq vaqt ketsa, plazma o'rnini bosuvchi suyuqliklar beriladi 800-1200ml
5. Shokka qarshi choralardan biri issiq choy yoki kofe, ishqoriy mineral suv.
6. Ichida elektrolitlari bo'lmagan suyuqlikni 0,5 l dan ortiq bermaslik kerak, chunki – suvli intoksikatsiyaga sabab bo'ladi.

Kuygan kishiga birinchi yordam ketma-ketligi kuyish sodir bo'lgan yerda amalga oshiriladi:

ta'sir etayotgan issiqlikni to'xtatish

kuygan yerni sovutish

og'riq qoldirish.

kuygan soxa ustini steril mato bilan bekitish.

zudlik bilan kasalxonaga yetkazish

22SUVGA CHO'KGANDA:

Cho'kayotgan kishini qutqarib olishda juda ehtiyot bo'lish zarur. Uning orqasidan suzib borish kerak. Sochidan yoki qo'ltig'idan ushlab uning yuzini yuqoriga qaratib, tortib ketishiga yo'l qo'ymay qirg'oq tomonga suzish kerak.

Birinchi yordamni u suvdan chiqarilgandan boshlash kerak. Qutqarilgan kishining tizzasini bukib, u qorni bilan yotqiziladi, bunda uning boshi ko'krak qafasidan pastda bo'lishi kerak. So'ngra ko'krak qafasini bosadigan qattiq harakatlar bilan traxeya va bronxlardagi suvni chiqarishga harakat qilinadi. Havo o'tadigan yo'llardan suv chiqarilgandan so'ng, shikastlangan kishini tekis joyga yotqizib, nafas olish to'xtab qolgan taqdirda ma'lum usullardan biri (og'izdan-og'izga yoki burundan – burunga) bilan daqiqaga 16-18 martadan sun'iy nafas oldirishga kirishiladi. Yurak faoliyati to'xtaganda massaj qilish zarur.

23KRAMER SHINASIDAN FOYDALANISH

Kerakli jixozlar: Kramer shinasi.

Kerakli xom-ashyolar: paxta, bintlar.

Bajarish algoritmi

Kramer shinasini qo‘l uchun ko‘proq qo‘llaniladi. Kramer shinasini qo‘lga qo‘yish uchun bosqichda bajariladi:

- 1) qayerga shina qo‘yiladigan bo‘lsa, gavdaning o‘sha joy formasi bo‘yicha uni modellash, masalan, yelka suyagi singanda shina sog‘ tomondagi kurakning ichki chetidan boshlanishi va shikastlangan tomondagi barmoqlar uchidan 2-3 sm ortiqcha bo‘lib turishi kerak. Modellashni boshlashdan oldin kurak suyagi chetidan to yelka bo‘g‘imigacha bo‘lgan masofa o‘lchanadi va shina shu joyidan to‘g‘ri burchak qilib egiladi. Shundan keyin shinani yana sog‘ qo‘lga o‘lchab, kerakli tuzatishlar qilinadi;
- 2) shinaning ichki yuzasini paxta qavati bilan qoplab, bint bilan mahkamlanadi;
- 3) shinaning o‘zini to‘g‘ridan-to‘g‘ri qo‘yish. Uni mahkamlash uchun bint ishlatiladi.

24DITERIXS SHINASIDAN FOYDALANISH

Kerakli jixozlar: Diterixs shinasini.

Kerakli xom ashyolar: paxta, bintlar.

Bajarish algoritmi

Diterixs shinasini son suyagi, chanoq-son va tizza bo‘g‘imlari shikastlanganda qo‘llaniladi. To‘piqlarning sinishi, boldir-tovon va tovon-panja shikastlanishida qo‘llash tavsiya etilmaydi.

Diterixs shinasini to‘rt qismdan iborat: tovon qismi, tashqi qismi (katta o‘lchamli), ichki qismi va ipli halqasi bor chillak-burama.

Diterixs shinasini qo‘yish qoidalari:

1. Shinaning tovon qismi oyoq panjasining tovon yuzasiga 8-simon bog‘lam bilan mahkamlanadi (oyoq kiyimi olinmasdan).
2. Shinaning tashqi qismi shunday mahkamlanadiki, qo‘ltiq ostidan boshlangan shina oyoq panjasining tovon yuzasidan 8-10 sm chiqib tursin.
3. Shinaning ichki qismi oraliqqa taqalib turadi, oyoqning ichki yuzasi bo‘ylab qo‘yiladi va shina tovon qismining metall quloqchasi ichidan o‘tkaziladi.
4. Suyak turtib chiqqan joylarga (to‘piqlar, yonbosh suyagining katta ko‘sti va qirrasini) paxtadan taglik qo‘yiladi.

5. Bintni aylantirib o‘rash bilan shina boldir, son, qorin va ko‘krak qafasiga mahkamlanadi.

6. Burama yordamida tortiladi. Chillak-burama shina tashqi qismining chiqib turgan joyiga o‘rnatiladi.

25. ME‘DANI YUVISH TEXNIKASI:

Kerakli jihozlar:yo‘g‘on me‘da zondi, 1 litr hajmdagi voronka, chelak, krujka, xona haroratidagi 10 – 12 litr suv (yoshga qarab), yuvindi suvlar

uchun tog‘ora, lotok.

Kerakli xom–ashyo: doka salfetaklar, rezina qo‘lqoplar, zararsizlantiruvchi eritma, quruq xlorli ohak, sochiq, fartuk 2ta.

Bajarish algoritmi :

1. Byemor bilan kommunikativ aloqa o‘rnatib, muolaja mohiyati va maqsadi tushuntiriladi va uning roziligi olinadi.

2. Muolajani o‘tkazishga moneliklar yo‘qligi aniqlanadi.

3. Zondning me‘daga kiradigan qismi aniqlanadi: bunda qoziq tishlardan kindikkacha bo‘lgan masofa olinib, unga bemorning kaft uzunligi qo‘shiladi.

4. Bemorni stolga, orqasini stol suyanchig‘iga mahkam suyantirib o‘tkaziladi.

5. Bemorda tish protezlari bo‘lsa, olib qo‘yishi so‘raladi.

6. Bemor boshini ozgina oldinga engashtiriladi.

7. Bemorning oldiga fartuk taqib, oyoqlari ostiga tog‘ora qo‘yiladi.

8. Muolajani bajaruvchi ham fartuk taqadi va rezina qo‘lqoplarni kiyadi.

9. Bemorning o‘ng tomonida turib, og‘zini ochish so‘raladi.

10. Zondning o‘tmas tomonini suv yordamida ho‘llanadi.

11. Zondni o‘tmas tomonidan 10 sm uzoqlikda ushlab, uchini til ildiziga qo‘yiladi.

12. Ehtiyotlik bilan zondni belgigacha me‘daga kiritiladi. Bemor bu vaqtda yutish harakatlarini qilib, burni orqali chuqur- chuqur nafas oladi.

13. Voronkani bemor tizzalarigacha tushurib, me'da ichidagilari chiqariladi.
14. Voronkaga to'ldirib suv solinadi. Bir marta yuboriladigan suvning miqdori taxminiy me'da hajmiga, ya'ni 1 litrga teng bo'lishi mumkin.
15. Asta – sekin voronka ko'tariladi.
16. Voronkani bemor tizzalsidan pastroqqa tushurib, ichidagi suvni tog'oraga to'kiladi.
17. Yuvishni toza suv chiqquncha davom ettiriladi.
18. Zondni sochiq orqali ehtiyotlik bilan chiqarib olinadi.
19. Zond va voronkani zararsizlantiruvchi eritmaga yoki qaynatish uchun mo'ljallangan kastryulkaga solinadi.
20. Bemor og'zi atroflarini salfetka bilan artib, og'zini chayish uchun suv beriladi.
21. Bemorning jismoniy va ruhiy xotirjamligi ta'minlanadi.
22. Yuvindi suvlarning birinchi porsiyasidan 200 ml ni tahlil qilish uchun bakteriologik laboratoriyaga yuboriladi (vrach ko'rsatmasiga binoan)
23. Me'dadan chiqqan yuvindi suvlar zararsizlantiriladi (1: 5 nisbatda quruq xlor ohagidan sepiladi).
24. Parvarish jihozlari va himoya kiyimlarini almashtirib zararsizlantiriladi.

Eslatma:

- Yuvindi suvlar tarkibida qon laxtalari ko'rinsa, zondlashni to'xtatib, darhol vrach xabardor qilinadi.
- Agar me'dani zondlashni zaharlanishdan so'ng bir necha soat o'tgandagina bajarilsa, yuvishni zond orqali me'daga 25%li magniy sulfat-tuzli surgidan 60 ml yuborish bilan tugatiladi.
- Zond yutishning iloji bo'lmaganda me'da zondsiz yuviladi. Bunda 1-2 litr sodali suv ichirilib, til ildizi ta'sirlantirilib, qustiriladi.

26QORI NAFAS YO'LLARI O'TKAZUVCHANLIGINI TA'MINLASH TEXNIKASI:

Kerakli xom- ashyo: bir marotaba ishlatiladigan o'ramli salfetkalar.

Bajarish algoritmi :

1. Gapirish yoki baqirish qobiliyatiga ega bo'lgan har bir odam hushini yo'qotmagan va uning nafas yo'llari ochiq bo'ladi.
2. Nafas yo'llari o'tkazuvchanligi qisman buzilishida jabrlanuvchiga yo'talib, tomoqni ochishni aytib, uning yonida turiladi.
3. Jabrlanuvchining kuraklari o'rtasiga 5 marta kaft bilan qattiq uriladi.
4. Agar yo'tal uzoq vaqt to'xtamasa, tez tibbiy yordam chaqiriladi

Agar bemor bo'g'ilish alomatlarini sezayotgan bo'lsa:

Qoringa turtish usulini boshlanadi:

1. Zarar ko'rganning orqasida turiladi
2. Qo'llar zarar ko'rganning beli atrofida chirmashtiriladi.
3. Panjani musht qilib, zarar ko'rganning qorni tepa qismiga mahkam bosiladi (epigastral sohasi)
4. Mushtni ikkinchi qo'l bilan ushlab olinadi.
5. Mushtni tepaga turtki bilan qoringa bosib kirgiziladi.
6. Turtkilarni nafas yo'llari ochilguncha yoki zarar ko'rgan hushidan ketguncha davom ettiriladi.
7. Jabrlanuvchi hushini yo'qotsa bu holda uni polga chalqancha yotqiziladi
8. Tez tibbiy yordam chaqiriladi.

27SUN'IY NAFAS BERISH TEXNIKASI:

Kerakli xom-ashyo: bir marotaba ishlatiladigan o'ramli salfetaklar, doka salfetka.

Bajarish algoritmi:

“Og'izdan og'izga” sun'iy nafas berishusuli.

1. Bemorning boshini orqaga ko'proq engashtirib, chalqancha yotqiziladi. Buning uchun bemorning kuraklari ostiga bolishga o'xshatib yumaloqlangan kiyim-bosh yoki adyol qo'yiladi.

2. Bemor burnini barmoqlar bilan qisiladi, og‘ziga doka yoki ro‘molcha yopiladi va chuqur nafas oladi, bemorning og‘ziga lablarini jips qo‘yib, uni qamrab oladi va biroz kuch bilan havoni bemorning og‘ziga puflaydi.

3. Bemorning ko‘krak qafasi harakatlari diqqat bilan kuzatiladi. Ko‘krak qafasi ko‘tarilgandan keyin bemorning yuzini yon tomonga buriladi va passiv nafas chiqarish uchun sharoit yaratiladi.

“Og‘izdan burunga” sun‘iy nafas berish usuli.

1. Bir qo‘l bilan bemor boshini peshonasidan orqaga engashtiriladi, ikkinchi qo‘l bilan iyagidan ushlanadi va pastki jag‘ni yuqoriga ko‘tarib og‘zi berkitiladi.

2. So‘ngra chuqur nafas olib, lablar bilan burunni qamrab olib jadallik bilan nafas puflanadi.

3. Birinchi ikki marta havo yuborilgandan so‘ng yordam beruvchi o‘z yuzini yon tomonga qaratadi va o‘pkadan havo chiqib ketishi ta‘minlanadi.

4. Yurak faoliyati bo‘lmaganda dastlabki ikkita puflashdan so‘ng yurakning

yopiq massaji boshlanadi, parallel ravishda quyidagi tezlik bilan o‘pkaning sun‘iy ventilyatsiyasi o‘tkaziladi quyidagi chastotalarni inobatga olgan holda:

- Kattalarga har 5 sekunda 1 puflash;
- Bolalarga har 4 sekunda 1 puflash;
- Go‘daklarga har 3 sekunda 1 puflash;

Sun‘iy nafas berilgandan so‘ng tezlikda bilak, son, uyqu arteriyalarida pulsning bor yoki yo‘qligi tekshiriladi.

YURAK BILVOSITA MASSAJ QILISH TEXNIKASI:

Yurak bilvosita uqalanganda yurakning to‘sh suyagi bilan umurtqa pog‘onasi o‘rtasida bosilishi tufayli qon katta va kichik qon aylanish doirasi-ning yirik tomirlariga itariladi va shu tariqa qon aylanishi va hayotiy muhim a‘zolar funksiyasi sun‘iy ravishda quvvatlab turiladi.

1. Bemorni qattiq o‘ringa (pol, stol) chalqancha yotqiziladi.

2. Yordam beruvchi bemorning chap yoki o‘ng tomoniga o‘tadi, bir qo‘l kaftini to‘sh suyagining pastki uchdan bir qismiga, ikkinchi qo‘l kaftini birinchisining orqasiga

qo'yadi, qo'llar tirsak bo'g'imidan bukilmasligi kerak. Barmoqlarni ko'krak qafasiga tekkizilmaydi.

3. Yordam ko'rsatayotgan odam to'shni turtkisimon bosib, uni umurtqa pog'onasi yo'nalishi bo'yicha 3-5 sm chuqurlikkagacha bosadi.

4. Yurakni bilvosita uqalash bir daqiqada 80-100 marotagacha olib boriladi.

Havo puflash va ko'krak qafasi bosilishining universal nisbati 2:30ni tashkil qilishi kerak.

O'rta tibbiyot va farmatsevtika xodimlar malakasini oshirish va ixtisoslashtirish Respublika Markazi Andijon filiali xirurgiya fani o'qituvchisi N.A.Qo'chqarovaning «Stomatologiyada xamshiralik ishi» yo'nalishi bo'yicha malaka oshirish guruhlari uchun tuzgan ishchi o'quv dasturiga

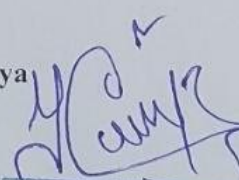
Taqriz.

Mazkur o'quv dasturi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 6 maydagi "Tibbiyot va farmatsevtika ta'limi va ilm-fani tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ- 4310-son va 2020 yil 7 apreldagi "Tibbiy-sanitariya sohasida kadrlarni tayyorlash va uzluksiz kasbiy rivojlantirishning mutlaqo yangi tizimini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ 4666-sonli qarorlari, O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligining 2020 yil 15 iyundagi 160-sonli "Tibbiy-sanitariya va farmatsevtika kadrlarining uzluksiz malakasini oshirish tizimini tashkil etish bo'yicha meyoriy hujjatlarni yanada takomillashtirish to'g'risidagi" buyrug'i, O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligining 2024 yil 28 oktabr 333-sonli "O'rta tibbiyot va farmatsevtika xodimlarining malakasini oshirish va qayta tayyorlashga qo'yiladigan Davlat talablari" ijrosini ta'minlash maqsadida ishlab chiqilgan.

Ishchi dasturda o'quv fanning mazmuni, uni o'zlashtirish shakli va usullari mujassamlashtirilgan. Ishchi dastur mazmunida nazariy bilimlarni amaliy ko'nikmalar orqali mustahkamlash va chuqur bilimlarni egallash alohida e'tiborga olingan. "Stomatologiyada xamshiralik ishi" ishchi o'quv dasturi yo'nalishining o'quv rejasi asosida tayyorlangan bo'lib, hamshiralarni 144 kredit malaka oshirishlari uchun mo'ljallangan. Ishchi dasturda fanlar modullarga ajratilgan bo'lib, kasbiy rivojlanish moduli ma'naviy va siyosiy dunyoqarashlarini kengaytirishga qaratilgan yangiliklar, shuningdek, sog'liqni saqlash tizimidagi islohatlar, tibbiyot sohasining ilm – fani va amaliyotining rivojlanishi tendensiyalari va yutuqlari, yangi texnika va texnologiyalari to'g'risida ma'lumotlar kiritilib, tibbiy ta'limda uzluksizligi va uzviyligini, fanlar va bo'limlarni ketma-ketligini ta'minlangan holda tinglovchilarni mustaqil ishlashga va fikrlashga qaratilgan o'quv materiallarini qamrab olgan.

Mazkur ishchi dasturni o'zlashtirishga tavsiya etilgan soatlar hajmi jami: 144 soatdan iborat bo'lib, bundan 104 soati mutaxassislik faniga, undan 44soati nazariy va 60 soati amaliy darslarga ajratilgan.

**ADTI Terapevtik stomatologiya
kafedra mudiri**

ning imzasini qo'yayman
Xodimlar bo'lini boshlig'i

B.A.Usmonov
**XODIMLAR
BO'LIMI**

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG'LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI
ANDIJON DAVLAT TIBBIYOT VA FARMATSEVTIKA MARKAZI

O'rta tibbiyot va farmatsevtika xodimlar malakasini oshirish va ixtisoslashtirish Respublika Markazi Andijon filiali xirurgiya fani o'qituvchisi N.A.Qo'chqarovaning «Stomatologiyada xamshiralik ishi» yo'nalishi bo'yicha malaka oshirish guruhlar uchun tuzgan ishchi o'quv dasturiga

Taqriz.

O'zbekiston Respublikasida o'rta tibbiyot xodimlarini tayyorlash, malakasini oshirish, tibbiyot muassasalarida o'rta tibbiyot xodimlari ishini xalqaro andozalarga mos tarzda tashkil etish borasida zamonaviy tizim yaratilgan.

Ishchi dasturi modul tizimi asosida ishlab chiqilgan bo'lib, o'quv fanning mazmuni, uni o'zlashtirish shakli va usullari mujassamlashtirilgan. Dastur mazmunida nazariy bilimlarni amaliy ko'nikmalar orqali mustahkamlash va chuqur bilimlarni egallash alohida e'tiborga olingan. Ishchi dasturi "Stomatologiyada hamshiralik ishi" yo'nalishining o'quv rejasi asosida tayyorlangan bo'lib, o'rta tibbiyot xodimlarini 144 kredit malaka oshirishlari uchun mo'ljallangan.

O'qish natijasida "Stomatologiyada xamshiralik ishi" bo'yicha stomatologiya bo'limi hamshirasining mavjud kompetensiyalarni takomillashtirish va kasbiy faoliyat uchun yangi bilim va ko'nikmalarni shakllantirish va kasbiy darajasini oshirish. O'rta tibbiyot xodimlarni har tomonlama yetuk, mutaxassisliklari bo'yicha yetarli bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlariga erishish, shu bilan bir qatorda ularga hamshiralik ishi mohiyati, uning sog'liqni saqlash tizimidagi o'ziga xosligi, normativ-huquqiy hujjatlar bilan ishlash, yetarli bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlariga erishish, malakali tibbiy yordam ko'rsatish samaradorligini ko'tarish, aholiga sifatli va malakali tibbiy xizmat ko'rsatishni chuqurlashtirish va yangi zamonaviy davolash metodlarini qo'llash. Shu bilan bir qatorda ularga stomatologiya ishining mohiyati, normativ- huquqiy hujjatlar bilan ishlash, aholiga sifatli stomatologik yordamni ko'rsatish bo'yicha bilim va ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat.

**ADTI Terapevtik stomatologiya
kafedra katta o'qituvchisi**

N. A. Qo'chqarov

B. A. Muynidnova

